

«For meg handler det om å inkludere alle måter det går an å være kvinne på»

- En kvalitativ studie av krisesenteransatte med etnisk minoritetsbakgrunn

Kornelia Knutsen Tveit

Masteroppgave i sosiologi
Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi
Det samfunnsvitenskapelige fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

25.05.21

Sammendrag

I denne studien undersøker jeg tilbudet til kvinnelige krisesenterbrukere med etnisk minoritetsbakgrunn, gjennom å intervjuer ansatte som selv har etnisk minoritetsbakgrunn. Med inspirasjon fra konferansen «Det internasjonale tribunalet om forbrytelser mot kvinner», i Brussel i 1976, startet medlemmer av den norske kvinnebevegelsen Krisesentergruppa. Krisesentergruppa ville gi hjelp og støtte til mishandlete og voldtatte kvinner gjennom et frivillig drevet senter, forankret i feministiske idealer som kvinnefellesskap og søstersolidaritet. I 2019 eksisterte det 44 krisesentre for kvinner i Norge. Andelen brukere med etnisk minoritetsbakgrunn har økt siden krisesentrene ble opprettet, og statistikk fra norske krisesentre viste at i 2019 hadde 63 % av beboerne innvandrerbakgrunn. Informasjon om hvem som er ansatt på norske krisesentre og kunnskap om hvordan disse påvirker tilbudet til brukerne, finnes det derimot lite av.

Jeg har samlet inn data gjennom intervjuer med 9 krisesenteransatte med etnisk minoritetsbakgrunn, for å få innsikt i hvordan de mener tilbudet er for kvinnelige brukere med etnisk minoritetsbakgrunn. Det kvalitative forskningsintervjuet søker å forstå verden sett fra intervjupersonenes side, for å få fram betydningen av menneskers erfaringer og deres opplevelse av verden. Jeg ønsket å få innsikt i krisesenteransattes opplevelser, holdninger og meninger. For å produsere denne typen kunnskap så jeg det derfor som mest hensiktsmessig å gjennomføre individuelle intervjuer for å samle inn data.

I analysen diskuteres først hvilket forhold informantene har til feministisk ideologi og i hvilken grad de opplever feminismen som relevant for deres arbeid. Jeg argumenterer for at en interseksjonell forståelse av feminisme kan være mer relevant for den konteksten informantene opererer i. Deretter drøftes det jeg har valgt å kalle «minoritetsmatching», og hvilke konsekvenser dette har for brukere og ansatte med etnisk minoritetsbakgrunn. Jeg argumenterer for at de positive aspektene ved minoritetsmatching kan og bør kombineres med et felles ansvar blant alle ansatte, uavhengig av majoritets- eller minoritetsbakgrunn. Avslutningsvis drøfter jeg på hvilken måte informantene vektlegger kulturelle aspekter ved brukernes situasjon, og hvilke konsekvenser det kan ha for tilbudet brukerne får på krisesenteret. Jeg argumenterer for at det er kulturelle grunnlag for vold i alle deler av samfunnet, men at disse må belyses uten å benyttes som ledd i å rettferdiggjøre kulturell rasisme.

Forord

Først og fremst vil jeg takke informantene som har gitt av sin tid og kunnskap for å bidra til denne studien. Deres engasjement, og ikke minst den viktige jobben dere gjør, har inspirert og imponert meg. Uten deres åpenhet og erfaringer hadde ikke denne oppgaven blitt til. Tusen takk!

En spesielt stor takk til hovedveileder Kjell Kjellman som har vært essensiell i hele prosessen med denne oppgaven. Takk for at du alltid har gitt raske tilbakemeldinger, gode faglige råd og ikke minst emosjonell støtte. Jeg føler meg privilegert som har hatt en så støttende, engasjert og ikke minst tilstedeværende veileder, spesielt i en tid som har vært litt ekstra preget av usikkerhet.

Tusen takk til min biveileder Anja Bredal. Dine konstruktive tilbakemeldinger og faglige innspill har vært en uvurderlig hjelp i arbeidet med å forstå et komplekst og krevende fagfelt.

Jeg ønsker også å takke Mette Andersson for konstruktive samtaler da jeg i begynnelsen av masteråret ikke visste hvordan jeg skulle komme i gang med arbeidet. Takk for at du også sørget for produktive og lærerike seminarer i første semester.

Takk til mine kjære studievenner og hele seminargruppen for gode faglige diskusjoner, nyttige tilbakemeldinger, lunsjpauser, og ikke minst fredagspilsen. I en tid der vi omtrent ikke har hatt lov til å møte andre mennesker, har det vært ekstremt verdifullt å kunne treffe dere på Blindern (og digitalt).

Til mine kjære venner og familie, tusen takk for at dere har lest korrektur og ikke minst støttet og heiet på meg. Sigurd, takk for din tålmodighet, positivitet og at du ga meg beskjed om å ta meg sammen da jeg helst ville kaste inn håndkleet bare tre dager før innlevering.

Oslo, mai 2021

Kornelia Tveit

Innholdsfortegnelse

1. Introduksjon	1
1.1 Begrepsavklaring	2
1.1.1 Vold i nære relasjoner	2
1.1.2 Kultur	3
1.1.3 Etnisk minoritet	3
1.2 Krisesenterbevegelsens historie	4
1.2.1 Splittelse i krisesenterbevegelsen	5
1.2.2 Krisesenterloven	6
1.2.3 Et mangfoldig krisesentertilbud	6
1.3 Studiens oppbygging	8
2. Teori og tidligere forskning	10
2.1 Ulike perspektiver på feminisme	10
2.1.1 Interseksjonalitet	14
2.2 Forholdet mellom majoritet og minoritet	15
2.3 Den «spesielle volden»	16
2.4 Definisjonsmakt og etnisk matching	17
2.5 Kulturforklaringer og kulturell rasisme	20
2.6 Kultursensitivitet	23
2.7 Konkluderende oppsummering	23
3. Metode og data	26
3.1 Kvalitativt forskningsintervju	26
3.1.1 Gjennomføring av intervju	27
3.1.2 Informantene	28
3.2 Utvalg og avgrensing	29
3.3 Rekruttering	31
3.4 Intervjuguide	31
3.5 Etske betraktninger	32
3.6 Transkripsjon og analyse	35
3.7 Ekstern validitet	36

3.8 Oppsummering	36
4. Feminismens relevans i kritesenteransattes komplekse arbeidssituasjon	38
4.1 «Kvinner må ha samme muligheter som menn»	38
4.2 «Det er ikke bare for damene»	40
4.3 «Jeg har aldri fått noe personlig forhold til feminisme som begrep»	41
4.4 «Da kunne vi vise at dette ikke var et innvandrersproblem»	42
4.5 «For meg er feminisme interseksjonell feminisme»	44
4.6 Konklusjon	45
5. «Minoritetsmatching» av ansatte og brukere på kritesentrene	47
5.1 Etnisk matching og minoritetsmatching	47
5.2 «Det er en styrke at det er en del med minoritetsbakgrunn»	48
5.3 «Det kjennes som at jeg har møtt på et familiemedlem»	49
5.4 «Fordi man er annerledes enn majoriteten»	51
5.5 «At brukeren kan se at folk som ser ut som henne kan være den som hjelper»	54
5.6 Fordel eller ulempe for kommunikasjon mellom bruker og ansatt?	55
5.7 Belastende ansvar og manglende mangfold	56
5.8 Konklusjon	57
6. Kultur som forklaring på etnisk minoritetsvold	59
6.1 «Mange har en annen kultur»	59
6.2 «Da mangler man den kunnskapen, hvis man kan generalisere på den måten»	63
6.3 «Individer lever også i kulturer»	66
6.4 Konklusjon	69
7. Konklusjon	71
7.1 Studiens hovedfunn	71
7.2 Studiens implikasjoner	73
7.3 Videre forskning	74
Litteraturliste	76

Vedlegg 1: Informasjonsskriv	82
Vedlegg 2: Intervjuguide	85

1. Introduksjon

Vold i nære relasjoner er et verdensomspennende fenomen som i dag utgjør et alvorlig samfunnsproblem (NOU: 2003:31, 2003). Fra å være et fenomen som for omtrent 40 år siden ble ansett som «husbråk» og et privat anliggende, har vold i nære relasjoner blitt et tema innenfor offentlig debatt, politikk, sivilsamfunn og forskning (Skjørten et al., 2019). Sivilsamfunnet og spesielt krisesenterbevegelsen, har i stor grad sørget for at vold i nære relasjoner har kommet på myndighetenes dagsorden. Den norske krisesenterbevegelsen som opprinnelig ble startet av en feministisk forankret kvinnebevegelse, er i dag en av de viktigste aktørene i kampen mot vold og i hjelpetilbudet for mennesker utsatt for vold i nære relasjoner (Smette et al., 2019).

I takt med at det norske samfunn har blitt mer mangfoldig, har også brukergruppen ved norske krisesentre blitt mer sammensatt. Andelen brukere med etnisk minoritetsbakgrunn har økt siden krisesentrene ble opprettet, og statistikk fra norske krisesentre viser at i 2019 hadde 63 % av beboerne innvandrerbakgrunn (Bufdir, 2020b). I denne studien fokuserer jeg på hva de ansatte selv mener om tilbudet til kvinnelige brukere med etnisk minoritetsbakgrunn ved norske krisesentre. Når temaet er etniske minoriteters situasjon og behov, er det i svært mange tilfeller representanter for majoritetssamfunnet som beskriver og presenterer disse. Dette forekommer i utdanningsinstitusjoner, i helsesektoren, i politikken, i media, og ikke minst forekommer dette når temaet er vold i nære relasjoner (Bredal, 2007; Langvasbråten, 2008; Rugkåsa, 2008, s. 80-81). For å unngå at denne studien blir enda et bidrag med en slik fremstilling, har jeg valgt å rekruttere ansatte som selv har etnisk minoritetsbakgrunn som informanter.

Basert på tidligere forskning og krisesenterbevegelsens historie, velger jeg å fokusere på tre aspekter ved tilbudet til kvinnelige brukere med etnisk minoritetsbakgrunn. Ettersom bevegelsen historisk og delvis fortsatt har hatt en sterk feministisk forankring, ønsker jeg å undersøke i hvilken grad dette er relevant i dagens krisesenterarbeid. Videre er jeg interessert i om de ansattes etniske minoritetsbakgrunn spiller en rolle i deres arbeid med brukere med etnisk minoritetsbakgrunn. Deretter ønsker jeg å se nærmere på tendensen der kulturelle faktorer vektlegges i forbindelse med vold som rammer kvinner med etnisk minoritetsbakgrunn. I den forbindelse baserer denne studien seg på tre forskningsspørsmål. Hvilke verdier er viktige for informantene i deres arbeid på krisesenteret, og i hvilken grad opplever de feminismen som relevant for deres arbeid med en mangfoldig brukergruppe? Hva er informantenes erfaringer

med etnisk matching, samt det jeg velger å kalle «minoritetsmatching», og hvilke perspektiver har informantene på betydningen av en slik praksis? På hvilken måte vektlegger informantene kulturelle aspekter ved brukernes situasjon, og hvilke konsekvenser kan det ha for behandlingen brukerne får på krisesenteret?

1.1 Begrepsavklaring

I kvalitativ forskning har valg av begreper, og hvilken betydning en legger i disse, stor innvirkning på egen og andres forståelse (Andersson, 2018, s. 30). Innenfor feltet om vold i nære relasjoner har en rekke begreper blitt diskutert og ikke minst kritisert, blant andre vold, kultur, etnisitet og minoritet. Videre vil det bli redegjort for de begreper som er sentrale i denne studien, og forståelsen av disse vil bli drøftet.

1.1.1 Vold i nære relasjoner

Hva «vold i nære relasjoner» konkret omfatter er ikke absolutt, og begrepet gis ulikt innhold avhengig av i hvilken sammenheng det benyttes. Siden krisesentrene ble startet i Norge har begrepsbruk blitt diskutert utallige ganger, der ulike aktører argumenterer for hvorvidt «vold mot kvinner» eller andre begreper er mer presise eller hensiktsmessige å benytte (Skjørten et al., 2019; Smette et al., 2019, s. 150). Isdal (2018) definerer vold som enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil. Denne definisjonen av vold legger til grunn at vold kan innebære fysisk, psykisk, seksuell, materiell og latent vold (Isdal, 2018). Jeg har valgt å benytte meg av denne definisjonen på vold ettersom jeg opplever at den omfatter kompleksiteten i den volden brukere ved krisesentrene opplever. Det er også denne forståelsen av vold som blir lagt til grunn av store deler av dagens krisesenterbevegelse.

Til tross for at fokuset for denne studien er kvinner som er utsatt for vold, velger jeg å ikke bruke betegnelsen «vold mot kvinner». Dette fordi «vold mot kvinner» i større grad ble brukt da slik vold ble redusert til å handle om partnervold, i media, politikk og samfunnet for øvrig. Jeg vil argumentere for at vold i nære relasjoner i større grad omfatter vold utøvd av partner, tidligere partner, egne familiemedlemmer, partners familiemedlemmer eller andre i nær relasjon til den voldsutsatte. Vold i nære relasjoner er også begrepet som benyttes i krisesenterloven (krisesenterlova, 2009).

1.1.2 Kultur

Når forholdet mellom minoritet og majoritet omtales brukes ofte ulike begreper som inneholder ordet «kultur». Begrepet kultur i seg selv er vanskelig å definere da det beskrives og brukes på mange ulike måter. Jeg vil likevel belyse noen viktige aspekter og innvendinger ved begrepet, samt hvordan det blir forstått. Begrepet «kultur» blir brukt for å betegne et samfunns egenart i levemåte, normer, tradisjoner og skikker (Hagen & Qureshi, 2005, s. 17). Forfatterne hevder at kultur også kan ha en dypere betydning, som når det blir et uttrykk for menneskers tanker, følelsesliv og den mening og verdi en tillegger ytringsformene og opplevelser knyttet til disse. Kultur er ikke statisk, men reformuleres i en stadig prosess gjennom påvirkning utenfra og samhandling mellom mennesker over tid. Kultur er ikke noe medfødt, men noe innlært (Hagen & Qureshi, 2005, s. 18). Av disse grunner vil en finne store individuelle forskjeller innad i en gruppe med samme kulturbakgrunn.

Kulturbegrepet har blitt kritisert av flere, fordi det i mange tilfeller blir brukt om statiske trekk ved grupper som ikke kan forandres, samtidig som det kan brukes for å overdrive forskjeller mellom mennesker. Begreper om kultur kritiseres også for å bli brukt på en slik måte at ulikheter innenfor en gruppe blir gjort usynlige (Hagen & Qureshi, 2005, s. 18). Med andre ord har kultur blitt brukt på en slik måte at komplekse grupperinger av mennesker har blitt fremstilt som ensartede.

1.1.3 Etnisk minoritet

Fordi kulturbegrepet ofte blir misbrukt eller misforstått vil begreper om etniske minoriteter i mange tilfeller være mer presist. Dette gjelder spesielt når målet er å si noe om likheter, forskjeller eller forholdet mellom ulike grupper av mennesker. Ifølge Hagen og Qureshi (2005, s. 19) kan minoriteter defineres som grupper som oppfatter seg selv som annerledes i viktige spørsmål enn det storsamfunnet som de er en del av. Samtidig som de ikke råder over maktressurser slik at de, om ønsket, kan tvinge igjennom sine interesser og synspunkter i samfunnet som helhet. Begrepet *etnisitet* er vanskelig å definere eksakt. *Etnisk* kommer fra gresk og ble brukt til å betegne folkeslag eller rase, men har også blitt brukt som betegnelse på grupper fra bestemte nasjoner, grupper som har samme religion eller språk (Hagen & Qureshi, 2005, s. 19). Utfordringen med å definere etnisitet handler nettopp om at en etnisk gruppe kan ha forskjellig språk eller religion, og det å ha samme landbakgrunn betyr ikke nødvendigvis at

en hører til samme etniske gruppe. Selv om det er vanskelig å finne objektive kriterier for etnisk identitet, er nettopp den etniske identiteten subjektivt viktig for mange, ettersom det kan gi tilhørighet, fellesskap og kontinuitet over tid. En gruppes etnisitet handler derfor både om å bli identifisert av andre og å identifisere seg selv som forskjellig fra andre grupper i samfunnet (Hagen & Qureshi, 2005, s. 19).

Et problematisk aspekt ved denne studiens minoritetsfokus er at jeg ved å skille mellom etnisk minoritet og majoritet, nettopp bidrar til den formen for dikotomisering jeg ønsker å undersøke (Lindstad & Fjeldstad, 2010). Med andre ord vil det være en fare for at jeg skaper et kunstig skille mellom minoritet og majoritet. Et annet kritisk aspekt ved en slik inndeling er at den risikerer å skjule gruppeinterne forskjeller og det faktum at ulike etniske minoriteter ikke nødvendigvis har sammenfallende interesser (Lindstad & Fjeldstad, 2010). På den ene side ville det vært mer presist å spesifisere landbakgrunn eller lignende hos informantene. På den annen side ble det fort tydelig at antallet ansatte med minoritetsbakgrunn på krisesentrene var såpass lavt at det ville gjort anonymisering svært utfordrende. At jeg likevel beholder et majoritet-minoritetsperspektiv er det fordi jeg vurderer det nødvendig for å undersøke erfaringene til ansatte som ikke har etnisk norsk opprinnelse. Når det i teksten skrives om etniske minoriteter, menes ikke nasjonale minoriteter eller urfolk. Ifølge Likestillings- og diskrimineringsloven (2018) er urfolk i Norge den samiske befolkningen. Nasjonale minoriteter defineres som grupper med langvarig tilknytning til landet, som i Norge er jøder, kvener/norskfinner, rom, skogfinner og romanifolket.

1.2 Krisesenterbevegelsens historie

Verdens første krisesenter som vi kjenner til ble etablert i Chiswick England i 1971 (Pizzey, 1979). Senteret kalt «House for Women» ble startet med ideen om å skape en møteplass for kvinner og deres barn, men utviklet seg til å bli et hus der kvinner som hadde opplevd intim partnervold kunne søke tilflukt (Pizzey, 1979). I 1976 ble konferansen «Det internasjonale tribunalet om forbrytelser mot kvinner» holdt i Brussel. Konferansen samlet kvinner fra alle verdensdeler der mishandling av kvinner var ett av temaene som ble tatt opp. Flere kvinner vitnet om overgrep de selv hadde vært utsatt for, samtidig som det ble utvekslet informasjon, erfaringer og ideer om praktiske tiltak (Ahnfelt, 1987). Til stede på denne konferansen var en gruppe kvinner fra den norske kvinnebevegelsen. De tok med seg erfaringer fra tribunalet og etter et møte på Kvinnehuset i Oslo opprettet de Krisesentergruppa, og deretter «Camilla», som

var navnet på Norges første krisesenter, i 1978 (Ahnfelt, 1987). Bevegelsens flate struktur skulle bryte ned barrierene mellom de voldsutsatte kvinnene og de som arbeidet på krisesentrene, dette skulle være et fellesskap bygget på solidaritet.

Krisesentergruppa ville gi hjelp og støtte til mishandlete og voldtatte kvinner gjennom et frivillig drevet senter, forankret i feministiske idealer som kvinnefellesskap og søstersolidaritet (Bråten, 2007, s. 28). Selve krisesenteret skulle i første rekke være et botilbud, og det skulle i størst mulig grad drives av kvinnene selv. Gruppa la vekt på at kvinner som selv hadde opplevd vold skulle hjelpe andre kvinner, og profesjonell arbeidskraft ble avvist både av prinsipielle og praktiske årsaker (Ahnfelt, 1987). Ulike typer eksperthjelp skulle være tilgjengelig utenfor senteret, men det eksisterte en viss skepsis til den hjelpen behandlingsprofesjonene hadde å tilby, ettersom medlemmene mente de ikke hadde gitt mishandlete kvinner noe adekvat tilbud tidligere. Innen 1981 hadde 50 krisesentre blitt etablert i hele landet (Ahnfelt, 1987). Krisesentrene blir ansett som en sivilsamfunnsaktør i arbeidet for å hindre vold i nære relasjoner (Smette et al., 2019). De ble etablert i en tid da myndighetene ikke anså familievold som et offentlig ansvar, og representerer et ideologisk alternativ ved å påpeke den voldens forankring i en patriarkalsk samfunnsorden. Krisesentergruppa hadde en viktig pådriverrolle ved å stadig påpeke mangler i myndighetenes perspektiv og innsats (Smette et al., 2019). De fylte med andre ord ikke bare et hull i helsetjenesten, men var også en viktig aktør som drev fram politisk endring.

1.2.1 Splittelse i krisesenterbevegelsen

På krisesenterbevegelsens landskonferanse i 1982 ble en ideologisk plattform formulert, som blant annet definerte vold mot kvinner som et strukturelt problem, forårsaket av ulik makt mellom kjønnene. I tillegg het det at de ønsket å bekjempe alle forhold som legitimerer og opprettholder vold mot kvinner, samt at bevegelsen skulle være en uavhengig organisasjon som krever full offentlig finansiering på krisesentrenes premisser (Jonassen & Skogøy, 2010, s. 33). Det virker å være ulike meninger og syn på hva uoverensstemmelsene innad skyldtes og hvordan splittelsesprosessen artet seg. Mye usikkerhet ble knyttet til organisasjonsformen ettersom krisesenteret i første fase ble drevet med såkalt flat struktur, noe som til slutt endte i interne stridigheter og «hemmelige» avtaler med kommunen (Hartz et al., 2008). Uenighetene førte til en todeling i organiseringen av krisesentrene. Den ene fraksjonen ønsket ikke å basere seg på den ideologiske plattformen og opprettet i 1991 Norsk Krisesenterforbund (NOK). Den

resterende fraksjonen opprettet i 1994 Krisesentersekretariatet (KS) som tok utgangspunkt i plattformen som ble formulert i 1982 (Jonassen & Skogøy, 2010, s. 33).

1.2.2 Krisesenterloven

Lov om kommunale krisesentre trådte i kraft i 2010 og gir alle kommuner plikt til å sørge for et krisesentertilbud til kvinner, menn og barn som er utsatt for, eller står i fare for å bli utsatt for, vold i nære relasjoner (krisesenterlova, 2009). Tilbudet skal innebære et botilbud, et dagtilbud, telefontilbud og oppfølging i reetableringsfasen. Krisesentertilbudet skal være tilrettelagt for brukernes individuelle behov, og det skal tilrettelegges for samarbeid med andre tjenester og instanser (krisesenterlova, 2009). I 2015 oppløste Norsk Krisesenterforbund sin organisasjon fordi de mente deres målsettinger var nådd, samt at den nye krisesenterloven nå sørget for at deres oppgaver ivaretas av andre instanser (Smette et al., 2019, s. 146). Statistikk ført av krisesentrene og registrert av Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet (Bufdir), viste at i 2019 var krisesentertilbudet til kvinner organisert slik at 16 sentre var organisert som kommunal virksomhet, 13 sentre var organisert som interkommunalt selskap, 6 var organisert som frivillig/privat virksomhet og 9 sentre var stiftelser (Bufdir, 2020a).

1.2.3 Et mangfoldig krisesentertilbud

Tidligere forskning på vold i nære relasjoner og krisesentrenes rolle, har i stor grad dreid seg om de voldsutsatte og brukerne av krisesentertilbudet. De siste tiårene har det vært rettet fokus mot et mer differensiert bilde av vold i nære relasjoner, der betydningen av etnisitet og kultur særlig har fått oppmerksomhet (Bredal et al., 2020a, s. 11). På 1990 og 2000-tallet ble tvangsekteskap og såkalt «æresrelatert vold» temaer som for alvor ble satt på dagsorden både i offentlig debatt, forskning og politikkutvikling. Debatten førte til politisk handling og resulterte i den første handlingsplanen mot tvangsekteskap i 1998, som senere ble fulgt opp av flere handlingsplaner på dette feltet (Bye et al., 2016). Etter tiltak fremmet i Handlingsplan mot tvangsekteskap 2008-2011 ble det opprettet et nasjonalt bo- og støttetilbud av Bufdir i samarbeid med utvalgte kommuner. Bo- og støttetilbudet er rettet mot unge over 18 år som flykter fra tvang eller trusler om tvang relatert til valg av partner, eller fra en tilværelse hvor de opplever omfattende sosial kontroll fra familien. Det finnes totalt 22 plasser i tilbudet (Bye et al., 2016, s. 8).

Andelen brukere med minoritetsbakgrunn har økt siden krisesentrene ble opprettet. Ifølge Bufdir viser statistikk fra norske krisesentre at 63 % av beboerne og 47 % av dagbrukerne ved norske krisesentre hadde innvandrerbakgrunn i 2019, og denne andelen har vært relativt stabil de siste årene (Bufdir, 2020b). Det er imidlertid viktig å presisere at denne statistikken kun sier noe om hvem som benytter seg av krisesentrenes tilbud, ikke hvem eller hvor mange som blir utsatt for vold i nære relasjoner. Hva gjelder utsatthet for ulike former for vold blant etniske minoriteter sammenlignet med majoritetsbefolkningen, eksisterer det i dag kun begrensede funn (Bredal et al., 2020a, s. 18). Dette skyldes at befolkningsundersøkelsene om vold mangler både nok informasjon om og høyt nok antall deltakere fra minoritetsgruppen. Levekårsundersøkelsene blant minoritetsgruppene har et bredt tematisk nedslagsfelt, og inneholder dermed et svært begrenset antall spørsmål om vold (Bredal et al., 2020a, s. 18). Det er med andre ord behov for bedre informasjon om vold blant etniske minoriteter i Norge.

Det kan også argumenteres for at det er behov for mer informasjon om ansatte på norske krisesentre og hvilken rolle disse spiller for tilbudet til brukerne. Ifølge Slattery og Goodman (2009) er det foreløpig gjort lite forskning på ansatte som jobber med vold i nære relasjoner. I en masteroppgave fra 2016 undersøker imidlertid Vetrhus (2016) hvordan krisesenteransatte forstår og erfarer vold mot etniske minoritetskvinner som brukere på krisesentre. Studien baserer seg på kvalitative data fra dybdeintervjuer og gruppeintervjuer med krisesenteransatte, og belyser utfordringer knyttet til informantenes forståelser av vold i en flerkulturell kontekst. Blant Vetrhus' (2016, s. 34) informanter hadde seks etnisk norsk opprinnelse, mens fire hadde bakgrunn fra ulike minoriteter. Vetrhus beskriver hvordan dette utvalget bidro til ulike synspunkter, der spesielt variasjonen mellom informantene med etnisk norsk bakgrunn og informantene med minoritetsbakgrunn var tydelig. Vetrhus argumenterer for at minoritetskvinner står ovenfor særskilte utfordringer når de kommer til krisesentrene, som følge av lite kjennskap til norske systemer og rettigheter, mangel på nettverk, boligmarked og oppholdstillatelse (Vetrhus, 2016).

Innenfor andre organisasjoner har imidlertid mangfold på arbeidsplassen blitt et viktig tema. Mangfold på arbeidsplassen dreier seg om variasjon av menneskene i en organisasjon, og handler om å anerkjenne og arbeide for individuelle forskjeller i dimensjoner som rase, etnisitet, kjønn, seksuell orientering, sosioøkonomisk status, alder, fysiske evner, religiøs tro, politisk tro eller andre ideologier (Patrick & Kumar, 2012). Likestillings og diskrimineringsombudet oppfordrer til å fokusere på mangfold i rekrutteringsprosesser. De argumenterer for at

mangfold blant de ansatte er nødvendig av hensyn til virksomhetens produksjon, og enkeltpersoners rett til like muligheter (Likestillings- og diskrimineringsombudet). Fellesskap mot seksuelle overgrep (FMSO) er paraplyorganisasjonen for sentrene mot incest og seksuelle overgrep, sentre som i stor grad jobber med mange av de samme problemstillingene som krisesentrene. I FMSO sin veileder oppfordres sentrene til å jobbe aktivt med mangfoldig rekruttering for å sikre at medarbeiderne speiler mangfoldet i samfunnet (FMSO, 2019, s. 41).

I forskning og veiledere om og av krisesenterbevegelsen finner jeg derimot ikke liknende oppfordringer om mangfold, eller informasjon om krisesenteransatte (Bliksvær et al., 2019). Det kan være at ledere, ansatte og krisesentre har vært opptatt av å gjenspeile mangfold blant sine ansatte, men jeg finner det likevel kritikkverdigg at Bufdir ikke har et eksplisitt formulert mål om dette. Når det gjelder tidligere forskning med fokus på krisesenteransatte med etnisk minoritetsbakgrunn, eksisterer det tilsynelatende lite om dette innenfor voldsfeltet. Det finnes derimot mer forskning på felles etnisk minoritetsbakgrunn blant bruker og klient innenfor profesjonsyrker som sosialt arbeid, og i institusjoner som barnevernet. Dette vil bli utdypet nærmere i teorikapittelet.

1.3 Studiens oppbygging

I kapittel to blir de teoretiske perspektivene som ligger til grunn for denne oppgaven drøftet. Først diskuterer jeg ulike perspektiver på feminisme, kritikk av feminismen og argumenter for interseksjonell feminisme. Videre diskuterer jeg det skillet som har blitt skapt mellom vold i majoritets- og minoritetsbefolkningen, majoritetens definisjonsmakt på feltet, samt etnisk matching som praksis i sosialt arbeid. Deretter diskuterer jeg hvordan kultur har blitt brukt som forklaring på vold i enkelte sammenhenger, hvordan dette kan kobles til begreper om kulturell rasisme, og hvordan kultursensitivitet har blitt presentert som løsning på dette.

I kapittel tre begrunner jeg metodiske valg. Beskrivelsene av prosessen og den metodiske konteksten er utarbeidet med mål om å gjøre stegene i arbeidet med masteroppgaven så transparent som mulig. Først blir kvalitativt intervju som metode for datainnsamling drøftet. Deretter gjør jeg rede for utvalget og hvilke avgrensninger som er gjort i forbindelse med dette. Videre presenterer jeg informantene og beskriver prosessen med datainnsamling og analyse av datamaterialet. Avslutningsvis diskuterer jeg oppgavens eksterne validitet.

I kapittel fire, fem og seks presenterer jeg min analyse av datamaterialet basert på oppgavens tre problemstillinger. Først drøftes informantenes ulike forståelser av feminisme, der jeg diskuterer hvordan enkelte har en kjønnsbasert forståelse, andre har lite forhold til feminismen overhodet, mens flere forholder seg til en forståelse av interseksjonell feminisme. Jeg argumenterer for at feminismens manglende fokus på anti-rasisme kan være en av årsakene til at feminisme som ideologi ikke er like relevant i informantenes arbeid. Deretter diskuteres positive aspekter ved «minoritetsmatching»; kommunikasjon, fellesskap, og representasjon, for deretter å analysere negative aspekter som dreier seg om manglende kunnskapsutveksling, og et belastende ansvar som legges på de minoritetsetniske ansatte. Avslutningsvis diskuterer jeg hvordan informantene vektlegger kulturelle aspekter på tre ulike måter; ved å gi kultur som forklaring på vold, ved å fokusere på andre aspekter slik som isolasjon og mangel på nettverk, og ved å argumentere for hvordan kulturell kontekst påvirker alle, uavhengig av majoritet og minoritetsstatus.

I kapittel syv presenterer jeg de konkluderende funn som kommer fram i analysekapitlene. Jeg argumenterer for at en interseksjonell forståelse av feminisme kan være mer relevant for den konteksten informantene opererer i. Jeg konkludere med hvordan de positive aspektene ved minoritetsmatching kan og bør kombineres med et felles ansvar blant alle ansatte uavhengig av majoritets- eller minoritetsbakgrunn. I tillegg til å argumentere for at kulturelle grunnlag for vold eksisterer i alle deler av samfunnet, men at disse må belyses uten å benyttes som ledd i å rettferdiggjøre kulturell rasisme. Deretter diskuterer jeg studiens implikasjoner for forståelsen av feminisme, minoritetsrelasjoner og kulturelle aspekter ved vold, i arbeidet mot vold i nære relasjoner. Avslutningsvis drøfter jeg behovet for videre forskning på hvordan ansatte i institusjoner som jobber mot vold i nære relasjoner, møter skeive med minoritetsbakgrunn.

2. Teori og tidligere forskning

For å forstå de komplekse problemstillingene ansatte ved norske krisesentre møter på i sitt arbeid med brukere med etnisk minoritetsbakgrunn vil dette kapittelet belyse et utvalg teoretiske perspektiver og tidligere forskning på feltet. Først vil det bli redegjort for ulike perspektiver på feminisme og interseksjonalitet, deretter vil teorier om forholdet mellom minoritet og majoritet, definisjonsmakt og etnisk matching bli presentert, før det avslutningsvis vil bli gjort rede for teorier om kultur som forklaring på vold i nære relasjoner.

2.1 Ulike perspektiver på feminisme

Krisesenterbevegelsen ble grunnlagt på feministiske idealer og ideologier. Da de norske kvinnene kom hjem fra Tribunalet i Brussel dro de rett til 8. mars fest på Kvinnehuset i Oslo. Gerd Brantenberg beskriver det slik «Det var så deilig. Å reise langt – fra alle de sterke, skjønne kvinnene i Brussel- helt til denne utkanten i av sivilisasjonen, og så satt det en masse sterke, skjønne kvinner her oppe også, som visste hva vi snakket om» (Botnedal & Nilsen, 2008, s. 11). Dette fant sted i en historisk tid, 1960 og 70-tallet, som betegnes som feminismens andre bølge. Den andre bølge var en tid der flere kvinner tok høyere utdanning og del av det betalte arbeidsmarkedet, samtidig som nye sosiale bevegelser preget av flat struktur og jakten på skjult kunnskap ble etablert (Holst, 2009, s. 50).

Ifølge Holst (2009, s. 9) handler feminisme for folk flest om begreper som frihet, likestilling, rettferdighet og kjønn. Feminisme kan defineres som kampen for likestilling mellom kjønnene, altså kampen for et rettferdig og fritt samfunn for begge kjønn (Holst, 2009, s. 9). Holst (2009, s. 10) påpeker likevel at mange vil påstå at denne definisjonen er for snever, ettersom feminisme ikke bare handler om kjønn. Feminismen dreier seg for mange om kampen for å skape et rettferdig samfunn for alle, uansett klasse, etnisk bakgrunn eller seksuell orientering. Likevel vil jeg argumentere for at kjønnsperspektivet i stor grad ligger til grunn for den forståelsen mange har av feminisme i dag. Et slikt ensidig kjønnsperspektiv kan være en av årsakene til at feminismen i lang tid har vært gjenstand for kritikk.

Teorien om patriarkatet har vært en viktig del av feminismen som ideologi. Et patriarkalsk samfunn kan beskrives som et samfunn der kvinner formelt er underlagt mannen (Bredal et al., 2020b, s. 137). Pateman (1988) argumenterte eksempelvis for at samfunnsordenen hviler på en underliggende patriarkalsk kjønnskontrakt, som sikrer menns makt over kvinner, strukturelt og kulturelt. Holst (2020) argumenterer på sin side for at selv om patriarkatteori har vært gjenstand

for mye kritikk, er det i dag flere og flere som oppfatter samfunnet som gjennomgripende patriarkalsk. Eksempelvis viser Holst (2020, s. 71) til #metoo-debatten, som i stor grad har vært preget av økt fokus på menn med makt som undertrykker og utnytter kvinner.

Ulike antirasistiske perspektiver ble tidlig skapt i opposisjon til det som ble kritisert for å være hvit feminisme, for og av øvre middelklassekvinner. Det teoretiske feltet om svart feminisme og antirasisme er komplekst og omfatter mange bidrag, der blant andre Patricia Hill Collins (2000), Chandra Talpade Mohanty (2003) og bell hooks (2000) har vært viktige bidragsytere. Som hovedeksempel vil bell hooks (2000) og hennes perspektiver på forholdet mellom rasisme og feminisme i USA bli presentert videre. hooks (2000) beskriver hvordan rasisme ofte blir forstått som diskriminering, eller fordommer mot svarte mennesker av hvite mennesker. Hun tydeliggjør hvordan rasisme ikke bare er disse individuelle eller kollektive handlingene, men i hovedsak institusjonalisert undertrykkelse og et politisk verktøy for kolonisering og imperialisme (hooks, 2000, s. 373). Grunnen til at mange amerikanere ikke ser rasisme i kontekst av amerikansk politikk, er ifølge hooks et bevis på den mangelfulle, ensidige kunnskapen som formidles i USA (hooks, 2000, s. 373).

hooks (2000, s. 374) mener amerikanske kvinner har blitt sosialisert til å akseptere en amerikansk historie som ble skapt for å opprettholde raseimperialisme i form av hvitt overherredømme, og seksuell imperialisme i form av patriarkatet. Hun mener dermed at alle amerikanske kvinner har blitt undertrykt, enten det er på bakgrunn av kjønn eller etnisitet. Likevel er hooks svært kritisk til feministbevegelsen, bestående av det hun beskriver som “en gruppe college-utdannede hvite, middel- og øvre middelklassekvinner” (hooks, 2000, s. 374). De hierarkiske mønstrene av rase- og kjønnsrelasjoner som allerede eksisterer i det amerikanske samfunn har kun tatt en ny form i feminismen ifølge hooks (2000). En form som påstår at alle amerikanske kvinner har lik sosial status, og en bevegelse der hvite kvinner påstår å snakke på vegne av alle amerikanske kvinner når de i virkeligheten kun beskriver hvite kvinners opplevelser (hooks, 2000, s. 374). Samtidig beskriver hooks hvordan feministbevegelsen vegret seg for å ta opp kampen mot rasisme i samfunnet, i tillegg til manglende oppgjør med egne rasistiske holdninger. Ifølge hooks er dette helt nødvendig for å overkomme barrierer som skiller kvinner fra hverandre (hooks, 2000, s. 375). Selv om det amerikanske samfunnet er gjennomsyret av patriarkatet, argumenterer hooks for at Amerika ble kolonisert med grunnlag i rasistisk imperialisme, ikke med grunnlag i kjønn imperialisme. hooks argumenterer for at hvit rasistisk imperialisme ga alle hvite kvinner, uavhengig av hvor

utsatte de var for sexistisk undertrykkelse, retten til å ta rollen som undertrykker overfor svarte kvinner og menn (hooks, 2000, s. 375).

I Norge begynte innvandringen av kvinner fra land utenfor Norden for alvor på slutten av 1960-tallet (Lønnå 2018). Kvinner kom til Norge som arbeidssøkere, og som ektefeller til menn som innvandret. Etter innvandringsstoppen i 1975 var det kun kvoteflyktninger, godkjente asylsøkere og de som kom gjennom familiegjennforening som fikk opphold i Norge. I sistnevnte kategori var de fleste kvinner (Lønnå 2018). Innvandrerkvinnene dannet egne organisasjoner, der noen var basert på etnisk tilhørighet. I tillegg dannet etniske minoritetskvinner med bakgrunn i ulike land den feministiske og antirasistiske organisasjonen “Foreign Women’s Group” (FWG) i 1979 (Lønnå, 2018). Denne organisasjonen ville kjempe mot kvinnediskriminering og mot diskriminering på bakgrunn av rase, kultur og religion. FWG møtte utfordringer i møte med kvinneorganisasjoner i flere land. Også i Norge opplevde FWG-medlemmene at norske middelklassekvinner ikke forsto kampen mot rasisme eller anerkjente denne kampen som en del av det feministiske prosjektet (Lønnå, 2018). Med andre ord kan det virke som at det også i norsk sammenheng oppsto utfordringer knyttet til samarbeid mellom feministgrupper bestående av majoritetskvinner og feministgrupper sammensatt av minoritetskvinner. Likevel bedret forholdet mellom de ulike norske kvinnebevegelsene seg i løpet av 1990-årene (Lønnå, 2018). FWG ble i 1989 omdannet til MIRA Ressurscenter for kvinner med minoritetsbakgrunn, og har siden det vært en viktig aktør i kampen for likestilling og integrering (Lønnå, 2018). MIRA driver politisk påvirkende arbeid, er et støttesenter for etniske minoritetskvinner og jobber med å forebygge vold mot kvinner (Lønnå, 2018).

Hannah Helseth skriver i en artikkel fra 2015 om ulike foretrukne politiske løsninger på kvinneundertrykkelse i minoritetsmiljøene. Den offentlige diskusjonen om såkalt flerkulturell feminisme har lange røtter i Norge (Helseth, 2015, s. 62). I det offentlige ordskiftet har feminister, antirasister, og representanter fra ulike partier deltatt i å belyse dilemmaet om hvordan kvinneundertrykkende praksiser i minoritetsmiljøene skal adresseres. Helseth (2015, s. 63) argumenterer for at når en allerede stigmatisert minoritetsbefolkning kritiseres offentlig, risikerer man å forsterke hierarkiet mellom «Vesten og resten». Samtidig som risikoen er tilsvarende stor dersom man tier om kulturelt begrunnede praksiser som i hovedsak går utover kvinner, barn og seksuelle minoriteter (Helseth, 2015, s. 63).

Helseth (2015, s. 64) har gått igjennom 282 tekster skrevet av selvdefinerte muslimer i perioden 2000-2012. I disse finner hun to hovedtyper av problembeskrivelser, som forklarer foretrukne politiske løsninger på utfordringene kvinneundertrykkelse i minoritetsmiljøene skaper. I den første problembeskrivelsen beskrives det som kritisk at kvinners rettigheter har måttet vike til fordel for en overordnet antirasistisk agenda. Og det argumenteres for at temaer som burde vært belyst ikke blir diskutert i offentligheten. Den presenterte løsningen er dermed mer offentlig debatt om tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og streng sosial kontroll. Med andre ord blir det her sett på som essensielt å konfrontere de religiøse miljøene (Helseth, 2015, s. 65). Denne posisjonen kaller Helseth for «Feminisme Først». Den andre problembeskrivelsen kaller Helseth (2015) «Den postkoloniale feminismen». Her argumenteres det for at de særegne formene for vold som minoritetskvinner utsettes for dominerer den politiske dagsordenen. Som konsekvens av dette blir minoritetskvinner ensidig beskrevet som ofre og dermed fratatt muligheten til å framstå som handlende aktører. Dette skyldes den ensidige hvite feminismen som ikke anerkjenner at rasistiske fordommer gjennomsyrrer det norske samfunnet (Helseth, 2015, s. 65).

Helseth (2015) beskriver flere problemer ved den norske debatten om flerkulturell feminisme. Først det hun beskriver som et overdrevent fokus på kulturelle forklaringer av minoritetskvinnens problemer, enten det er innenfor den første eller andre av de to problembeskrivelsene over. Videre argumenterer hun for at dramatiske enkelthendelser anvendes av begge «parter» som generelle beskrivelser av minoritetskvinnens utfordringer (Helseth, 2015, s. 69). På denne måten gjøres individers opplevelser til generaliserte sannheter om en kompleks og mangfoldig gruppe. Det synes med andre ord å mangle kriterier for å beslutte når det er hensiktsmessig å fremheve mangfold, kompleksitet og individualitet, samt når det er relevant å generalisere. Hovedsakelig dreier utfordringene seg om konflikten mellom minoritetsgruppens behov for anerkjennelse og kvinners behov for anerkjennelse. Aktørene i debatten møter på problemer idet de ulike utfordringene kommer i konflikt med hverandre, nemlig at det både eksisterer en systematisk underordning av mennesker med minoritetsbakgrunn og at det foregår særegne former for kvinneundertrykkelse i minoritetsmiljøene (Helseth, 2015, s. 69). Ifølge Helseth (2015, s. 68) er det imidlertid utfordrende å benytte en kompleks og nyansert beskrivelsene, når debatten i stor grad er fiksert av enten anklager om bagatellisering av overgrep eller bekrefting av rasistisk fordommer. Dette kan forklare noen av utfordringene som oppstår idet man prøver å snakke om de nevnte problemstillingene.

2.1.1 Interseksjonalitet

På 1970-tallet oppsto flere diskusjoner rundt sammenhengen mellom kjønn, klasse, etnisitet og seksualitet, noe som førte til at Kimberlé Crenshaws begrep om “interseksjonalitet” fikk stor gjennomslagskraft (Crenshaw, 1991). Crenshaw utfordret synet på et individ som bærer av én enkel sosial bestemmelse, hun ønsket å bryte med enkeltfaktoranalyser og snarere anerkjenne at det er flere faktorer for undertrykkelse som virker inn på enkeltpersoners liv til samme tid (Crenshaw, 1991). Interseksjonalitet kan beskrives som sammenvevingen av flere differensierende sosiale kategorier. Samt hvilken betydning de ulike kategoriene har for individet, sosiale praksiser, institusjonelle ordninger og kulturelle forståelser med hensyn til maktrelasjoner (Gullikstad, 2013).

Interseksjonalitet er et perspektiv som ofte trekkes fram for å forstå komplekse og nyanserte aspekter ved diskriminering. Skjørten et al. (2019) argumenterer for at en interseksjonell tilnærming er viktig for å belyse eventuelle variasjoner mellom grupper når det gjelder risiko for vold, eller muligheter for å søke hjelp. Studier av vold i familier med minoritetsbakgrunn har vist at volden også kan utøves av andre medlemmer av familien eller svigerfamilien. Vold kan også utøves av familiemedlemmer på tvers av landegrenser. Ettersom vold i nære relasjoner innebærer svært ulike, og komplekse problemstillinger, argumenterer Skjørten et al. (2019) for at en interseksjonell tilnærming er viktig i nyere forskning og politikktutvikling rettet mot vold i nære relasjoner. Ved å studere sammenhengene mellom brede kategorier som blant andre kjønn, klasse, majoritet, minoritet og alder, kan vi i større grad avdekke og forstå hvordan de ulike posisjonene henger sammen.

Når majoriteten uttaler seg om minoritetsutfordringer, slik som i Helseths eksempler, viser det seg ofte at kun en dimensjon blir diskutert, nemlig forskjell mellom minoritet og majoritet hva gjelder kjønn (Annfelt & Gullikstad, 2013). Annfelt og Gullikstad (2013) argumenterer for at ved å benytte et interseksjonelt perspektiv kunne utfordringene hva gjelder likestilling i integreringsprosesser vært fremstilt som det komplekse feltet det faktisk er. Dette kan oppnås ved å forstå og framstille likestilling i integreringsprosesser dels som overlappende mellom majoritets- og minoritetsetniske kvinner, dels som spesifikke eller individuelle. Et interseksjonelt perspektiv søker å fange opp kompleksiteten og mangfoldet i utsatthet, og vil kunne belyse betydningen av forskjellige dimensjoner av ulikhet og marginalisering. I tillegg til kulturelle ulikheter som gjenspeiler seg i ulike former for familiestrukturer og normer

(Skjørten et al., 2019). En interseksjonell tilnærming gir kjønnskategoriene et komplekst innhold og kritiserer dermed tendensen til å gi kjønn større betydning enn andre sosiale kategorier. Ved å benytte seg av perspektiver på interseksjonalitet blir den dikotome kjønnskategorien destabilisert, og den sterke tendensen til å gjøre disse kategoriene entydige kritiseres (Annfelt & Gullikstad, 2013).

2.2 Forholdet mellom majoritet og minoritet

Majoritet og minoritet defineres her med utgangspunkt i gruppens ulike tilgang på makt. Det kan omfatte politisk, økonomisk eller symbolsk makt (Eriksen, 1993). Majoriteter disponerer størst makt og kan derfor i stor grad legge premissene for samhandling med minoriteter, samt definere eller påvirke de kulturelle rammene i samfunnet (Eriksen, 1993). Av den grunn må minoriteter i stor grad tilpasse seg majoritetens premisser. I tillegg har etniske minoriteter generelt dårligere levekår enn majoriteten, og de marginaliseres i større grad på arbeidsmarked, boligmarked og andre samfunnsarenaer (Rugkåsa, 2008, s. 82). Med andre ord blir ikke bare minoriteter marginalisert, de har også mindre makt til å påvirke egen situasjon. Når etniske minoriteters situasjon og behov blir tatt opp er det vanligvis representanter for majoritetssamfunnet som beskriver og presenterer minoritetenes virkelighet og behov. Ifølge Rugkåsa (2008, s. 81) gjelder dette i utdanningsinstitusjoner i ulike sektorer som skole-, helse- og sosialsektoren, samt i politiske institusjoner og media. Dette er en viktig del av majoritetens symbolske makt.

I utforming av politikk har skillet mellom majoritetsbefolkning og minoritetsbefolkning i mange tilfeller blitt opprettholdt og reproduisert. Gjennom en studie av politiske dokumenter og stortingsdebatter i perioden 1999-2009, finner Trude Langvasbråten (2008) at politikk for kjønnslikestilling og minoritetspolitikk har vært to uavhengige politikfelt. Politikk som omhandlet kjønnslikestilling i denne perioden, tok i liten grad stilling til tiltak for minoritetsbefolkningen. Samtidig dreide politikken som ble rettet mot minoritetsbefolkningen seg hovedsakelig om tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Dette skillet mellom kjønnslikestilling og minoritetspolitikk bidrar til et lite nyansert syn på minoritetsbefolkningens kjønnsutfordringer (Langvasbråten, 2008). Med andre ord skapes et skille mellom «majoritetsutfordringer» og «minoritetsutfordringer», når det i realiteten er snakk om utfordringer som eksisterer i alle lag og deler av samfunnet.

Det finnes flere bidrag på feltet som argumenterer for at utfordringer som omfatter den minoritetsetniske befolkningen forstås som annerledes. Annfelt og Gullikstad (2013) finner i sin analyse av offentlige utredninger, stortingsmeldinger og handlingsplaner at kjønn er den dominante forskjellskategori og majoriteten er målestokk (Annfelt & Gullikstad, 2013). Den samme argumentasjonen kommer også fram i Eggebø (2010) sin studie av politiske diskusjoner og regler for ekteskapsmigrasjon som innebærer at en ektefelle kan «hentes» til Norge dersom norsk partner kan forsørge begge parter. Ved å legge til rette for dette gjeninnfører man en forsørgermodell og aksepterer økonomisk uavhengighet for mange kvinner. Hovedargumentet for forsørgelse av ektefelle er at dette vil motarbeide tvangsekteskap ved å fjerne det tvangsmiddelet som kan ligge i økonomisk uavhengighet av foreldre, men det faktum at dette gjelder svært få er ikke tatt i betraktning. En slik politikk står i klar motsetning til gjeldende likestillingspolitikk som fremhever økonomisk uavhengighet som nødvendig for å kunne realisere kjønnsrettferdighet for alle (Eggebø, 2010). Det er dermed grunn til å stille spørsmål ved hvorfor det ikke virker å være like nødvendig å legge til rette for økonomisk uavhengighet for dem som kommer til Norge gjennom ekteskapsmigrasjon.

2.3 Den «spesielle volden»

Som nevnt tidligere har vold mot kvinner i minoritetsfamilier havnet på sidelinjen i arbeidet mot vold. Ifølge Bredal (2007) blir dette tydelig blant annet fordi handlingsplan mot kjønnslemlestelse av kvinner og handlingsplan mot vold i nære relasjoner behandles som to separate ting. Hun stiller dermed spørsmål ved om kjønnslemlestelse ikke er vold i nære relasjoner? Ved å behandle former for vold ulikt oppstår et skille mellom den «vanlige» volden og den «spesielle» volden. Sistnevnte innebærer i praksis ofte vold som utøves av andre mannlige eller kvinnelige familiemedlemmer enn partnere, slik man eksempelvis har sett i saker om tvangsekteskap, æresrelatert vold, eller vold som ledd i en patriarkalsk autoritær oppdragelse.

Selv om betegnelsen «vold i nære relasjoner» offisielt omfatter all vold som blir utøvd av familiemedlemmer eller andre i nær relasjon til den utsatte, argumenterer Bredal (2007, s. 58) for at det ikke skjer i praksis. Vold i nære relasjoner blir i realiteten brukt om vold utøvd av den utsattes samlivspartner eller ekspartner. Dette har også ført til at myndighetene i stor grad har overlatt ansvaret for å bekjempe «minoritetsvolden» til ikke-statlige aktører som har spesialisert seg på dette (Bredal, 2007, s. 58). Konsekvensene av denne marginaliseringen er

blant annet at minoritetsjenter ikke får nyte godt av den betydelige ressursbruk, institusjons- og kompetansebygging som har fulgt i etterkant av handlingsplanen mot vold i nære relasjoner. Samtidig risikerer man at de som jobber med de «ulike» formene for vold ikke får kompetanse på det andre feltet og dermed ikke muligheten til å få kunnskap om fellestrekkene ved voldsformene (Bredal, 2007, s. 60). På denne måten opprettholdes og forsterkes forestillingen om den «spesielle» volden i hjelpeapparatet, politikken og i samfunnet for øvrig.

Som nevnt tidligere har antakelser om minoritetskvinnens annerledeshet har ikke bare eksistert i politikken og i mediene, men også i feministisk orienterte organisasjoner for majoritetskvinner. Dette kommer fram i Thun (2012) sin studie av hvordan norsk kvinnebevegelse har adressert minoritetskvinnens utfordringer. Thun argumenterer for at minoritetskvinnene har blitt ekskludert i representasjonen av feminisme ved å bli definert som «annerledes» og dermed ikke inkludert i deres forståelse av kategorien «kvinne» (Thun, 2012). Synet på at minoritetskvinner opplever annerledes utfordringer og dermed har andre behov, har gjort kvinnebevegelsens kamp for likestilling lite inkluderende. Ifølge Thun (2012) har viktige temaer som rasisme, integrering og kjønnslikestilling ikke blitt adressert, noe som har hindret den norske kvinnebevegelsen i å kjempe en kamp for alle kvinner.

2.4 Definisjonsmakt og etnisk matching

Representanter fra minoritetssamfunnet blir ofte redusert til «bare» en representant, i stedet for kvalifisert arbeidskraft med kompetanse på ulike felt. Dette skjer i politikken, i journalistikken og for sosialarbeidere som opplever å bli sett på som eksperter på minoritetsfeltet og kun det (Rugkåsa, 2008, s. 84). Eksempelvis begrenses en politiker som vil jobbe med samferdselspolitikk og en journalist som har utdannelse innen økonomi, ettersom deres etniske bakgrunn gjør at de ofte blir satt til å dekke adskilte problemstillinger knyttet til minoritetsgrupper. Mennesker kategoriseres i mange tilfeller som like kun fordi de skiller seg ut fra majoriteten. På denne måten utviskes forskjellene som finnes i minoritetsbefolkningen, slik som bakgrunn, kompetanse og erfaringer (Rugkåsa, 2008, s. 85). Et annet interessant fenomen som ifølge Rugkåsa (2008) ofte oppstår som en konsekvens av majoritetens makt, er at for å bli likeverdig må man bli som majoriteten. Forventningen om at «de andre» først blir godtatt dersom de blir «som oss» skapes i første omgang av majoriteten, men vil i mange tilfeller bli internalisert av minoriteter.

Figenschou og Beyer (2014) ser nærmere på hvem som har definisjonsmakt i norsk innvandringsdebatt ved å gjennomføre en kvantitativ kildeanalyse av alle nyheter og meningsytringer i de største norske mediene i 2011. De finner at makteliten (politikere, byråkrater og rettsvesen) har størst gjennomslag i den samlede nyhetsdekningen, mens når det gjelder mediernes meningsformater er kultureliten (kilder fra kultur- og mediebransjen, forskere og eksperter) dominerende. Blant dem fra makteliten og kultureliten som uttalte seg i mediene, finner Figenschou og Beyer (2014) at det var få kilder med etnisk minoritetsbakgrunn. Med andre ord viser det seg at elitekildene i innvandringsdebatten i stor grad er en hvit og homogen gruppe (Figenschou & Beyer, 2014). Likevel ser det ifølge forfatterne ut til at elitekildene blir kontinuerlig utfordret av andre kildegrupper, der den viktigste er såkalt «vanlige folk». Dette er en bredt sammensatt kildegruppe som uttaler seg basert på egne, subjektive erfaringer, hvor flertallet har etnisk minoritetsbakgrunn (Figenschou & Beyer, 2014). Med andre ord tyder dette på at når mennesker med etnisk minoritetsbakgrunn bidrar i debatten er det som privatpersoner med egne erfaringer, mens den stort sett hvite makt- og kultureliten uttaler seg med bakgrunn i etablerte maktposisjoner.

Rugkåsa (2008) skriver i boken «Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold» om profesjonsutøveres møte med et flerkulturelt Norge, og hvordan majoriteten i lang tid har hatt definisjonsmakt på dette feltet. Først og fremst argumenterer hun for at sosialarbeidere uttrykker behov for økt kompetanse i flerkulturell kommunikasjon, samt når det gjelder bruk av tolk. Andre temaer sosialarbeidere ønsker mer kunnskap om er blant annet kvinnesyn og kjønnsroller, vold og fysisk avstraffelse, og ulike familiemodeller (Rugkåsa, 2008, s. 80).

Ifølge Rugkåsa (2008, s. 89) øker antallet ansatte med minoritetsbakgrunn i hjelpeapparatet, og stadig flere institusjoner oppfordrer fagfolk med etnisk minoritetsbakgrunn til å søke. I mange institusjoner skyldes fokuset på mangfold i ansattgruppen et ønske om å gjennomføre såkalt etnisk matching, felles etnisk bakgrunn mellom ansatt og klient (Holm-Hansen et al., 2007). I en kunnskapsoversikt om et flerkulturelt barnevern fra 2007 har Holm-Hansen, Haaland og Myrvold gått igjennom relevant forskning som omhandler etnisk matching og sammensetningen av ansatte i norsk barnevern. Barnevernet som institusjon er på mange måter ulik krisesentrene, men på den annen side jobber de også tett med utfordringer i familier knyttet til vold i nære relasjoner. Holm-Hansen et al. (2007) finner at det er mange fordeler med mer mangfold i denne sektoren. Det er positivt at flere klienter får mulighet til å identifisere seg med ansatte, ettersom det kan skape tillit og fortrolighet mellom klient og ansatt. En fleretnisk

sammensetning av de som jobber i barnevernet vil også bidra til å øke erfaringstilfanget og legitimiteten til barnevernet. Likevel argumenterer Holm-Hansen et al. (2007) for at det ikke er forskningsmessig belegg for å hevde at etnisk matching av behandler og klient sikrer det nødvendige, analytiske grepet og kultursensitiviteten. I tillegg innebærer en slik matching en implisitt aksept av at kommunikasjon mellom ulike kulturer ikke er et mål. Med andre ord kan det skape et overdrevet fokus på etnisitet og hindre kommunikasjon på tvers av kulturelle forskjeller. Holm-Hansen et al. (2007) konkluderer dermed med at det i arbeidet med å utvikle et mer kultursensitivt barnevern bør legges vekt på fleretnisk rekruttering, men ikke på etnisk matching av behandler og klient.

Selv om det vil være positivt at fagfolk med etnisk minoritetsbakgrunn kan tilrettelegge for bedre kommunikasjon mellom minoritetsfamilier og hjelpeapparat, er det viktig å påpeke at minoriteters rolle i hjelpeapparatet ikke må begrenses til brobygger eller kulturtolker (Rugkåsa, 2008, s. 89). Det er like viktig å ansette fagfolk med minoritetsbakgrunn i lederstillinger og i utdanningsinstitusjoner der sosialarbeidere utdannes, men sannheten er at det omtrent ikke finnes ansatte med minoritetsbakgrunn i slike type stillinger i dag (Rugkåsa, 2008, s. 90). Ledere i hjelpeapparat og ansatte ved universiteter og høyskoler er produsenter av viten, og har i kraft av dette makt til å definere hvordan vi forstår virkeligheten. Et mål når det gjelder både utdanning og praksis hva gjelder profesjonsyrker bør være at etniske minoriteter slipper til og får definisjonsmakt på samme måte som majoriteten (Rugkåsa, 2008, s. 91). Det er med andre ord viktig å ansette mennesker med minoritetsbakgrunn i alle ledd, som ledere, teoretikere, undervisere, og profesjonsutøvere, slik at den kunnskap som produseres utfordrer gjeldende idealer, verdier og normer.

I en kvalitativ studie fra 2002 så Prevatt-Goldstein (2002, s. 766) nærmer på praksisen der svarte blir ansatt for å fremme like muligheter for svarte brukere. Hun ønsket å undersøke kombinasjonene av gode intensjoner og negative konsekvenser ved slik praksis og identifisere en alternativ måte å tilnærme seg svarte ansattes rolle i sosialt arbeid. Studien baserer seg på intervjuer med 28 svarte sosialarbeidere ansatt i organisasjoner ledet av hvite, hovedsakelig basert nord-øst i England. Prevatt-Goldstein (2002, s. 767) argumenterer for at det eksisterer en antagelse om at det å ansette svarte er et viktig steg i retning av å møte behovene til svarte brukere og utfordre etnosentriske og rasistiske praksiser blant eksisterende ansattgrupper.

Informantene i studien erfarte at deres opplevelser og ferdigheter ble marginalisert, og at de ikke fikk anerkjennelse eller belønning for sitt ekstra arbeid med svarte brukere. Prevatt-Goldstein (2002, s. 776) argumenterer for at informantene i mange tilfeller både blir stående alene med ansvaret for de svarte brukerne og ansvaret for å utfordre rasistisk holdninger og etnosentriske praksiser. I tillegg tvinges de til å takle den mellommenneskelige og institusjonelle rasismen de selv blir utsatt for. Prevatt-Goldstein (2002) konkluderer med at dersom det i arbeidet for å sikre like muligheter for svarte tjenestebrukere benyttes en tilnærming som homogeniserer, utnytter eller marginaliserer svarte arbeidere i kombinasjon med at de utsettes for rasisme på arbeidsplassen, vil dette føre til en stor grad av «rase-relatert stress» for svarte ansatte. For å unngå dette, og samtidig sikre at alle brukere får tilgang til dyktige ansatte, argumenterer Prevatt-Goldstein (2002, s. 777) for å legge til grunn et kompetansebasert snarere enn et rasebasert ideal, på samme tid som mellommenneskelig og institusjonell rasisme mot svarte ansatte og brukere konsekvent blir utfordret.

2.5 Kulturforklaringer og kulturell rasisme

Når etniske minoritetsgruppers voldutfordringer diskuteres, i politikken eller av ulike hjelpeinstanser, trekkes kultur ofte fram som en forklarende faktor. Ifølge Bredal et al. (2020a, s. 22) er det ofte uklart hva som ligger i kulturbegrepet, men det dreier seg om at vold er noe foreskrevet og akseptert innen en gruppe eller et samfunn. Basert på dette dras slutningen om at vold er noe man utøver eller utsettes for på grunn av sin kultur. Ifølge Bredal et al. (2020a, s. 22) produseres en stereotypi om at visse minoritetsgrupper er bærere av en voldelig kultur, med vold som regel. Denne andregjøringen resulterer også i et bilde av majoriteten som likestilt og voldsfri, med vold som unntak. Ulike forskningsartikler beskriver hvordan kultur blir gitt som forklaring på hvem som rammes av vold, hvem som utøver vold og ikke minst utfordringene de utsatte møter på i hjelpeapparatet. Jeg vil her trekke frem et utvalg forskningsartikler som belyser hvordan kultur som forklaring benyttes i politikken, i media, i arbeidslivet og i likestillingskampen.

Annfelt og Gullikstad (2013) finner i en studie av politiske dokumenter at kjønn enten produseres som en universell kategori med et helt spesielt innhold, eller at etnisitet legges til kjønnskategorien og kulturaliseres. Denne «kulturaliseringen» innebærer at «vi» definerer «dem» (Annfelt & Gullikstad, 2013). Med begreper fra diskursanalyse kan vi forstå «de» som noen uten subjektposisjon, og dermed ikke retten til å tale med tyngde (Neumann, 2001, s. 171). Både når problemer og potensielle løsninger på utfordringer skal defineres gjøres dette uten

medvirkning fra «dem». Samtidig blir problemer som ikke forbindes med «de andres» tradisjoner, kultur eller lignende oversett (Bredal, 2013). Med andre ord blir utfordringer som ikke kan forklares med at det skyldes «den fremmede kulturen» ikke tatt stilling til.

Når det gjelder kjønnsforhold i den etniske minoritetsbefolkningen, konsentreres interessen ofte om noen spesifikke problemfelter som oppfattes som «kulturelle» (Annfelt & Gullikstad, 2013). Et annet eksempel er når temaet er arbeid, også da foregår det en kulturalisering som finner støtte i rådende diskurser som eksisterer også ellers i samfunnet. Med andre ord skilles minoritetsetniske kvinners utfordringer ut fra den generelle politikken og fra mer allmenne forståelser når temaet er likestilling. Deres problemer konsentreres om noen spesifikke problemfelt som beskrives som «kulturelle». Sammenlignet med interseksjonalitetsteori, der flere ulike diskrimineringsfaktorer forstås i sammenheng, blir heller «innvandrerkvinner» i hovedsak definert ut ifra «kultur». I det å definere andre ligger en tydelig maktdimensjon som ikke blir synliggjort eller stilt spørsmål ved (Annfelt & Gullikstad, 2013). Annfelt og Gullikstad (2013) argumenterer for at hvis forståelsen av kjønn skal reflektere kompleksiteten i dagens flerkulturelle samfunn kan ikke forklaringer inneholde kulturaliserende fortellinger om etnisitet.

Helseth (2015, s. 68) argumenterer for at kultur og «de andres» problematiske bakgrunn har tatt over for biologiske raser som grunnlag for legitimering av et hierarki mellom svarte og hvite. Hun beskriver dette som «kulturell rasisme». Kulturelle forklaringer, som ofte innebærer å forklare komplekse fenomener ved å se på enfaktor-forklaringer, er ikke tilfredsstillende for å forstå streng sosial kontroll eller tvangsekteskap. Eksempler på dette kan være allmenne teorier om maskulin dominans eller unyansert bruk av begreper som æreskultur (Helseth, 2015, s. 68). Til sammenligning blir vold som er utført av hvite etniske menn oftere forklart som en individuell familietragedie, der det er voldsutøverens egenskaper og utfordringer som blir satt i fokus. I slike tilfeller nevnes sjelden norsk kultur som forklaring på volden. Qureshi (2009) argumenterer for at mange aktører i storsamfunnet i størst grad har fokusert på kulturelle aspekter knyttet til etniske minoriteter, men lagt lite vekt på seg selv som kulturbærere. Han mener det er nødvendig å rette blikket mot egen kultur når det gjelder utdanning, kunnskapsgrunnlag, profesjonsutøvelse og forvaltningssystem. Ved å bli oppmerksomme på de normer og verdier som dominerer på disse feltene, vil man enklere kunne forstå og bli bevisst verdigrunnlaget i egen kultur.

Bredal (2007, s. 59) argumenterer for at i mediens fremstillinger av menns vold mot kvinner i minoritetsgrupper har koblingen mellom vold og kultur blitt trukket fram i stor grad. I tillegg har såkalte «æresdrap» fått mye oppmerksomhet som et eksempel på «de andres» kultur og tradisjon. Bredal (2007, s. 59) trekker fram at drap på partner, eller tidligere partner, ofte blir omtalt som «familietragedier» når de blitt begått av etnisk norske menn. Hun argumenterer også for at såkalt æresrelatert vold står i kontrast til vold mot kvinner i majoritetsfamilier, da disse gjerne forstås som konsekvens av individuelle eller strukturelle faktorer. Bredal (2007, s. 59) siterer skribenten Iffit Quereshi som uttalte følgende «Norske menn har ikke mindre æresfølelse enn innvandrere. Vold rammer kvinner i alle kulturer. Veldig ofte er det fordi menn frykter at de skal bli forlatt eller fordi de føler seg krenket på andre måter.» Quereshi argumenterer her for at vold mot kvinner ofte skyldes ære, men at dette gjelder både minoritets og majoritetsbefolkningen.

Selv om såkalte partnerdrap blir begått både i norske minoritet- og majoritetsmiljøer, skjer det sjeldent at etnisk norske menn begår drap på sine søstre, noe som ifølge Bredal (2007) kan tolkes som en kulturforskjell. Likevel er det ifølge henne kritikkverdigg at kulturforklaringer sjelden brukes når majoritetsmenn utsetter andre for vold. Majoritetsvolden blir derimot omtalt som uforståelige, individuelle uttrykk for psykisk sykdom eller følelser som sjalusi. I motsetning til minoritetsvolden blir majoritetsvolden lagt fram som handlinger på tross av norsk kultur, ikke på grunn av norsk kultur. Bredal (2007) fremhever at denne fremstillingen er skjevest i medias omtale av enkeltsaker, da hun mener at vold i stor grad blir beskrevet som et samfunnsproblem i politikktutvikling og forskning. En av de viktigste årsakene til å være kritisk til kulturforklaringer er den reelle faren for at oppmerksomheten ledes vekk fra strukturelle faktorer slik som fattigdom, arbeidsløshet, marginalisering, diskriminering og utestengning (Rugkåsa, 2008, s. 93). Samtidig kan et for stort fokus på kultur, kan hindre at aktørene i hjelpeapparatet ser individene og deres spesielle situasjon og behov.

Kulturalisering er også et fenomen som tydeliggjør de internasjonale forskjellene i synet på kvinner og de formene for vold de utsettes for. Uma Narayan (1997) er en tydelig kritiker av kulturalisering, og trekker fram eksempler som rammer «Third-world women» i hennes hjemland India. Hun påpeker hvordan «kultur» påberopes som forklaring på vold mot kvinner fra den tredje verden, samtidig som vestlige kvinner synes å være motstandsdyktige mot slike kulturelle forklaringer. Narayan (1997, s. 85) argumenterer for at denne asymmetrien resulterer

i en forståelse av «third-world women» som ofre for deres egen kultur, samtidig som dette ikke er tilfelle for «vestlige kvinner».

2.6 Kultursensitivitet

Både i utdanning og praksis innenfor sosialt arbeid har det lenge blitt lagt vekt på verdien av å tilegne seg kunnskap om forskjellige gruppers kulturelle verdier, normer og praksiser i arbeid med etniske minoriteter (Rugkåsa, 2018). Kultursensitivitet er et begrep som handler om hvordan en på bakgrunn av denne kulturkompetansen skal kommunisere og samhandle med andre med annen kulturell bakgrunn enn en selv. Dette kan i praksis dreie seg om å opparbeide seg kunnskap om andres tradisjoner, normer, verdier, religioner, kommunikasjonsformer, kjønnsrollemønstre, oppdragelsesstrategier eller annet (Rugkåsa, 2018).

Argumentasjonen fra barnevernet om verdien av kultursensitivitet går igjen i flere av krisesentrene veiledere (Skogøy, 2008; Smaadahl & Skjelbostad, 2005) og i Bufdir (2018) sine anbefalinger om arbeid med minoritetsetniske brukere. Kultursensitivitet blir ofte trukket frem som viktig i arbeidet med etniske minoritetsgrupper, i stedet for å ty til unyanserte kulturforklaringer og kulturell rasisme. Ifølge Rugkåsa (2018) er det imidlertid viktig at kultursensitivitet ikke blir synonymt med å forholde seg til «de andres» kultur uten å være bevisst betydningen av majoritetens kultur og hvordan denne påvirker samhandling. I internasjonal forskning har kultursensitivitet vært basert på en antakelse om at det finnes en målbar kulturell kunnskap om «de andre» som kan gjøre minoriteter forståelige for majoriteten (Rugkåsa, 2018). Med en slik forståelse risikerer en å forstå kultur som statisk, og betrakte andre mennesker som del av en generell kultur, ikke personer med individuelle utfordringer og hjelpebehov. Et annet kritisk aspekt ved en slik forståelse er at en risikerer å usynliggjøre hvordan strukturelle og institusjonelle maktrelasjoner påvirker brukerens møte med hjelpeapparatet (Rugkåsa, 2018). Selv om mye av denne forskningen omhandler institusjoner som NAV og Barnevernet, ser jeg diskusjonene som svært relevante for ansatte på krisesentrene i Norge i deres møte med brukere med etnisk minoritetsbakgrunn.

2.7 Konkluderende oppsummering

I dette kapitlet har jeg gjort rede for og diskutert hvilke begreper jeg velger å bruke og betydningen jeg legger i disse. Jeg har valgt å benytte meg av begrepet om «Vold i nære relasjoner» fordi jeg mener det i stor grad omfatter alle de former for vold som gjør at kvinner

opp søker kritesentre. Kultur blir her forstått som innlærte verdier, normer eller tradisjoner som gjennom samhandling er i konstant endring. Til tross for at kulturelle trekk på den ene side kan definere en gruppe, vil det på den annen side alltid eksistere forskjeller og nyanser på individnivå. Selv om det er mange årsaker til at begreper om etnisitet og minoritet kan oppfattes som upresise eller for generelle, har jeg valgt å snakke om brukere og ansatte med etnisk minoritetsbakgrunn. Sammenlignet med begreper som «innvandrerbakgrunn» argumenterer jeg for at «etnisk minoritetsbakgrunn» vil oppfattes som mer beskrivende for de jeg ønsker å rekruttere.

Selv om feministbevegelsen klarte å rette søkelyset mot konsekvensene av diskriminering av kvinner, høstet de kritikk for manglende fokus og relevans for *alle* kvinner. I USA talte blant andre bell hooks (2000) for at kvinnebevegelsen måtte ta et oppgjør med rasistiske holdninger både innad i bevegelsen og i samfunnet for øvrig. Disse problemstillingene var også gjeldende i Norge, der innvandrerkvinner blant annet startet den feministiske og antirasistiske organisasjonen, i dag kalt MIRA. Siden den tid har debatten om vold i nære relasjoner som rammer innvandrerkvinner blitt dominert av to problemforståelser. En dreier seg om at kvinners rettigheter må settes først, og at disse ikke må vike til fordel for en overordnet antirasistisk agenda. Den andre er kritisk til at de særegne formene for vold som minoritetskvinner utsettes for dominerer den politiske dagsordenen, samt at minoritetskvinner blir ensidig beskrevet som ofre og dermed fratatt muligheten til å framstå som handlende aktører. Interseksjonalitet kan derimot argumenteres for å være et perspektiv som kan benyttes for å forstå komplekse og nyanserte aspekter ved diskriminering, rasisme og vold i nære relasjoner.

Forskjellen mellom minoritet og majoritet handler i størst grad om tilgangen på makt. Når etniske minoriteters situasjon og behov blir tatt opp er det vanligvis representanter for majoritetssamfunnet som beskriver og presenterer minoritetenes virkelighet og behov. Dette gjelder i stor grad vold i nære relasjoner, der vold mot kvinner i minoritetsfamilier blir behandlet som «spesiell vold» som skiller seg fra den «vanlige» volden som rammer majoritetssamfunnet. Representanter fra minoritetssamfunnet har også mindre definisjonsmakt og kategoriseres ofte som like kun fordi de skiller seg ut fra majoriteten. For å hindre dette jobber stadig flere institusjoner for økt mangfold på arbeidsplassen. Fokuset på mangfold dreier seg også om etnisk matching, men det kan argumenteres for at denne praksisen har både positive og negative konsekvenser.

Når temaet er vold i nære relasjoner viser ulike forskningsartikler at kultur blir gitt som forklaring på hvem som rammes av vold, hvem som utøver vold og ikke minst utfordringene de utsatte møter på i hjelpeapparatet. Denne kulturaliseringen innebærer at «vi» definerer «dem». I det å definere andre ligger en tydelig maktdimensjon som ikke blir synliggjort eller stilt spørsmål ved. Kultur og «de andres» problematiske bakgrunn har i mange tilfeller tatt over for biologiske raser som grunnlag for legitimering av et hierarki mellom svarte og hvite. Helseth beskriver dette som «kulturell rasisme». Et ledd i arbeidet med å motarbeide kulturell rasisme har vært et økt fokus på kultursensitivitet. Kultursensitivitet handler om hvordan en på bakgrunn av kulturkompetanse skal kommunisere og samhandle med andre med annen kulturell bakgrunn enn en selv. Det er imidlertid viktig at kultursensitivitet ikke blir synonymt med å forholde seg til «de andres» kultur uten å være bevisst betydningen av majoritetens kultur og hvordan denne påvirker samhandling.

3. Metode og data

For å besvare forskningsspørsmålene har jeg i denne studien valgt å samle inn data fra semi-naturlige sosiale kontekster, gjennom kvalitative forskningsintervjuer med et utvalg informanter (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 20). I det følgende kapittelet vil jeg først redegjøre for intervju som metode for datainnsamling og begrunne valg av denne metoden. Videre vil jeg beskrive prosessen med å rekruttere informanter og drøfte ulike etiske utfordringer det innebar. Deretter vil jeg drøfte valg og gjennomføring av metode for registrering og tolking data. Avslutningsvis vil jeg diskutere i hvilken grad dette kvalitative forskningsprosjektet kan generaliseres til andre kontekster.

3.1 Kvalitativt forskningsintervju

Det kvalitative forskningsintervjuet søker å forstå verden sett fra intervjupersonenes side, for å få fram betydningen av menneskers erfaringer og deres opplevelse av verden (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 20). Ifølge Patton (2002, s. 341) blir intervju brukt som metode for å innhente den informasjonen vi ikke kan observere, slik som følelser, tanker og intensjoner. Det kvalitative intervjuet baserer seg på ønsket om å innta andre menneskers perspektiv og fordrer troen på at deres kunnskap er verdifull. I dette forskningsprosjektet har det å få innsikt i kritesenteransattes synspunkter og perspektiver vært målet (Thagaard, 1998). For å produsere denne typen kunnskap så jeg det derfor som mest hensiktsmessig å gjennomføre individuelle intervjuer for å samle inn data.

Et av formålene med intervjuet var å kartlegge og avklare informantenes forhold til ulike begreper. Inspirert av Kvale og Brinkmann (2015, s. 180) sin beskrivelse av begrepsintervjuer ble intervjuet lagt opp slik at det kunne belyse informantenes oppfatning av fenomener og begreper som «feminisme» og «kultur». Spørsmålene i begrepsintervjuer formuleres på en slik måte at forskeren kan utforske betydningen av og de begrepsmessige dimensjonene i sentrale uttrykk. I tillegg kan begrepsintervjuer bidra til å avdekke informanters selvfølgelige antakelser om hva som er typisk, normalt eller passende (Kvale & Brinkmann, 2015). Denne intervjuformen er imidlertid ikke beskrivende for hele intervjuet, da jeg i stor grad ønsket å ha en eksplorativ og åpen tilnærming til samtalene med informantene. Med andre ord ble intervjuene forberedt i tråd med Kvale og Brinkmann (2015, s. 190) sitt argument om et godt kvalitativt intervju som synonymt med både god planlegging og stor spontanitet.

På den ene side kunne jeg valgt å gjennomføre fokusgruppeintervjuer med flere ansatte samtidig. Ved bruk av denne metoden, enten i tillegg eller i stedet for individuelle intervjuer, kunne jeg intervjuet flere informanter på kortere tid og dermed samlet inn større mengder data. De ansatte på krisesentrene jobber tett sammen og er vant til å samarbeide, det kan derfor være grunn til å tro at gruppesamtaler kunne ført til interessante refleksjoner. På den annen side vil fokusgruppeintervjuer produsere en annen form for informasjon, slik som innsikt i hvordan informantene snakker om ting i fellesskap, eller deres forskjellige synspunkter om emnet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 179). Thagaard (1998, s. 90) trekker likevel fram at i en gruppesituasjon kan det være at kun de mest dominerende synspunktene fremmes, fordi andre kan vegre seg for å presentere avvikende synspunkter. Med andre ord ville det vært en risiko for at informantene i denne studien ikke ønsket å dele eventuelle kritiske eller upopulære meninger om arbeidsplassen, dersom intervjuene ble gjennomført i grupper. Det ville i tillegg vært mer utfordrende å organisere slike intervjuer på grunn av smittevernregler som følge av Covid-19 pandemien.

3.1.1 Gjennomføring av intervju

Jeg har gjennomført 10 intervjuer, der 9 av intervjuene ble transkribert og benyttet som datamateriale. Alle informantene ble tilsendt et informasjonsskriv i forkant av intervjuet. Informasjonsskrivet presenterte kort oppgavens tema, beskrev informantenes rett til anonymitet, og muligheten til å trekke seg når som helst i prosessen. I begynnelsen av intervjuet ga alle informantene muntlig samtykke til å delta i studien. Det første intervjuet var med en nøkkelinformant, og informasjonen derfra ble brukt for å danne meg et bedre bilde av temaet og arbeidet på krisesentrene. Av de 9 intervjuene som benyttes som datamateriale ble syv av dem gjennomført digitalt på videosamtale, mens to ble gjennomført fysisk. Det ble gjort lydopptak under alle intervjuene ved hjelp av en diktafon. Ingen av lydopptakene inneholdt navn eller kontaktinformasjon om informantene. Lydopptakene ble først lagret i Universitetets digitale lagringshotell, og deretter slettet fra diktafonen.

De syv intervjuene på videosamtale ble gjennomført digitalt enten fordi informantene bodde i andre deler av landet, eller fordi restriksjoner i forbindelse med Covid-19 pandemien gjorde det vanskelig å møtes fysisk. På den ene side gjør intervjuer på videosamtale det praktisk enklere å avtale og gjennomføre datainnsamlingen (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 178). Dersom jeg kun skulle intervjuet informanter gjennom fysiske intervju ville det vært vanskeligere å

rekruttere nok informanter. De to intervjuene som ble holdt fysisk ble gjennomført på 2 ulike serveringssteder i Oslo sentrum, ettersom informantene selv ønsket å møtes slik. Min opplevelse var at dette fungerte fint, da stedene vi møttes var utformet slik at de ga en avslappet og rolig ramme for intervjuet.

I tråd med Lobe et al. (2020) vil jeg argumentere for at intervjuer på videosamtale både gir unike muligheter og utfordringer. Tekniske utfordringer som dårlig bilde og dårlig lyd påvirket to av intervjuene jeg hadde. Språkutfordringer gjorde kommunikasjonen utfordrende i seg selv, og det ble dermed enda mer komplisert å forstå hverandre da det tidvis var vanskelig å se og høre informanten tydelig. Dette påvirket to av intervjuene, mens de resterende fem intervjuene på videosamtale fungerte fint. Et positivt aspekt ved slike intervjuer, i tillegg til den åpenbare fordelen ved å kunne intervjuer informanter jeg ellers ikke hadde fått muligheten til å snakke med, er at informanten selv velger hvor han/hun vil befinne seg under intervjuet. Siden informantene har sittet hjemme eller på arbeidsplassen under intervjuene, kan det argumenteres for at de er i fysiske omgivelser der de føler seg trygge, noe som skaper en god ramme for intervjusituasjonen. Til tross for enkelte utfordringer vil jeg i tråd med Lobe et al. (2020, s. 6), argumentere for at intervjuer via videosamtale gir en verdifull mulighet til å møte utfordringene med sosial distansering, samtidig som de grunnleggende aspektene ved datainnsamling blir opprettholdt.

3.1.2 Informantene

Datamaterialet består av intervjuer med 9 informanter, der flertallet er kvinner. Informantene har jobbet på kritesenter i alt fra 6 måneder til over 10 år, men de fleste har mellom to og tre års erfaring. Tre av informantene hadde heltidsstillinger, mens de resterende jobbet deltid. Informantenes utdanninger varierer fra studier i pedagogikk, samfunnsfag og sosialt arbeid til psykologi og rettsvitenskapelige studier. En av informantene har bakgrunn fra Midtøsten, en fra Latin-Amerika, to fra Øst-Europa, to fra Afrika sør for Sahara og tre fra Sør-Asia. Av anonymitetshensyn oppgir jeg ikke spesifikt hvilke land informantene har bakgrunn fra. En av informantene var ikke ansatt på et kritesenter da intervjuet ble gjennomført. Vedkommende jobbet på et kritesenter tidligere, men har siden den tid arbeidet i andre deler av voldsfeltet med spørsmål knyttet til vold i nære relasjoner. Til tross for at informanten ikke jobber på et kritesenter, valgte jeg å inkludere vedkommende ettersom det kunne gi interessant informasjon om eventuell endring i kritesentertilbudet.

3.2 Utvalg og avgrensning

Jeg valgte å avgrense fokuset i oppgaven til å gjelde ansattes erfaringer med kvinnelige brukere ved krisesentrene. 92% av brukerne ved Norske krisesentre var i 2019 kvinner (Bufdir, 2020b). Selv om det ville vært interessant å fokusere på menn som brukere ved krisesentrene, var jeg først og fremst interessert i minoritetsperspektivet. Hvis jeg skulle fokusert på mannlige brukere med minoritetsbakgrunn, som virker å være en svært liten gruppe, antar jeg at det ville vært utfordrende både å få tilgang og å sikre anonymitet og taushetsplikt. Dette fordi det kan være vanskelig å skjule hvem informantene er og hvem de deler informasjon om når temaet er såpass snevert. I tillegg til mulige utfordringer knyttet til tilgang og anonymitet, gjaldt også denne avgrensningen interesse. Når jeg i denne studien omtaler de som benytter seg av krisesentrenes tilbud benytter jeg begrepet «bruker» og ikke eksempelvis «beboer». Dette fordi jeg snakker om både de som bor på krisesentrene og de som benytter seg av krisesentrenes tilbud uten å bo der. Disse tilbudene kan eksempelvis være telefonsamtaler, samtaler på senteret, gruppesamtaler eller ulike former for kurs.

Hvilke begreper man velger for å beskrive individer eller grupper, er sentralt for egen og andres forståelse av disse. I tråd med Andersson (2018, s. 30) vil jeg argumentere for å bygge teori og analyse ut fra de ord og begreper som de vi studerer, selv benytter i sin hverdag. Det dreier seg om viktigheten av å først få fatt i de begrepene våre informanter benytter for å kategorisere og fortolke verden, for å kunne være i stand til å gi meningsfulle analyser av menneskers handlinger (Andersson, 2018, s. 30). Denne forståelsen var spesielt viktig i definisjonen av informantene, da jeg ville gi en beskrivelse som ønskede informanter kunne kjenne seg igjen i. På den annen side vil begreper som er mer vanlige i dagligtale, ikke nødvendigvis være presise nok til forskningsformålet. I rekrutteringsprosessen formulerte jeg det slik at jeg ønsket å snakke med «ansatte med etnisk minoritetsbakgrunn» og presiserte at jeg da ville snakke med «ansatte som selv mener de har bakgrunn fra en etnisk minoritetsgruppe. Det vil si en gruppe som betrakter seg selv som en egen folkegruppe på bakgrunn av delte fellestrekk som opprinnelse og kulturell bakgrunn.»

På den ene side kan SSB sin definisjon av begrepet «innvandrere» eller «norskfødt med innvandrerbakgrunn» argumenteres for å være mer presise og enklere å operasjonalisere. Innvandrere er definert som personer som selv har innvandret til Norge, og som er født i

utlandet av utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre. Norskfødte med innvandrerforeldre er personer som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre, og som har fire utenlandsfødte besteforeldre (Dzamarija, 2008). På den annen side kan betegnelser om innvandrere (mis)oppfattes som verdiladet, eller de kan gradvis fylles med nytt innhold, slik at de blir det (Dzamarija, 2008). Jeg var oppmerksom på at jeg skulle henvende meg til mange ulike mennesker og ønsket å bruke de beskrivelsene som folk flest kjenner igjen fra dagligtale. Betegnelsen «innvandrer» kan ifølge Lindstad og Fjeldstad (2010) oppfattes som et negativt begrep blant individer som kategoriseres som innvandrere, og jeg var derfor redd for at dette ville hindre enkelte i å kjenne seg igjen i denne beskrivelsen. Jeg var bevisst på at utfordringer kan oppstå når en betegnelse som er ment å være utelukkende beskrivende, får en normativ karakter (Dzamarija, 2008). På bakgrunn av dette valgte jeg å bruke begrepet etnisk minoritet som jeg har inntrykk av at er av mindre følelsesladet karakter.

Det er likevel verdt å nevne at jeg ved å benytte denne definisjonen understreker og framhever informantenes minoritetsstatus, uavhengig av om de selv vektlegger eller i det hele tatt vedkjenner seg denne identiteten. Ved å be de ansatte som kjenner seg igjen i denne beskrivelsen ta kontakt med meg, åpner jeg opp for en selvselektering for de som i en eller annen grad identifiserer seg med denne beskrivelsen. En ulempe ved denne selvselekteringen er at jeg risikerer å ikke få kontakt med ansatte som ville falt innunder SSB sine definisjoner, men som av ulike grunner ikke identifiserer seg som del av en etnisk minoritet slik jeg beskrev det. Dette argumentet ble belyst av en krisesenterleder og en informant, som poengterte at mange ikke kjenner seg igjen i å være en «minoritet» dersom de er født og oppvokst i Norge. Det var derfor viktig for meg å legge vekt på at dette gjaldt både de som identifiserer seg som en del av minoritetsbefolkningen og de som har bakgrunn fra en minoritet. I e-posten til krisesentrene presiserte jeg at jeg ønsket at lederne ved sentrene skulle sende informasjonen videre til ansatte slik at de ansatte selv kunne vurdere hvorvidt de passet til beskrivelsen av ønskede informanter. Videre skrev jeg at det var viktig at de ansatte tok kontakt med meg direkte, uten å gå gjennom leder, slik at de kunne være sikre på å delta uten at ledere eller andre kollegaer skulle vite det. Dette fordi jeg ville unngå at lederne ved krisesentrene valgte ut informanter, slik det ble gjort i Vetthus (2016) sin tidligere nevnte masteroppgave.

3.3 Rekruttering

Ved hjelp av Bufdir fikk jeg tak i en oppdatert oversikt over krisesentrene i Norge med kontaktinformasjon til alle krisesentrene. Jeg mottok en liste over 44 krisesentre i 43 ulike kommuner. I en kommune er tilsynelatende krisesenteret for menn og kvinner adskilt. Ettersom jeg har valgt å fokusere spesifikt på ansattes opplevelser med kvinnelige brukere valgte jeg å ikke ta kontakt med krisesenteret som kun var for menn. Dermed sendte jeg en forespørsel både til 43 krisesentre i Norge, der jeg inkluderte ledernes e-postadresser og sentrenes e-postadresser. I e-posten beskrev jeg forskningsprosjektet og skisserte hvem jeg ønsket å rekruttere som informanter.

Etter å ha sendt e-poster, påminnende e-poster og ringt mange av sentrene, satt jeg igjen med en del informasjon. Ved 15 av sentrene mottok jeg bekreftelse på at henvendelsen ble sendt videre til en eller flere ansatte med etnisk minoritetsbakgrunn. Ved 18 sentre mottok jeg informasjon om at de ikke hadde noen ansatte med minoritetsbakgrunn på tidspunktet jeg var i kontakt med dem og at det derfor ikke var aktuelt for noen av deres ansatte å stille. To sentre informerte om at de ikke ønsket å delta. Dette skyldtes at det ene senteret hadde for mye å gjøre, og ved det andre senteret hadde de ansatte ikke anledning til å delta i denne typen intervjuer såfremt det ikke var avklart med administrasjonen. Ved de resterende åtte sentrene fikk jeg av ulike grunner ikke konkret svar på om noen av de ansatte hadde etnisk minoritetsbakgrunn og hvorvidt noen kunne deltatt som informanter. Disse tallene er på ingen måte sikre fakta, men de kan gi en indikasjon på at mange av krisesentrene i Norge ikke har noen ansatte med etnisk minoritetsbakgrunn.

3.4 Intervjuguide

I tråd med Patton (2002, s. 343) valgte jeg å benytte meg av en generell intervjuguide. En slik tilnærming innebærer å formulere en liste med spørsmål eller temaer som skal utforskes i løpet av intervjuet (Patton, 2002, s. 343). En intervjuguide blir benyttet for å sikre at de samme temaene blir dekket med hver enkelt informant. Intervjuguiden inneholdt tydelige temaer som sørget for at disse ble dekket i samtale med hver informant. Samtidig var intervjuguiden såpass fleksibel at den kunne tilpasses informanten, og gi plass til de vendinger informanten selv eventuelt ville ta. På den ene side var jeg opptatt av å gjennomføre intervjuene med en åpen tilnærming og få innblikk i hva informantene selv var opptatt av, uten å påvirke dem i for stor grad. Likevel var jeg klar over at jeg trengte god informasjon og oversikt over temaet for å

kunne stille gode spørsmål. Derfor gjennomførte jeg som nevnt et eksplorativt intervju med en nøkkelinformant, en informant med lang og god erfaring fra krisesenterbevegelsen. Gjennom dette intervjuet fikk jeg enda større forståelse for krisesenterbevegelsens historie og arbeidet på krisesentrene, og kunne på denne måten forberede en intervjuguide til de resterende intervjuene.

Den semi-strukturerte intervjuguiden inneholdt de overordnede temaene: Hverdagen på arbeidsplassen, Ulike brukergruppers behov, Etniske minoritetskvinnens utfordringer, Mangfoldig senter, Bruk av tolk, Feminisme og ideologi, Krisesenterloven, og Arbeidsbakgrunn til den ansatte. Fordelene ved å benytte seg av en intervjuguide er at forskeren sørger for å bruke den begrensede tiden ved hvert intervju, samtidig som den systematiserer samtalen slik at datainnsamlingen blir oversiktlig for forskeren (Patton, 2002, s. 349). Samtidig åpner en slik tilnærming for tilpasninger innenfor de rammene som er satt. Selv om jeg benyttet meg av den semi-strukturerte intervjuguiden ble den endret etter som jeg gjennomførte flere intervjuer. Ikke bare tilpasset jeg formuleringer etter hvert som jeg merket om de var gode eller ikke, jeg la også til spørsmål og la mindre vekt på andre spørsmål. Dette skyldtes at jeg fikk mer erfaring fra intervjusituasjonen, i tillegg til at jeg fikk større forståelse for hva informantene var opptatt av. En mulig ulempe ved en slik tilnærming er at fleksibiliteten i intervjuene kan gi svært ulike data som blir vanskelige å sammenfatte eller sammenligne i ettertid (Patton, 2002, s. 349). Jeg opplevde imidlertid at intervjuene fulgte omtrent samme form, både fordi jeg fokuserte intervjuene rundt de samme spørsmålene, men også fordi disse samsvarte godt med de temaene informantene selv initierte. Med andre ord virket pilotintervjuet å være en god forberedelse til utforming av intervjuguiden.

3.5 Ethiske betraktninger

Det eksisterer mange ulike etiske utfordringer og mulige begrensninger ved kvalitative forskningsintervju som metode for datainnsamling. I alle deler av prosessen vil det være viktig å være klar over disse, fra planlegging og intervjusituasjonen til analyseringen som gjøres i etterkant. Dette skyldes de komplekse forholdene som er forbundet med å utforske menneskers privatliv og deretter offentliggjøre disse beskrivelsene (Kvale og Brinkmann 2009, 97). En grunnleggende utfordring ved denne studien er knyttet til at de ansatte på krisesentrene jobber med svært sensitive temaer og mennesker som har et stort beskyttelsesbehov. Det finnes mange ulike syn på hva som kan defineres som et sensitivt forskningstema (James et al., 2008b).

Likevel er en fellesnevner i litteraturen at det handler om forskning som potensielt utgjør en betydelig trussel for dem som involveres (Dahl, 2012, s. 9). Hva slags type risiko eller kostnad det dreier seg om, og i hvilken grad det gjør prosjektet sensitivt vil ifølge Dahl (2012, s. 9) være kontekstavhengig. Av den grunn vil det være vanskelig å vite sikkert i hvilken grad et forskningsprosjekt må behandles som sensitivt. Jeg valgte likevel å ta hensyn til etiske perspektiver på sensitiv forskning, basert på at denne studien dreier seg om vold i nære relasjoner, at informantene uttaler seg om egen arbeidsplass og at de i sin posisjon som etnisk minoritet potensielt kan være utsatt. Et aspekt jeg var forberedt på at kunne skape utfordringer var informantenes taushetsplikt, som muligens kunne begrense dem eller deres refleksjoner. Jeg opplevde imidlertid ikke dette som en utfordring i praksis, da informantene virket å være vant til å snakke om sitt arbeid og samtidig overholde taushetsplikten. Jeg opplevde derfor at våre samtaler ikke brøt med denne, samtidig som jeg likevel fikk innsyn i generelle problemstillinger og konkrete situasjoner. Grad av sensitivitet ved et forskningsprosjekt handler ifølge Dahl (2012, s. 9) ikke bare om temaet i seg selv, men baseres i stor grad på intervjusituasjonen. Dermed vil trekk og egenskaper som språkbruk og framtoning, gjøre temaet mer eller mindre sensitivt basert på hvordan informanten oppfatter dette.

Fra begynnelsen av masterprosjektet var jeg oppmerksom på min egen rolle som forsker, og dette var noe jeg reflekterte mye over i møte med informantene. Et tydelig premiss som var lagt før intervjuene var at informantene definerte seg som del av en minoritet. Mange av deres refleksjoner dreide seg om utfordringer knyttet til relasjoner mellom majoritet og minoritet. Min posisjon i denne dikotomien, som hvit og representant for majoriteten, ble ikke et uttalt tema under intervjuene. Likevel vil det i stor grad være en faktor som påvirket intervjusituasjonen for informantene, både bevisst og ubevisst. Ifølge Kvale og Brinkmann (2015, s. 51) er forskningsintervjuet en profesjonell samtale med et klart asymmetrisk maktforhold mellom forskeren og den som blir intervjuet. Slik vil det være, uavhengig av i hvilken grad forskeren har tatt hensyn til den gjensidige forståelsen og det personlige intervjusammspill med informanten (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 51). Jeg var derfor nødt til å være bevisst den skjeve maktfordelingen mellom meg og informanten, både på grunn av majoritet/minoritet-relasjonen, men også på grunn av den makt jeg som forsker besitter i kraft av å definere intervjusituasjonen.

Neumann og Neumann (2012, s. 11) argumenterer for at forskeren ikke kan unngå å inngå i en relasjon til sine informanter. Selv om en forsøker å innta en nøytral posisjon vil dette være

umulig å gjennomføre i praksis. På den ene side var jeg nøytral i den forstand at jeg ikke fortalte om egen bakgrunn eller uttrykte egne meninger under intervjuene. Samtidig som jeg på den annen side var klar over at jeg på grunn av de spørsmål jeg stiller, språket jeg bruker og hvordan jeg ser ut, på ingen måter forblir nøytral i møte med informantene. Jeg var derfor opptatt av å stille åpne spørsmål og i så stor grad som mulig ikke legge ord i munnen på informantene. Eksempelvis var jeg bevisst på å ikke bruke begrepet «kultur» før informanten eventuelt hadde brukt det selv. Noe som igjen gjorde det desto mer interessant at omtrent alle informantene brukte dette begrepet ved en eller flere anledninger. Likevel har jeg i løpet av hele analyseprosessen vært bevisst på at den informasjonen som kommer frem i intervjuene vil være påvirket av meg og min rolle som forsker.

Ifølge James et al. (2008a) er informantenes konfidensialitet og anonymitet svært viktige aspekter ved sensitive forskningstema. Med andre ord var det viktig for meg å sørge for at informantene følte seg trygge på at deres anonymitet ville bli sikret. Jeg presiserte i kontakten med krisesentrene, og i informasjonsskrivet til informantene at de kunne være trygge på at de forble anonyme slik at deres uttalelser ikke ville få konsekvenser for dem på arbeidsplassen. Til tross for dette, ble jeg oppmerksom på viktigheten av å presisere at anonymiteten deres var sikret i begynnelsen av intervjuet. Det ble tydelig etter at en informant stilte spørsmål ved anonymisering, og etter å ha fått forklart hvordan jeg kunne sikre vedkommende sin anonymitet, delte langt flere synspunkter om ledelsen og kollegaer på krisesenteret. Jeg la også merke til at da denne informanten tok kontakt med meg på e-post kom hen til å inkludere e-postutveksling mellom seg selv og egen leder. Der hadde lederen skrevet «Hvis du tar kontakt med henne er det fint om jeg får vite det slik at jeg vet om vi bidro gjennom deg.» Med andre ord går lederen ved senteret imot min oppfordring om å la ansatte delta uten innblanding fra ledelsen. Det kan derfor virke som at informanten, først etter å ha blitt forsikret om at egne uttalelser ikke vil kunne kobles direkte til hen, valgte å dele visse synspunkter.

Et annet aspekt ved anonymitet er hvorvidt informasjonen som kommer fram i denne studien ikke kan spores tilbake til informantene. For å sikre informantenes anonymitet i studien har jeg valgt å bruke det kjønnsnøytrale pronomen «hen» når informantene blir omtalt (Språkrådet, 2018). «Hen» kan også bli brukt om personer som definerer seg utenfor den dikotome forståelse av kjønn, men jeg velger å benytte det kjønnsnøytrale pronomen for å omtale informantene uten å risikere deres anonymitet.

3.6 Transkripsjon og analyse

For å gjøre intervjusamtalen tilgjengelig for analyse, må den transkriberes til skriftlig tekst (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 204). Å transkribere innebærer ikke bare å transformere empiri fra muntlig til skriftlig form, men dreier seg om å skape en kunstig konstruksjon av intervjusamtalen. I en slik prosess vil transkripsjonen kanskje verken være dekkende for den levde muntlige samtalen, eller de skriftlige tekstenes formelle stil (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 205). I mitt tilfelle transkriberte jeg først så detaljert og presist som mulig, for å ikke miste for mange nyanser i den muntlige samtalen. Da opplevde jeg imidlertid at de transkriberte sitatene kunne framstå usammenhengende og være preget av gjentakelser (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 205). Jeg har dermed forsøkt, så godt det lar seg gjøre, å sitere informantene direkte, samtidig som jeg til en viss grad har renskrevet sitatene slik at de passer inn i en skriftlig kontekst. Dette innebærer å ta bort lyder og muntlige ord, slik at innholdet i sitatet kommer tydelig frem.

Ifølge (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 213) innebærer transkripsjon også etiske spørsmål som eksempelvis viktigheten av å beskytte informantenes konfidensialitet. I dette tilfellet dreide det seg om å sikre informantenes anonymitet, men også hindre gjenkjennelse av institusjoner eller personer som nevnes. Av den grunn har enkelte ord og uttrykk blitt oversatt fra engelsk eller andre skandinaviske språk til norsk. Alle informantene snakket norsk, men enkelte blandet noen ganger inn ord eller uttrykk på andre språk. Av anonymitetshensyn, men også av hensyn til forståelse og sammenheng i teksten, valgte jeg da å oversette disse til norsk. For å styrke transkripsjonenes validitet har jeg med andre ord forsøkt å beholde meningen i informantenes sitater. Samtidig har jeg vært bevisst på at endringer uansett vil forekomme, og at prosessen i stor grad er en del av tolkningen av empirien (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 212).

Ifølge Johannessen et al. (2018) er en kvalitativ analyse en spørsmåldrevet prosess, der man leter i data etter svar på spørsmål. Til en viss grad stemte dette med min analyseprosess da jeg hadde formulert en overordnet problemstilling før jeg gjennomførte, kodet og analyserte intervjuene. På den annen side formulerte jeg underproblemstillinger basert på hva som kom fram i datamaterialet. I prosessen med å kode data lot jeg meg inspirere delvis av Tjora (2012, s. 179) sin stegvis-deduktiv induktiv metode, ved å opprette koder som beskrev utsnitt i datamaterialet. I første omgang kodet jeg alt datamaterialet i generelle fargekoder, der hver farge tilsvarte et tema. Denne prosessen genererte tre overordnede temaer for videre analyse,

og basert på disse formulerte jeg tre underproblemstillinger. Videre gikk jeg tilbake til datamaterialet, og for hvert tema genererte jeg et sett tekstnære koder knyttet til de sitatene jeg allerede hadde kategorisert innenfor temaet. Ifølge Tjora (2012, s. 184) er tekstnære koder et sett av koder som bare kunne vært generert fra empirien, ikke koder som blir satt på forhånd. På denne måten satt jeg igjen med tre temaer jeg mener tar ut potensialet i empirien og som svarer på forskningsspørsmålene jeg har formulert.

3.7 Ekstern validitet

Hvis resultatene av en kvalitativ intervjustudie vurderes som rimelig pålitelige og gyldige, gjenstår ifølge Kvale og Brinkmann (2015, s. 289) spørsmålet om undersøkelsens eksterne validitet. Ekstern validitet handler om i hvilken grad resultatene av et forskningsprosjekt er overførbare til andre sammenhenger (Thagaard, 1998, s. 201). Det vil da være forskeren som argumenterer for hvorvidt tolkningen som utvikles innenfor rammen av et prosjekt, også kan være relevant i andre situasjoner. På den ene side kan det argumenteres for at i dette forskningsprosjektet er antallet informanter for lavt til at resultatene kan generaliseres. For å kunne si noe klart om alle krisesentrene i Norge måtte jeg ikke bare rekruttert flere informanter, men andre metoder for utvalg burde også blitt benyttet.

På den annen side har ikke formålet med dette studiet vært å oppnå stor grad av ekstern validitet, men derimot å belyse de temaene jeg har tatt for meg på en slik måte at de kanskje kan si noe om liknende kontekster. Argumentene for mangfold blant ansatte, nyanserte forståelser av kultur som årsak til vold og interseksjonell feminisme som grunnleggende verdi blant ansatte, vil jeg argumentere for at er viktige på norske krisesentre, men muligens også i andre institusjoner som jobber mot vold i nære relasjoner. I tråd med Tjora (2012, s. 215) kan denne formen for generalisering forstås som konseptuell generalisering. Det dreier seg om å framstille funn i form av blant annet typologier, modeller eller begreper som ikke er direkte knyttet til kun den empirien eller den casen som ligger til grunn (Tjora, 2012, s. 215). For å sikre en slik relevans i dette tilfellet vil det derfor være nødvendig å bruke tidligere forskning og teorier som støtter opp under en større gyldighet og generaliserbarhet.

3.8 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg gjort rede for og drøftet prosessen med å velge forskningsmetode, rekruttere informanter, samle inn og analysere data. Ettersom jeg ønsket å vit mer om ansattes

meninger, holdninger og opplevelser så jeg det som mest hensiktsmessig å gjennomføre individuelle intervjuer. Etter å ha kontaktet alle norske krisesentre med tilbud til kvinner fikk jeg omsider kontakt med 9 informanter. Jeg formulerte en semi-strukturert intervjuguide, og gjennomførte syv intervjuer på videosamtale og to intervjuer fysisk. I prosessen med å kode det transkriberte datamaterialet lot jeg meg delvis inspirere av tematisk analyse og stegvis-deduktiv induktiv metode. Ved å beskrive prosessen og den metodiske konteksten, sikter jeg på å gjøre stegene i arbeidet med denne masteroppgaven så transparent som mulig. På denne måten kan leseren bli i stand til å vurdere studiens kvalitet. Formålet med prosjektet har vært å oppnå en grad av konseptuell generalisering, som innebærer å fremstille typologier eller begreper med en viss relevans i andre sammenhenger eller liknende kontekster.

4. Feminismens relevans i krisesenteransattes komplekse arbeidssituasjon

Norske krisesentre har med sin opprinnelse i kvinnebevegelsen, lenge vært en sosial bevegelse tuftet på feministiske verdier og ideologier. Mye har endret seg siden «Det internasjonale tribunalet om forbrytelser mot kvinner» ble holdt i Brussel i 1976. Likevel er arbeidet for kvinners rettigheter og mot kvinneundertrykking fortsatt synlig, blant annet gjennom bruken av begrepet «vold mot kvinner». På voldsfeltet har imidlertid feministiske aktører blitt kritisert for å ikke inkludere alle kvinner i sitt arbeid mot vold, blant andre av antirasistiske organisasjoner. Denne konflikten er del av et større internasjonalt fokus på anti-rasisme, mangfold og interseksjonalitet i kvinnebevegelsen, som strekker seg langt tilbake i tid. I samtale med informantene var jeg derfor interessert i å høre mer om hvilke verdier som er viktige i deres arbeid, samt hva betydningen av feminisme er for dem. I denne forbindelse vil jeg i dette kapitlet diskutere hvilket forhold informantene har til feministisk ideologi og i hvilken grad de opplever feminismen som relevant for deres arbeid på et krisesenter med en mangfoldig brukergruppe.

I dette kapitlet vil jeg først belyse hvordan noen av informantene hadde en kjønnsbasert forståelse av vold i nære relasjoner, enten de var opptatt av patriarkalske strukturer som årsak til vold eller om de ønsket å trekke fram menn som blir utsatt for vold. Samtidig gjør jeg rede for at noen av informantene ikke har noe forhold til feminisme som begrep, og diskuterer om dette kan henge sammen med kritikk av den hvite feminismen. Videre diskuterer jeg hvordan forholdet mellom feminisme og anti-rasisme har preget krisesenterbevegelsen og hvordan enkelte informanter stiller seg til dette. Deretter diskuterer jeg hvordan flere informanter beskriver interseksjonalitet som et viktig perspektiv i sitt arbeid, samt hvordan denne forståelsen av feminisme kan argumenteres for å være mer relevant for den konteksten informantene opererer i.

4.1 «Kvinner må ha samme muligheter som menn»

Som beskrevet av blant andre Ahnfelt (1987) var det kvinnebevegelsen på 60-tallet som la grunnlaget for krisesenterbevegelsen i Norge. Krisesentrene kjempet på denne tiden kampen mot vold mot kvinner, og den feministiske ideologien lå til grunn gjennom flat struktur, kvinnekamp og søstersolidaritet. Forståelsen av feminisme som kampen for kvinners

rettigheter, er i tråd med flere av informantenes syn. Eksempelvis slik en av informantene svarer på spørsmål om hva feminisme betyr for hen; «Det er at kvinner må ha samme muligheter som menn, i alle forskjellige aspekter av livet.» En annen informant forteller uoppfordret om hvordan det feministiske grunnlaget er viktig i arbeidet på krisesenteret.

Jeg har et feministisk utgangspunkt. [...] Feminisme mener jeg tar utgangspunkt i styrking av kvinners stilling, fordi jeg mener at kvinner fortsatt har dårligere status enn menn i samfunnet, både i det offentlige liv og i privatlivet. Så for meg er en feministisk tilnærming viktig for å rette på den ubalansen.

Noen informanter er tydelige på viktigheten av å se vold i et kjønnsperspektiv. Sistnevnte informant mener hovedårsakene til vold mot kvinner er de ulike maktrelasjonene mellom menn og kvinner. Informanten trekker også fram at Norge har ratifisert Istanbul-konvensjonen, der tittelen lyder «Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner» (Istanbul-konvensjonen, 2011). Der krisesenterloven kun inneholder begrepet «vold i nære relasjoner» trekker Istanbul-konvensjonen tydelig frem vold mot kvinner, i tillegg til vold i nære relasjoner. Med andre ord vektlegger både konvensjonen og informanten at vold mot kvinner er viktig, og at for å forstå viktige aspekter ved vold må man ta stilling til de patriarkalske strukturene det norske samfunnet er gjennomsyret av. Kjønnssdimensjonen ved vold blir dermed sett på som essensiell for å avdekke og hindre vold i nære relasjoner. En annen informant mener likestilling mellom kjønnene blir ansett som en viktig verdi i Norge.

I samtaler hvor det er noen fra en annen kultur hvor det er mye diskriminering for eksempel, så forteller vi jo på en måte, ikke at vi kaller det norske verdier, men likestilling og at kvinner har samme verdi som menn, altså alle disse tingene som er opplagt for oss da. Det er noe som jeg tror mange ansatte prøver å lære bort, eller altså forklare kvinner, hva slags rettigheter kvinner har i Norge. Hvis det er det du tenker på under feminisme? Ja, hvordan verdien av en kvinne i Norge og kvinnekroppen og selvbestemmelsesrett og jobb og like muligheter for alle.

Informantens forståelse av feminisme handler med andre ord om hvordan feminisme er synonymt med kamp for kvinners rettigheter. Holst (2009, s. 9) argumenterer for at begrepet feminisme i stor grad blir knyttet til ord og uttrykk med kvinne i, slik som «kvinnekamp, kvinneundertrykking, kvinnesak og kvinnefrigjøring». Informantens beskrivelse er med andre ord i tråd med denne forståelsen.

4.2 «Det er ikke bare for damene»

Krisesenterbevegelsen arbeidet i første omgang mot vold mot kvinner, men etter hvert ble flere opptatt av å utvide dette begrepet til å handle om vold i nære relasjoner (Bråten, 2007, s. 28; Jonassen & Skogøy, 2010, s. 33). Blant annet dreide dette seg om å skape et tilbud som inkluderte voldsutsatte menn. Mye kan tyde på at den delen av bevegelsen som ble Norsk krisesenterforbund i stor grad var opptatt av å utvide voldsbegrepet og tilbudet til voldsutsatte, til å inkludere menn. Vetrhus (2016, s. 84) argumenterer for at ulik forståelse av vold var det som resulterte i todelingen av krisesenterbevegelsen. Viktigheten av å inkludere menn i krisesentertilbudet blir spesielt trukket frem av to av informantene. I forbindelse med temaet feminisme, var en informant tydelig på at ved hen sitt senter jobber de med mennesker som er utsatt for vold, ikke kvinner som er utsatt for vold. En annen informant formulerer seg slik på spørsmål om feministiske verdier er viktige på senteret der hen jobber:

Ja, det er ikke bare kvinner som skal få hjelp, også menn, det er ikke bare for damene nei. Vi har også pratet om å ansette mannfolk som kan jobbe her og jobbe med mennene som bor her, for da kan vi lære av hverandre og forstå mer av hvordan mannfolk opplever den situasjonen. Det er ikke bare for damene nei.

Disse informantene er opptatt av at tilbudet til voldsutsatte skal være for både kvinner og menn. En av dem er eksplisitt kritisk til det feministiske fokuset på menns vold mot kvinner, som krisesenterbevegelsen opprinnelig ble bygget på. Som nevnt blir begrepet «vold i nære relasjoner» benyttet i krisesenterloven, og det er spesifisert at tilbudet skal gjelde kvinner, menn og deres barn (krisesenterlova, 2009). Det kan dermed være at de nevnte informantene ønsker å tydeliggjøre at de ved deres sentre oppfyller kravene som stilles i krisesenterloven. Samtidig er det tydelig at flere av informantene ikke ser på feminisme som kampen for bare et eller flere kjønn, men at i arbeidet med voldsutsatte, er det kvinner som i størst grad har behov for beskyttelse og støtte.

Jeg har ikke i meg et behov for å på en måte kjempe kun for kvinner eller kun for menn, men jeg har et behov for å kjempe for menneskeverd og selvfølgelig alltid hjelpe den svakeste så hvis det er kvinner, i vårt tilfelle er det som regel det, så blir det jo å hjelpe de kvinnene da.

Informantene vektlegger her ulike deler av feministiske verdier, der noen er opptatt av kvinners rettigheter og stilling i samfunnet, samtidig som andre fokuserer på menn som del av arbeidet for likestilling og verdien av tilbudet for voldsutsatte menn. Uavhengig av hvilke aspekter ved feminisme informantene her vektlegger, er det tydelig at flere baserer seg på en kjønnsbasert forståelse av vold, og forstår feminisme som kampen for kvinners rettigheter.

4.3 «Jeg har aldri fått noe personlig forhold til feminisme som begrep»

Blant flere av informantene er det derimot tydelig at begreper om feminisme i liten eller ingen grad er relevant for dem eller deres arbeid. En informant svarer at feminisme er noe hen ikke har så stort forhold til i det hele tatt. Informanten er engasjert i arbeidet mot vold, men opplever at feminisme ikke spiller noen rolle i det. Det samme gjelder en annen informant som ikke har noe forhold til begreper om feminisme:

Jeg har egentlig ikke et veldig personlig forhold til begrepet. Ikke at jeg har tatt avstand fra det, men ja jeg har aldri fått noe personlig forhold til feminisme som begrep. Jeg tenker jo at det er noe positivt, men jeg har valgt kanskje ubevisst å ikke ta del i det begrepet kanskje fordi jeg tror, eller fordi mange bruker det så forskjellig og at noen misbruker, eller at man på en måte legger veldig ulik betydning i det.

En av årsakene til at informanten ikke identifiserer seg med feminismen er en opplevelse av at betydningen av begrepet blir forstått på veldig ulike måter av ulike aktører. Det kan virke som at informanten forstår feminismen som såpass fragmentert at den ikke oppleves som relevant. En av informantene, som selv er tydelig på sitt feministiske engasjement, kommenterer også at hen har inntrykk av at begrepet ikke oppleves relevant av mange i dag. Denne informanten trekker også frem at begrepet har fått en negativ konnotasjon hos enkelte.

Så en feminist, man snakker egentlig, i min mening, man snakker veldig lite om feminisme generelt sett i Norge, jeg tror ikke det er sett som en veldig bra verdi.

På den ene side kan mangelen på relevans eller negative assosiasjoner knyttet til feminismen handle om ulike synspunkter på likestilling mellom kjønn. Slik som nevnte deler av krisesenterbevegelsen som har ment at fokuset på vold mot kvinner kan føre til at de mennene som blir utsatt for vold i nære relasjoner blir oversett. På den annen side kan det virke som at flere av informantene opplever feminismen som snever og irrelevant fordi den ikke har evnet

å inkludere alle kvinner, men tvert imot blitt oppfattet som en kamp av og for kvinner i majoritetsbefolkningen. Dette perspektivet er i tråd med Thun (2012), som argumenterer for at minoritetskvinnene har blitt ekskludert i representasjonen av feminisme ved å bli definert som «annerledes» og dermed ikke inkludert i deres forståelse av kategorien «kvinne». Synet på at minoritetskvinner opplever annerledes utfordringer og dermed har andre behov, har gjort kvinnebevegelsens kamp for likestilling lite inkluderende. Ifølge Thun (2012) har viktige temaer som rasisme, integrering og kjønnslikestilling ikke blitt adressert. Konsekvensen av dette har dermed blitt at den norske kvinnebevegelsen i praksis ikke har kjempet en kamp for alle kvinner.

4.4 «Da kunne vi vise at dette ikke var et innvandrersproblem»

Bell hooks var en av dem som tidlig kritiserte feministbevegelsen for manglende vilje til å ta opp kampen mot rasisme i samfunnet, og ikke minst ta tak i egne rasistiske holdninger. Ifølge hooks (2000, s. 375) er dette helt nødvendig for å overkomme barrierer som skiller kvinner fra hverandre. En av informantene beskriver hvordan det i begynnelsen oppsto uenigheter mellom krisesenterbevegelsen og antirasistiske kvinneorganisasjoner. Uenighetene dreide seg om hvordan de skulle gå frem i sitt arbeid for å sikre både kvinners rettigheter, og samtidig jobbe mot rasistiske holdninger.

Fordi det ble en veldig kulturell forklaring på vold, så de antirasistiske gruppene følte at de kunne ikke jobbe antirasistisk med disse kulturelle forklaringer på volden i innvandremiljøene. Så etter hvert når vi så på krisesentrene, at det begynte å komme kvinner fra Filippinene og Thailand som var gift med norske menn, så kunne vi vise at dette ikke hadde å gjøre med Filippinsk kultur eller thaikultur, men at det var norske menn som utøvde vold mot disse kvinnene, så da kunne vi vise at dette ikke var et innvandrersproblem.

Informanten forteller hvordan de i krisesenterbevegelsen opplevde utfordringer knyttet til det å belyse mekanismer i vold mot kvinner uten at det ble oppfattet som kulturelle forklaringer på vold i innvandremiljøer. Da de oppdaget at kvinner som hadde migrert fra andre land ble utsatt for vold av sine etnisk norske partnere, ble dette et tydelig eksempel på hvordan voldsutøvere og dem som blir rammet av vold finner i alle deler av det norske samfunnet. Informanten beskriver at ved å ha et feministisk perspektiv på vold forklarer de det slik at enten du var norsk, fra Filippinene eller fra Polen så var du utsatt for vold av menn. Dette argumentet blir nevnt i flere av intervjuene, samt av nøkkelinformanten jeg intervjuet i begynnelsen av prosjektet.

Eksempelet blir nærmest trukket fram som et viktig ledd i å overbevise om krisesenterbevegelsens uskyld når det gjelder å opprettholde rasistiske fordommer som eksisterer i samfunnet. Ved å påpeke at vold rammer, uavhengig av kulturell bakgrunn, kunne bevegelsen fortsette sitt arbeid mot vold mot kvinner. Likevel kan det argumenteres for at ved å benytte et ensidig fokus på patriarkatet som årsak til vold, risikerer man å overse viktige nyanser og voldsmekanismer. Dette kan eksempelvis gjelde vold i likekjønnede par, menn som blir utsatt for vold av kvinner, og vold utført av familiemedlemmer eller andre nære relasjoner slik som negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.

Beskrivelsene av uenighetene mellom den feministiske krisesenterbevegelsen på den ene siden, og antirasistiske organisasjoner på den andre, er på mange måter i tråd med Helseths to feministiske problembeskrivelser (Helseth, 2015, s. 65). «Feminisme først», kritiserer hvordan kampen for kvinners rettigheter har måttet vike til fordel for en overordnet antirasistisk agenda. Likhetstrekkene mellom dette og krisesenterbevegelsen dreier seg i hovedsak om fokuset på å belyse de kvinneundertrykkende strukturene i samfunnet som fører til vold mot kvinner. Selv om det ikke dreier seg om å svartmale enkelte grupper i samfunnet, har det blitt sett på som svært viktig å ikke tie om temaer som tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og streng sosial kontroll. En utfordring med en slik posisjon har vært å ikke bli oppfattet som del av dem som legger argumenter om æresrelatert vold til grunn for innvandringskritikk for å kamuflere egne rasistiske holdninger. Som beskrevet tidligere kan også det å presentere negativ sosial kontroll som et fenomen beskrivende for minoritetsbefolkningen, hindre forståelsen av at vold på bakgrunn av ære rammer alle lag og deler av den norske befolkning.

«Den postkoloniale feminismen» har likhetstrekk med informantens beskrivelse av antirasistiske organisasjoners syn på vold mot kvinner. Dette gjelder argumentet om at enkelte former for vold blir presentert som «minoritetsvold» og at disse fortellingene dominerer den politiske dagsorden. Samtidig anerkjenner ikke den ensidige hvite feminismen at rasistiske fordommer gjennomsyrrer det norske samfunnet. Helseth (2015, s. 63) argumenterer for at når en allerede stigmatisert minoritetsbefolkning kritiseres offentlig, risikerer man å forsterke hierarkiet mellom minoritet og majoritet. Samtidig som risikoen er tilsvarende stor dersom man tier om kulturelt begrunnede praksiser som i hovedsak går utover kvinner, barn og seksuelle minoriteter. I informantens eksempel blir argumentet om hvite menns vold mot innvandrerkvinner nærmest brukt som en brobygger mellom de ulike problemforståelsene. På

denne måten kunne krisesenterbevegelsen vise at de ikke ønsker å svartmale enkelte grupper, men at de alltid vil stå opp mot den volden som rammer alle kvinner.

4.5 «For meg er feminisme interseksjonell feminisme»

Ifølge Bredal et al. (2020a) dreier interseksjonalitet seg om å vise på hvilken måte ulike former for makt og ulikhet virker sammen, og hvordan svarte kvinners erfaringer marginaliseres innenfor både feminisme og antirasisme. I samtale med flere av informantene var det påfallende at deres forståelser av feminisme, i stor grad var i tråd med et interseksjonelt perspektiv.

Nei, men jeg tenker feminisme kanskje begrepet er vel liksom at alles likeverd kanskje? Uansett mann, kvinne, barn, hvit, svart, etnisitet, alle er like mye verdt og at altså vi skal jobbe helt enkelt aktivt mot diskriminering, vi skal jobbe for alles likeverd uansett kjønn og etnisitet.

Informanten beskriver mange ulike sosiale kategorier som sammen påvirker hvordan individer blir møtt av storsamfunnet. Videre kommer informanten med eksempler på hvordan brukere med rusavhengighet eller funksjonsnedsettelse har de samme rettighetene som andre, og at hjelpetilbudet dermed må tilrettelegges slik at alle får den hjelpen de har krav på. også vekt på. En annen informant er helt bevisst sitt interseksjonelle perspektiv på feminisme:

Feminisme handler jo om veldig mye forskjellig. Og det har jo hele tiden handlet om likestilling og rettferdighet hvis du skal kalle det det, innenfor kjønnene. Også handler det om, for meg, å inkludere alle måter det går an å være kvinne på da. Ikke bare en type og at feminisme handler om å kjempe for alle i de kategoriene. Ikke bare en type kvinne, hvite kvinner for eksempel, men at det skal handle om kvinner med en annen trosretning, kvinner med skaut, og de problemstillingene. For meg er feminisme interseksjonell feminisme på en måte da, og om transkvinnens rettigheter, det skal inkludere og handle, det skal være en dragkamp for alle sammen. Også er feminisme også alt arbeid man gjør innenfor de strukturene vi har da, som jeg tenker er patriarkalske strukturer, også i Norge.

Feminisme handler for denne informanten om en kvinnekamp mot patriarkalske strukturer der alle kvinner er inkludert, uavhengig av biologiske kjønn, etniske bakgrunn, religion, seksualitet eller fysisk framtoning. Samtidig tar informanten stilling til hvordan de ulike faktorene påvirker hvordan samfunnet møter enkeltindivider og dermed hvordan enkeltindivider møter samfunnet. Informantene beskriver også hvordan et interseksjonelt perspektiv er spesielt viktig

i arbeidet med dem som er utsatt for vold i nære relasjoner. Dette argumentet er i tråd med Skjørten et al. (2019) som argumenterer for å benytte en interseksjonell forståelse av vold i nære relasjoner. Ettersom vold i nære relasjoner innebærer svært ulike, og komplekse problemstillinger, argumenterer Skjørten et al. (2019) for at en interseksjonell tilnærming er viktig i nyere forskning og politikktutvikling rettet mot vold i nære relasjoner. Informantene argumenterer også for at et slikt perspektiv er viktig for å skape gode tilbud i de ulike institusjonene som daglig møter mennesker utsatt for vold, for å sikre at alle får et trygt og tilpasset tilbud uansett hvem de er.

4.6 Konklusjon

Av informantene er det kun et par som uoppfordret delte tanker om feministisk ideologi og verdier. Likevel er det flere som har gjort seg opp klare meninger om temaet, og som ga uttrykk for at deres forståelse av feministiske verdier er viktig i deres arbeid på krisesenteret. Blant informantene er det enkelte som har en tydelig feministisk forankring der patriarkatet i hovedsak blir ansett som årsak til vold i nære relasjoner. Andre beskriver feminisme som kampen for like rettigheter mellom kjønnene, mens et par stykker trekker frem at det er viktig å ikke glemme menn som blir utsatt for vold. Til tross for ulike fokusområder og ulik grad av engasjement, handler disse forståelsene av feminisme om kjønn, enten det er snakk om kjønnsbasert vold eller likestilling mellom kjønn.

Samtidig er det flere av informantene som ikke har noe forhold til feminisme. Ikke bare var feministiske perspektiver fraværende i intervjuene, men spørsmål om hva feminisme betyr for dem virket å komme svært overraskende på mange. Selv om vi hadde snakket om vold, årsaker til vold, og vold spesifikt mot kvinner, var det for flere overraskende at feminisme skulle ha noe å gjøre med det hele. Det var også tydelig at flere informanter da fortalte at de ikke hadde noe forhold til feminisme, at det for dem opplevdes som et fragmentert begrep som ofte var gjenstand for kritikk. Årsakene til dette kan være mange, og vil nok uansett være sammensatt. På den ene side tolker jeg den manglende relevansen som en konsekvens av at feminismen som bevegelse ikke har vært inkluderende i praksis. Manglende oppgjør med rasistiske strukturer i samfunnet, men også i bevegelsen selv, kan ha gjort at kvinner med etnisk minoritetsbakgrunn ikke opplever tilhørighet til kvinnekampen. Mangelen på relevans kan også handle om den grunnleggende «likemanns»-tanken i krisesenterbevegelsen, at kvinner hjelper kvinner, som i stor grad sto sentralt i etableringen av krisesentrene i Norge. Prinsippet som handler om at man

som kvinne har forståelse for andre kvinner og deres situasjon som voldsutsatte, vil ikke gi mening i et interseksjonalitetsperspektiv. Dette fordi en interseksjonell forståelse av vold i nære relasjoner fokuserer på alle de faktorene som gjør at kvinner, til tross for å være utsatt for «samme vold», vil ha helt ulike forutsetninger og muligheter.

På den annen side kan det like gjerne handle om oppfatningen av at Norge «har kommet så langt» med likestilling, og at kampen dermed er ferdig kjempet. Med en tredjeplass på World Economic Forum (2021, s. 6) sin liste over de mest likestilte landene i verden, kan det virke som at feminismens kamp for like rettigheter for alle ikke lenger er nødvendig. Likevel er informantene tydelige på at etniske minoritetsbrukere, i likhet med de ansatte selv, møter på utfordringer i samfunnet kun fordi de ikke tilhører majoriteten. Med andre ord er kampen for like rettigheter for alle langt fra over. Det kan dermed virke som at manglende feministisk engasjement handler om inntrykket av at den feministiske bevegelsen ikke kjemper kampen for informantene eller de brukerne på krisesentrene som har etnisk minoritetsbakgrunn.

Noen av informantene beskriver imidlertid feminisme som interseksjonell feminisme. Enten de er bevisst begrepet interseksjonalitet eller ikke. De argumenterer for at feminisme handler om å se alle former for undertrykkelse og sammenhengen mellom disse. For kvinner ved norske krisesentre handler dette om å se at etniske minoritetskvinner kan bli diskriminert for å være kvinner, for å tilhøre en minoritet, for hudfarge, for religiøs tilknytning, seksuelle legning, funksjonsevne og så videre. Sammenhengen mellom de ulike identitetsfaktorene vil påvirke hvilke privilegier og hvilken form for diskriminering de blir utsatt for. For å forstå situasjonen kvinnene er i og hvilke behov for hjelp og støtte de har, vil det derfor være viktig å se hele mennesket og forstå nyansene i måten de blir møtt av majoritetssamfunnet på. Det er dermed rimelig å argumentere for at perspektiver på interseksjonell feminisme i større grad rommer de problemstillingene som er aktuelle for informantene i deres arbeid på krisesenteret. Feminisme og interseksjonalitet er på ingen måte motsetninger, men sistnevnte kan forstås som en videreutvikling av feministisk ideologi, som også tar høyde for flere aspekter og nyanser ved kvinners liv i dag.

5. «Minoritetsmatching» av ansatte og brukere på krisesentrene

Tidligere forskning på krisesentre har dreid seg om brukerne, og det har i lang tid vært fokusert på andelen brukere på sentrene med minoritetsetnisk bakgrunn. Hvem som er og blir ansatt på sentrene, og hvordan dette påvirker tilbudet til brukerne, har derimot ikke blitt tematisert på samme måte. Foreløpig er det gjort lite forskning på ansatte som jobber med vold i nære relasjoner (Slattery & Goodman, 2009). Innenfor andre organisasjoner har imidlertid mangfold på arbeidsplassen blitt et viktig tema. Mangfold på arbeidsplassen dreier seg om variasjon av menneskene i en organisasjon, og handler om å anerkjenne og arbeide for individuelle forskjeller (Patrick & Kumar, 2012). Innenfor flere profesjonssektorer har også kobling av ansatt og klient på grunn av felles etnisk bakgrunn, såkalt etnisk matching, blitt ansett som fordelaktig. Eksempelvis slik Cabral og Smith (2011) argumenterer for at slik praksis har blitt antatt å styrke den terapeutiske tilknytningen mellom klient og pasient innenfor psykologien.

I dette kapittelet vil jeg drøfte informantenes erfaringer med etnisk matching, samt det jeg velger å kalle «minoritetsmatching», og diskutere informantenes perspektiver på betydningen av en slik praksis. Først vil jeg redegjøre for hvordan ansatte og brukere blir koblet på grunn av felles minoritetsbakgrunn. Videre vil jeg analysere positive aspekter ved «minoritetsmatching», der jeg argumenterer for hvordan dette bidrar til bedre kommunikasjon, fellesskap, og representasjon. Deretter vil jeg analysere negative aspekter som dreier seg om manglende kunnskapsutveksling og kommunikasjon, samt et belastende ansvar som legges på de minoritetsetniske ansatte. Avslutningsvis vil jeg konkludere med at de positive aspektene ved minoritetsmatching burde kombineres med et felles ansvar blant alle ansatte uavhengig av majoritets- eller minoritetsbakgrunn.

5.1 Etnisk matching og minoritetsmatching

På krisesentrene der informantene jobber virker det å være vanlig praksis at nye brukere ved senteret blir tildelt en primærkontakt blant de ansatte. Primærkontakten skal ha hovedansvaret for akkurat denne brukeren, og sørge for at brukeren får det individuelt tilpassede hjelpetilbudet hen har krav på. Hvordan primærkontakter blir fordelt virker å variere fra senter til senter, men flere informanter beskriver at det fordeles med tanke på de ansattes kompetanseområder. En informant forteller at i løpet av møtet som holdes blant de ansatte ved vaktskifte, bestemmes det hvem som blir primærkontakt for eventuelle nye brukere. Selv om fordelingen vil handle om hvem av de ansatte som har tid og mulighet, beskriver flere informanter at deres bakgrunn

alene gjør at de blir primærkontakt for brukere med etnisk minoritetsbakgrunn. Slik en informant beskriver: «Og selvfølgelig, fordi jeg hadde innvandrerbakgrunn fikk jeg ansvar for veldig mange av de innvandrerkvinnene». En annen informant forteller at hen pleier å ha ansvar for brukere som har lik geografisk bakgrunn som hen selv.

Ja, siden jeg har vært her har det blitt sånn at jeg har tatt dem som er fra mitt hjemland, eller nabolandene da. [...] Vi helt enkelt utnytter hverandres kompetanse for at vi skal kunne hjelpe den personen best mulig

Informantene beskriver noe som kan minne om «etnisk matching», når ansatt og klient blir satt sammen fordi de har felles etnisk bakgrunn (Holm-Hansen et al., 2007). Samtidig baserer ikke denne matchingen seg kun på etnisk bakgrunn, men utvides til å inkludere felles status som minoritet. Med andre ord beskriver informantene i stor grad et fenomen som jeg velger å kalle «minoritetsmatching». Koblingen som gjøres mellom brukere og ansatte med etnisk minoritetsbakgrunn blir gjort både fordi ledere og andre kolleger legger opp til det, men det kommer også fram at informantene selv ser på dette som positivt. Blant alle informantene som snakker om etnisk matching eller «minoritetsmatching» trekker alle frem de positive aspektene ved en slik praksis. Jeg vil likevel påpeke at dette ikke betyr at etnisk matching eller minoritetsmatching alltid er tilfelle, og at det i mange tilfeller ikke forekommer i det hele tatt. Likevel er et grunnleggende argument ved en slik praksis at felles etnisk- eller minoritetsbakgrunn har mange fordeler når det kommer til samarbeidet mellom bruker og ansatt. Nettopp dette argumentet kommer tydelig frem i mitt datamateriale.

5.2 «Det er en styrke at det er en del med minoritetsbakgrunn»

Alle informantene trekker fram mangfold blant de ansatte på krisesentrene som svært viktig og positivt både for samarbeid og kompetanseutvikling blant ansatte, men også for å gi et godt tilbud til det store mangfoldet av brukere. Informantene jobber på ulike sentre i ulike deler av landet. Blant sentrene virker det som at to av dem i stor grad har en mangfoldig ansattgruppe, samtidig som det motsatte virker å være tilfelle ved de resterende krisesentrene. En av informantene som jobber på førstnevnte trekker frem mangfoldet som svært positivt: «Igjen så er det en styrke at det er en del med minoritetsbakgrunn som jobber der så vi kan utfylle hverandre og prøve å forklare hverandre». En annen informant sier «det er fint å ha flere ansatte med flerkulturell bakgrunn som jobber på sånne steder». Informantene legger stor vekt på viktigheten av mangfold i ansattgruppen, enten de jobber på et krisesenter der dette er tilfelle

eller ikke. En annen informant, som er den eneste ansatte på sin arbeidsplass med etnisk minoritetsbakgrunn, ser på dette som en ulempe for brukerne.

Ja, det er bare meg av de ansatte som har minoritetsbakgrunn. Det er ikke så mange som tar sånn utdannelse. Da jeg var på Universitetet var det bare jeg som hadde sånn bakgrunn, alle var norske. På alle mine 3-4 år på Universitetet var det bare meg som hadde minoritetsbakgrunn. Vi var over 100 studenter, men alle var norske.

Informanten var med andre ord ikke overrasket over mangelen på mangfold. Svært mange av de ansatte på krisesentre i Norge har tilsvarende utdanning som nevnte informant, innenfor sosialt arbeid eller samfunnsfaglige studier. Det kan dermed virke som at manglende mangfold i utdanning er en av mange årsaker til dette. Etersom det finnes lite informasjon på dette temaet, velger jeg å ikke gå videre inn i årsaker til fraværet av mangfold, men heller fokusere på hvilke konsekvenser dette har for krisesentrene.

5.3 «Det kjennes som at jeg har møtt på et familiemedlem»

Berger og Luckmann (2000, s. 43) argumenterer for betydningen av kommunikasjon mellom mennesker. Når mennesker kommuniserer ansikt-til-ansikt mener de at språket har en iboende kvalitet som skiller det fra alle andre tegnsystemer. Dette dreier seg om den uavbrutte produksjonen av muntlige tegn, som i en samtale kan synkroniseres nøyaktig med de subjektive intensjonene til den som snakker. Informantene forteller at deres minoritetsbakgrunn ofte er en fordel når det gjelder kommunikasjon med etniske minoritetsbrukere. Ulike informanter trekker fram ulike faktorer som bidrar til bedre kommunikasjon, blant dem er språkferdigheter. En informant legger vekt på fordelene ved ansattes språkferdigheter: «Også har vi litt sånn blanding av ansatte hos oss også, så det hjelper veldig når folk er fra forskjellige kulturer selv og kan forskjellige språk». Flere forteller at dersom de selv eller andre kollegaer snakker det samme språket som brukeren, bidrar det ofte til enkel kommunikasjon og god forståelse mellom bruker og ansatt. Det virker ikke som ansattes språkferdigheter blir benyttet til fordel for tolketjenester, ettersom tolk blir brukt i møter og samtaler der det er behov for det. De ansattes språkferdigheter virker derimot å være et substitutt til samtale med tolk, og informantene forteller at mange brukere setter stor pris på nettopp dette. Berger og Luckmann (2000, s. 56) argumenterer for at språk også har den evnen at de tvinger oss inn i mønster. Nødvendig kommunikasjon kan dermed gå tapt dersom man ikke snakker det samme språket.

Likevel handler ikke felles språk bare om den helt nødvendige kommunikasjonen mellom mennesker.

Jeg snakker selv spansk og hvis vi har noen som er spansktalende, selv om de forstår kanskje godt norsk og kan snakke bra nok til å ikke ha tolk, så er det nettopp de som setter så stor pris på å kunne snakke med noen på sitt eget språk. Så jeg tror de absolutt kunne fått veldig mye nytte av å kunne ha flere ansatte som kan flere språk og som kanskje har en annen type bakgrunn, en kulturell bakgrunn.

Dette sitatet illustrerer godt hvordan informanten opplever at fordelene med de ansattes språkferdigheter ikke bare gjelder nødvendig kommunikasjon, men snarere bidrar til at brukerne føler seg mer ivaretatt og forstått. En annen informant beskriver en lignende opplevelse da en bruker oppdaget at informanten snakket hennes språk og utbrøt «det kjennes som at jeg har møtt på et familiemedlem». Informanten fortalte at brukeren hadde vært på krisesenteret i to uker, men følte seg ikke ordentlig sett og forstått før hun endelig fikk muligheten til å snakke med en ansatt på sitt eget språk. Med andre ord handler ikke språket i denne sammenheng kun om verbal kommunikasjon, men også om en følelse av tilhørighet, fellesskap og forståelse.

Berger og Luckmann (2000, s. 43) argumenterer også for viktigheten av tegn i kommunikasjon mellom mennesker. Språket kan defineres som et system av muntlige tegn, men Berger og Luckmann (2000, s. 54) argumenterer for at mennesker også kommuniserer ved bruk av andre tegn, eksempelvis gester, kroppsbevegelser eller materielle ting. Disse tegn og tegnsystemer er ifølge Berger og Luckmann (2000, s. 55) objektivt tilgjengelige på en annen måte enn det språket i seg selv kan være. Med andre ord vil tegn kunne skape forståelse mellom mennesker på et annet vis enn det muntlig språk kan gjøre alene. Denne forståelsen er i tråd med det mange av informantene beskriver som ikke-verbal kommunikasjon. Slik kommunikasjonen er ifølge informantene ikke avhengig av felles språk, men påvirker i stor grad brukerens opplevelse på krisesenteret. En informant forteller om hvordan hen enklere kan forstå ikke-verbal kommunikasjon som for andre kan være vanskeligere å plukke opp.

Av og til så kan det føles som at kulturforskjellene ikke forstås helt korrekt eller at man som etnisk norsk ikke klarer å fange opp en del sånne litt mer skjulte signaler som man har i en del

kulturer hvor bare et blikk eller en liten kroppsbevegelse kan bety noe og så gir det ikke nødvendigvis mening for den som sitter ovenfor.

Informanten knytter disse subtile ikke-verbale tegnene til ulike kulturer, og sier at hen som minoritet enklere kan forstå brukere med etnisk minoritetsbakgrunn. Informanten presiserer at takket være god kartlegging vil de ansatte få med seg det essensielle, men at dette likevel kan være en liten problemstilling. Flere informanter forteller således om episoder der kommunikasjonsutfordringer mellom brukere og ansatte har ført til store misforståelser som de selv har oppdaget og klart å løse opp i. Sitatet under beskriver en situasjon der en alvorlig misforståelse oppsto mellom en bruker informanten var primærkontakt for, og en annen ansatt.

Jeg hadde en kollega som hadde en samtale for meg, med en av mine som jeg fulgte opp, men da skjedde det et eller annet, kollegaen min og brukeren hadde en samtale med tolk hvor jeg tenkte bare at den informasjonen som står der den kan ikke være riktig. Så da gikk jeg til henne og prøvde å stille spørsmål, men uten tolk, og da oppfatta jeg at jeg hadde oppfatta riktig. Også fikk jeg hjelp av en kollega av meg som snakker språket ordentlig flytende og godt, også var det sånn jeg hadde oppfatta som var riktig. Det betyr at den tolken kanskje hadde tolka noe gærent, eller min kollega har oppfattet noe feil. Og det handlet om trusler, og det er litt viktig med tanke på politiet at de tingene er riktige og presise.

I dette eksempelet er det vanskelig å vite hva misforståelsen skyldtes. Men i likhet med andre eksempler fra andre informanter viser hendelsen hvordan informantene ved flere anledninger har avdekket og løst opp misforståelser der de selv mener at deres forståelse for brukere med etnisk minoritetsbakgrunn spilte en rolle. Informantene syntes selv det var vanskelig å konkretisere hva denne ikke-verbale kommunikasjonen består av og hvordan det foregår i praksis. Likevel kan språk, kunnskap om brukers bakgrunn og en gjensidig følelse av forståelse og tillit være faktorer som påvirker kommunikasjonen mellom bruker og ansatt. Nettopp en slik felles forståelse mellom minoriteter beskriver flere av informantene i sine intervjuer.

5.4 «Fordi man er annerledes enn majoriteten»

En informant forteller om samtaler med kollegaer som også har etnisk minoritetsbakgrunn, der de har diskutert hvordan en felles forståelse ofte oppstår mellom dem og brukere med etnisk

minoritetsbakgrunn. Informanten synes at det er vanskelig å sette ord på hva denne forståelsen dreier seg om eller hvordan den oppstår, men beskriver det slik:

Jeg tror at hvis man har en flerkulturell bakgrunn så vil man ha en annen type forståelse for personer med annen bakgrunn, enn det en person fra ett land vil ha. Jeg tror at hvis man har to perspektiver liksom innarbeidet så selv om det ikke er den samme kulturen som den personen du møter, så vil du likevel ha en annen synsvinkel eller forståelse. [...] Det er sikkert fordi man er vant til å se ulikheter og vant til å tilpasse seg kanskje. Sikkert også fordi man er annerledes enn majoriteten.

Informanten beskriver her et fellesskap i det å ha tilknytning til mer enn et land, at det er gunstig å være vant til å tilpasse seg ulike verdier, normer og tradisjoner. Samtidig trekker informanten fram at uavhengig av bakgrunn kan det oppstå et fellesskap i det å skille seg fra majoriteten. Dette poenget kommer også fram i andre intervjuer, uten at informantene setter ord på det eksplisitt. Jeg tolker det slik at kommunikasjon, forståelse og fellesskap ikke avhenger av hvilket land man kommer fra, hvilken religion man er tilknyttet eller hvilket språk man snakker, men derimot om man tilhører majoriteten eller minoriteten. En annen informant trekker også fram likheter mellom minoriteter basert på forholdet til majoriteten. Informanten snakker om viktigheten av å ha ansatte på krisesentrene og i andre instanser som har erfaringskompetanse og mener med det at de ansatte selv burde ha etnisk minoritetsbakgrunn.

Fordi hvis man skal tenke systematisk så blir man jo hele tiden påvirket av hvordan man møtes av storsamfunnet som minoritet, og den type erfaring tenker jeg det er viktig å prate om.

Med andre ord legger informantene vekt på betydningen av å ha ansatte som kjenner seg igjen i opplevelsene brukerne kan ha gjennom å være del av en minoritet. Det er ikke nødvendigvis samme landbakgrunn eller språk som skaper tillit og forståelse, men snarere erfaringer fra minoritetsperspektivet. Som nevnt tidligere definerer jeg majoritet og minoritet med utgangspunkt i gruppenes ulike tilgang på makt, som kan omfatte politisk, økonomisk eller symbolsk makt (Eriksen, 1993). På den ene side kan en slik generalisert beskrivelse av samfunnet være altfor bred, ettersom det i Norge i dag finnes utallige minoritetsgrupper som i praksis vil ha veldig lite til felles. På den annen side beskriver informantene at til tross for forskjellene mellom dem og andre etniske minoriteter er de alle i praksis ekskludert fra majoritetens makt. Samtidig blir de i større grad marginalisert på viktige samfunnsarenaer som

arbeidsmarkedet og boligmarkedet (Rugkåsa, 2008, s. 82). Funnene her er dermed i tråd med forståelsen av at selv om majoritet og minoritet er generelle kategorier, sier de noe om strukturelle forskjeller i samfunnet som påvirker ulike grupper likt.

Andre aspekter kan også spille en viktig rolle i dannelsen av minoritetsfellesskapet. Når informantene snakker om verdien av mangfold blant ansatte, menes variasjon både i profesjonell kompetanse som utdanning og arbeidserfaring, men også i faktorer som ulik landbakgrunn, religion, etnisitet, kjønn og kulturtilknytning. Religion vil for enkelte være et av flere trekk ved egen identitet som til sammen beskriver hvem man er. Samtidig vil jeg argumentere for at religion for mange ikke bare er en av flere dimensjoner ved egen person, men at religion derimot kan være en grunnleggende del av ens identitet. Religion vil også i mange tilfeller være nært knyttet sammen med andre viktige identitetsmarkører og derfor spille en større rolle i manges liv. Eksempelvis argumenterer en av informantene for betydningen av å ha ansatte som selv er religiøse.

Jeg tenker det er viktig at vi har noen med religiøs bakgrunn, uavhengig av religion, men en som kan reflektere om «gud og meg». Flere har hatt spørsmål som: Hva har jeg gjort for at Gud vil straffe meg?» Ansatte hos oss som har en muslimsk bakgrunn for eksempel kan ha flere referansepunkter enn en ikke-troende når de snakker med beboerne om ting i livet som er knyttet til troen eller religiøse skrifter. [...] Jeg tenker at hvis det er noen ansatte som har troserfaring eller er troende selv og på en måte kan gi veiledning der, så vil det være godt for mange.

Informanten trekker frem at mange av brukerne er religiøse og at de uavhengig av religion ofte finner støtte i å snakke med ansatte som selv har et forhold til religion. En annen informant forteller at hen er religiøs og har et veldig bevisst forhold til hvordan hen snakker om religion med brukere.

Alle har veldig forskjellig mening om religion. Så når jeg snakker med jentene vil jeg helst ikke si selv hva jeg tror på, hvis noen har behov for det kan vi snakke om det. [...] Og ofte så føler jeg at, selv om jeg er religiøs så føler jeg at religion blir misbrukt av familien. Noen er veldig fortvilet og tenker veldig mye, hva er riktig og hva er galt, og da kan jeg si «nei, jeg føler ikke at det er så rigid, jeg tenker man kan være mer fleksibel, jeg tror på det» eller «Jeg føler at kvinner har rett til det» såne samtaler kan jeg noen gang ta, om sider av religion som jeg selv mener er viktig.

Informanten forteller at ettersom religion er viktig for mange av brukerne ser hen det som hensiktsmessig å trekke inn egne meninger i enkelte tilfeller, men at informanten i hovedsak er forsiktig med å bruke egne synspunkter. I hovedsak dreier det seg om et behov for å ha ansatte som har kunnskap om religion og som kan drøfte utfordringer knyttet til slike spørsmål sammen med brukerne som har behov for det. Sistnevnte informant presiserer at det viktigste er at de ansatte «har en forståelse av at religion kan være fint, men det kan også være vanskelig for noen.» Med andre ord handler det ikke om å trekke inn egne erfaringer direkte, men å ha den kunnskapen og erfaringen som behøves for å møte brukerne der de er. Dette kan gjelde religion som i nevnte eksempel, men også kunnskap og erfaring om ulike verdier, normer og tradisjoner.

5.5 «At brukeren kan se at folk som ser ut som henne kan være den som hjelper»

En annen grunn til at informantene mener det er positivt med mangfold blant de ansatte på krisesenteret er at dette bidrar til representasjon. Ifølge Cabral og Smith (2011) vil mennesker typisk assosiere seg med dem de oppfatter som like seg selv. I tillegg vil lignende fysiske egenskaper fremme mellommenneskelig tiltrekning og skape større tillit. Disse påstandene er på mange måter i tråd med informantenes opplevelser. En informant beskriver det som viktig at brukerne på krisesenteret kan se at rollen som hjelper kan innehas av noen som har liknende bakgrunn som dem selv.

Jeg synes det er viktig for brukerne, å se at det ikke bare er hvite, norske kvinner som kan organisere og drive et krisesenter og være den som hjelper. Hjelperen er ofte sett av brukeren som sterk, og da er det viktig at brukeren kan se at også folk som ser ut som henne kan være den som hjelper

Ifølge informanten er det en viktig symbolsk dimensjon ved representasjon. Å kjenne seg igjen i de som gir hjelp og de som oppfattes som sterke, gir brukeren en tro på at hun selv kan oppnå den samme posisjonen. En annen informant, som selv har vært bruker av et krisesenter tidligere, beskriver helt konkret hvordan det kan være nyttig for brukeren å kjenne seg igjen i situasjonen til en som nå innehar rollen som den trygge hjelperen.

Ja, jeg har bodd her. Jeg synes når jeg snakker med de som har det litt vanskelig med hvordan de har det og vi begynner å snakke videre og jeg forteller at jeg har vært i deres situasjon. Jeg

har hatt det sånn og alt skal bli bra. [...] Og mange synes at ja, hvis jeg har kommet ut av en sånn situasjon da kan de også få til det

Informanten bruker altså sine erfaringer fra sin situasjon som tidligere bruker av krisesenteret i jobben som ansatt. Hen bruker seg selv som eksempel for å styrke brukerens tro på at de også kan komme seg ut av den vanskelige situasjonen. Ifølge informanten handler ikke dette kun om at en som tidligere har vært bruker nå er ansatt, men at denne motivasjonen kan forsterkes dersom brukerne selv også har etnisk minoritetsbakgrunn. Flere informanter forteller at denne koblingen mellom dem og brukere med etnisk minoritetsbakgrunn ikke bare blir sett på som positiv av dem selv, men også av ledere og andre ansatte.

5.6 Fordel eller ulempe for kommunikasjon mellom bruker og ansatt?

Som nevnt finnes det lite forskning på minoritetsmatching på krisesentre, men en studie av barnevernstjenesten viser til funn som er i tråd med flere av informantenes opplevelser. I en kunnskapsoversikt om det flerkulturelle barnevernet skriver Holm-Hansen et al. (2007, s. 201) om en amerikansk studie av familievern-tjenester der det viste seg at barnevernsarbeidere oppnådde mer når de var etnisk like klientene. De afro-amerikanske barnvernsansatte rapporterte at 61% av de afro-amerikanske klientene og 37% av de hvite klientene fullførte tiltakene. De hvite barnevernsansatte meldte om at 32% av de afro-amerikanske klientene og 48% av de hvite klientene fullførte tiltakene (Holm-Hansen et al., 2007, s. 201). I studien nevnes likevel ikke andre mulige årsaker til at dette funnet, slik som eksempelvis de ansattes kompetanse og erfaring fra arbeid med ulike brukergrupper. Holm-Hansen et al. (2007, s. 16) argumenterer likevel for at det ikke finnes forskningsmessig belegg for å hevde at etnisk matching av behandler og klient i barnevernet sikrer det nødvendige, analytiske grepet og kultursensitiviteten. Samtidig er det flere aspekter ved slik praksis som kan ha negative konsekvenser for brukere og ansatte.

En mulig negativ konsekvens av etnisk matching er at det kan hindre kommunikasjon på tvers av kulturelle forskjeller (Holm-Hansen et al., 2007). Ifølge en av informantene var det på et tidspunkt spørsmål om det skulle etableres egne krisesentre for kvinner med etnisk minoritetsbakgrunn. Slik det eksempelvis har blitt gjort i Sverige og England. Argumentene imot var at å skille minoritetskvinner og andre kvinner fra hverandre, ville kunne forsterke forskjellene og antyde at det dreide seg om ulike former for vold. Samtidig ville det kunne hindre læring og erfaringsutveksling mellom de ansatte på de ulike feltene. Informanten var

negativ til en slik etablering fordi det ville kunne segregere og isolere innvandrere fra det norske miljøet, samtidig som de norske miljøene ikke ville få forståelse for etniske minoriteter og deres behov.

Dette argumentet er i tråd med Bredal (2007) sin kritikk av skillet mellom den «vanlige majoritetsvolden» og den «spesielle minoritetsvolden». Hun argumenterer for at dersom man behandler former for vold ulikt, og skaper et skille mellom hvem som jobber med de ulike formene, vil man risikere å hindre kompetanseutvikling og gjøre det vanskeligere å få kunnskap om fellestrekkene ved voldsfornene (Bredal, 2007, s. 60). Det virker imidlertid ikke som om et slikt skille har uteblitt på de sentrene informantene jobber. Flere av informantene fremhever at de jobber med mange dyktige kollegaer, som uavhengig av egen bakgrunn har god kompetanse og erfaring med brukere med etnisk minoritetsbakgrunn. Likevel kan en negativ konsekvens av minoritetsmatching dersom det faktisk praktiseres på sentrene, føre til et slikt skille i fremtiden. Med andre ord må mangfoldig rekruttering kombineres med et stort fokus på samarbeid og kunnskaps- og erfaringsutveksling mellom de ansatte.

5.7 Belastende ansvar og manglende mangfold

Det kan argumenteres for at det å bli tildelt ansvaret for en viss gruppe brukere, kan være en tung bær for ansatte med etnisk minoritetsbakgrunn. Ifølge Prevatt-Goldstein (2002) sin kvalitative studie av 28 «black social care workers in white-led organisations» førte dette ansvaret til et «race-related stress». De ansatte opplevde at kollegaer og ledere forventet at de skulle være eksperter på alle kulturelle spørsmål, bidra til å øke deres bevissthet på anti-rasistisk praksis og generelt være eksperter på svarte brukere og deres situasjon uavhengig av den ansattes egne bakgrunn. Samtidig beskrev informantene forventninger de hadde til seg selv som dreide seg om å sikre rettferdig behandling og like muligheter for alle ansatte, endre systemet og øke bevisstheten om minoritetsbrukeres situasjon og møte deres kulturelle behov. Disse forventningene i kombinasjon med rasismen de ansatte ble utsatt for på arbeidsplassen, førte til en større grad av stress ifølge Prevatt-Goldstein (2002).

Det fremstår tydelig at mine informanter er svært engasjerte i sitt arbeid, men om de opplever liknende forventninger fra seg selv og omgivelsene sine som Prevatt-Goldstein (2002) fant ved sine informanter, vites ikke. Likevel var mange av informantene tydelige på at de hadde svært dyktige, erfarne kollegaer som var engasjert i arbeidet med etniske minoritetsbrukere,

uavhengig av om de ansatte selv hadde etnisk minoritetsbakgrunn. Noen av informantene ga imidlertid uttrykk for at det minoritetsfellesskapet som oppsto mellom dem og brukerne også medførte et ansvar. Blant de jeg opplevde at følte på et ekstra ansvar, er jeg usikker på om det skyldtes mangelen på ansatte med etnisk minoritetsbakgrunn eller mangelen på kultursensitiv praksis blant de ansatte. Det kan antas at dersom de ansatte har få kolleger å dele dette ansvaret med vil det føre til en større belastning hos den enkelte ansatt. Derfor vil det være viktig at alle de ansatte, uavhengig av bakgrunn, er bevisst ansvaret for de etniske minoritetskvinnene og arbeidet mot diskriminering, samt mot institusjonell og mellommenneskelig rasisme.

I tråd med informantenes beskrivelser av det manglende mangfoldet i ansattgruppen argumenterer Rugkåsa (2008, s. 90) for at det er like viktig å ansette fagfolk med etnisk minoritetsbakgrunn i lederstillinger og i utdanningsinstitusjoner der sosialarbeidere utdannes. Rugkåsa (2008, s. 90) argumenterer for at dette ikke var tilfelle i 2008, og mine data kan indikere at når det gjelder krisesentrene har det ikke vært store endringer siden. Ledere i hjelpeapparat og ansatte ved universiteter og høyskoler er produsenter av viten, og har i kraft av dette makt til å definere hvordan vi forstår virkeligheten. Et mål når det gjelder både utdanning og praksis hva gjelder profesjonsyrker bør være at etniske minoriteter slipper til og får definisjonsmakt på samme måte som majoriteten (Rugkåsa, 2008, s. 91). Det er med andre ord viktig å ansette mennesker med minoritetsbakgrunn i alle ledd, som ledere, teoretikere, undervisere, og profesjonsutøvere, slik at den kunnskap som produseres utfordrer gjeldende idealer, verdier og normer. Mangfold i alle ledd vil også kunne bidra til å redusere det «rase-relaterte stresset» Prevatt-Goldstein (2002) beskriver, samt bekjempe institusjonell og mellommenneskelig rasisme på arbeidsplassen.

5.8 Konklusjon

I mitt datamateriale er det mye som tyder på at ulike former for etnisk matching eller det jeg har valgt å kalle «minoritetsmatching» finner sted på norske krisesentre. Jeg har derimot ikke data som forteller noe om hvilke aktører som muliggjør denne praksisen, og om ledere eller andre kollegaer bidrar bevisst eller ubevisst til matchingen. Det kommer likevel tydelig frem at informantene ser mange fordeler ved at de som ansatte med etnisk minoritetsbakgrunn jobber direkte med brukere med etnisk minoritetsbakgrunn. Jeg vil påstå at en positiv holdning til minoritetsmatching på krisesentrene kan kobles til den grunnleggende feministiske verdien om at kvinner hjelper kvinner, som beskrevet tidligere. Dette likhets-perspektivet var spesielt viktig i krisesenterbevegelsens tidlige faser, og kan på mange måter knyttes til verdier som flat

struktur og søstersolidaritet; verdier som kjennetegnet feminismens andre bølge. Minoritetsmatching, som handler om likhet basert på minoritetsbakgrunn eller etnisk opprinnelse, har dermed flere likhetstrekk med grunnleggende verdier i krisesenterbevegelsen.

Informantene beskriver hvordan de i mange tilfeller opplever en spesiell tilknytning mellom dem og brukerne med etnisk minoritetsbakgrunn. Denne tilknytningen kan skyldes den gode kommunikasjonen som oppstår dersom den ansatte snakker brukerens språk, men og kommunikasjon som fungerer ved hjelp av ikke-verbale signaler og tegn som informantene plukker opp. Det fremstår likevel tydelig at den felles forståelsen mellom bruker og ansatt ikke nødvendigvis oppstår på grunn av felles etnisk bakgrunn. Forståelsen dreier seg snarere om den delte opplevelsen av å være etnisk minoritet, og som konsekvens blir møtt av majoritetssamfunnet. Religion trekkes frem som eksempel på hvordan forståelse kan oppstå selv om man ikke tilhører samme religion, men fordi man i kraft av å være religiøs lettere kan relatere til de samme problemstillingene. Dessuten har opplevelsen av felles tillit og forståelse har ifølge informantene bidratt til å løse krevende situasjoner og misforståelser, og er generelt en fordel i deres arbeid med etniske minoritetsbrukere.

Likevel er det flere aspekter ved minoritetsmatching som kan ha potensielt negative konsekvenser for brukere og ansatte ved krisesentrene. Dersom matchingen fører til at det skilles mellom minoritetsansatte og -brukere på den ene siden og majoritetsansatte og brukere på den andre, vil det kunne skape et skille som hindrer kompetanseutvikling og kunnskapsutveksling om vold i nære relasjoner. Tilsvarende vil det være en risiko for at minoritetsmatchingen fører til en belastende ansvarsfordeling, der ansatte med etnisk minoritetsbakgrunn opplever å ha et ekstra ansvar for brukerne med etnisk minoritetsbakgrunn. Det vil også være en ekstra belastning dersom minoritetsansatte opplever å være alene om å kjempe mot rasistiske strukturer i hjelpeapparatet.

Funnene i dette kapitlet er dermed i tråd med argumentene for at ansatte med etnisk minoritetsbakgrunn blir ansatt i alle ledd av hjelpeapparatet for voldsutsatte. I dette kapitlet har jeg imidlertid argumentert for at de ansattes erfaringskompetanse og profesjonelle kunnskap må utnyttes på en slik måte at det gagnar alle brukerne, men uten at de alene besitter ansvaret for en hel, kompleks brukergruppe. Dermed er det å viktig å arbeide for kunnskapsutveksling mellom ansatte, og økt kompetanse om minoritetsetniske brukeres møte med majoritetssamfunnet hos alle ansatte, uavhengig av bakgrunn.

6. Kultur som forklaring på etnisk minoritetsvold

Det eksisterer en rådende diskurs i deler av samfunnet, der utfordringene kvinner med minoritetsetnisk bakgrunn møter, beskrives som kulturelle fenomen og sentreres om noen spesifikke tendenser (Annfelt & Gullikstad, 2013). Dette gjelder også den volden kvinner med etnisk minoritetsbakgrunn blir utsatt for. Kulturforklaringer blir brukt for å beskrive de komplekse utfordringene kvinnene står overfor når de søker hjelp i ulike instanser, i prosessen med å forlate voldsutøver(e) og utfordringer knyttet til det å etablere et nytt liv. I flere av de teoretiske perspektivene som er presentert tidligere, defineres disse såkalte «kulturelle utfordringene» av medlemmer av majoritetsbefolkningen som innehar en tydelig maktposisjon. Likevel blir ikke denne maktposisjonen synliggjort eller problematisert. Informantene i denne oppgaven har ikke en slik maktposisjon, og de beskriver seg selv som del av en etnisk minoritet. Det er derfor interessant å se nærmere på hvilke forklaringer informantene benytter for å beskrive situasjonen til de kvinnelige brukerne på krisesenteret med etnisk minoritetsbakgrunn.

I dette kapitlet undersøker jeg på hvilken måte informantene vektlegger kulturelle aspekter ved brukernes situasjon, og hvilke konsekvenser det kan ha for behandlingen brukerne får på krisesenteret. Først vil jeg diskutere hvordan enkelte informanter bruker «kultur» som en forklaring på vold, der brukernes kultur blir beskrevet som annerledes fra «vår norske kultur». Jeg diskuterer her hvordan denne forståelsen kan skape enkle, unyanserte forståelser av brukernes utfordringer som kan føre til at deres utfordringer ikke blir tatt på alvor. Deretter forklarer jeg hvordan mange informanter benytter mer komplekse beskrivelser av situasjonene brukerne befinner seg i, der isolasjon og mangel på nettverk er noe som gjentas. Jeg diskuterer her hvorvidt disse forståelsene gir god innsikt i brukernes situasjon eller om de er preget av en kulturell berøringsangst. Til slutt vil jeg forklare hvordan enkelte informanter legger vekt på betydningen av kultur, samtidig som de er tydelige på at alle blir påvirket av den kulturen de er en del av. Jeg diskuterer hvordan denne forståelsen kan bidra til at kulturelle aspekter blir tatt stilling til uten at de benyttes som argumentasjon i kulturell rasisme.

6.1 «Mange har en annen kultur»

Hagen og Qureshi (2005) definerer kultur som dynamisk, noe som reformuleres i en stadig prosess gjennom påvirkning utenfra og samhandling mellom mennesker over tid. De argumenterer for at kultur ikke er medfødt, men innlært, noe som vil skape store individuelle

forskjeller innad i en gruppe med samme kulturbakgrunn. Blant mine informanter var det flere som beskrev kultur på en måte som skilte seg fra den forståelsen beskrevet over.

Ja, mange de har en annen kultur. Og det er ikke noe krisesenter i deres land, og de vet ikke hva det er for noe. Og det er mange kvinner som opplever at mannen for eksempel slår dem og så tror de at det er helt normalt, at mannen styrer kvinnens liv og det er også helt normalt. [...] Hvis vi snakker med de som utøver vold kan det være at de ikke forstår, de sier 'hvorfor kan jeg ikke slå, i min kultur er det helt normalt.

Informanten trekker her fram kulturen i brukerens hjemland som årsak til at de utsatte ikke identifiserer volden som noe ulovlig, i tillegg til at voldsutøver utøver vold fordi det er normalt i personens kultur. Slike beskrivelser av brukernes kultur som annerledes fra den norske kulturen er noe som går igjen blant enkelte informanter. Her blir denne «andre kulturen» trukket fram som forklaring på vold, og «kulturelle utfordringer» blir beskrevet som årsak til at brukerne får dårligere behandling i andre instanser eller deler av hjelpeapparatet enn det brukere med etnisk norsk bakgrunn får. Med andre ord blir forskjellene mellom «oss» og «disse andre kulturene» forstått som årsak til utfordringer som oppstår i hjelpeprosessen.

Selv om disse informantene trekker fram «det kulturelle» som årsak til brukernes utfordringer synes de det er vanskelig å beskrive eller definere hva dette egentlig dreier seg om, eller hva de «kulturelle utfordringene» egentlig består av. Disse argumentene kan tolkes som tomme gjenfortellinger av noe informantene har hørt fra andre. Annfelt og Gullikstad (2013) beskriver kulturforklaringer som en rådende diskurs i samfunnet, og det kan derfor antas at informantene selv har godtatt denne forklaringen kun fordi den oppleves som såpass etablert. Det at minoriteter selv internaliserer den rådende diskursen om minoriteter er ifølge (Rugkåsa, 2008) en konsekvens av majoritetens makt. Informantene har selv definert seg som del av en etnisk minoritet, og det kan i dette tilfelle forstås slik at informantene reproducerer argumenter som passer inn i fortellingen om at «de andre» først blir godtatt dersom de blir som «oss». Denne forventningen skapes ifølge Rugkåsa (2008) først av majoriteten, men vil i mange tilfeller bli internalisert av minoriteter. Med andre ord kan det argumenteres for at informantenes kulturforklaringer er reproduerte oppfatninger formulert av majoriteten.

På den annen side kan det argumenteres for at når disse informantene snakker om kulturelle aspekter ved vold, kan det være nettopp fordi det er aspekter ved volden som handler om kultur.

Det betyr ikke nødvendigvis at de kulturaliserer, men at de vektlegger disse mekanismene fordi de kjenner til dem selv. Narayan (1997, s. 11) skriver om sin oppvekst i India og hvordan den indiske kulturen i lang tid har lagt til rette for kvinneundertrykkende mekanismer. Hun beskriver ulike tilfeller av sosial kontroll og vold i hennes familie, og forklarer hvordan disse ofte blir forstått som personlige utfordringer, når det egentlig dreier seg om en systemisk del av måtene deres familie og deres kultur skildrer kjønnsroller og kvinners liv. Narayan (1997, s. 11) argumenterer også for hvordan skiftende materielle og sosiale forhold påvirker kvinners stilling i samfunnet. Hun er i tillegg tydelig i sin forståelse av at kulturelle praksiser ikke er statiske, men derimot i konstant endring.

En annen informant trekker fram viktigheten av å ikke «overse» det hen omtaler som de kulturelle aspektene ved volden. Informanten forteller her om hvordan brukere hen har jobbet med har opplevd å vitne i straffesaker i rettssystemet.

Jeg vet om noen som har forklart i flere dager om sine opplevelser og det er blitt stilt spørsmål fra alle parter, men det er ikke kommet et eneste spørsmål med tanke på den kulturelle biten i situasjonen. Og den har hatt ganske mye å si spør du meg.

Her er det mye som tyder på at informanten mener at i de nevnte straffesakene var det mange sider som burde blitt belyst, i tillegg til det hen omtaler som den «kulturelle biten». Informanten trekker også frem hvordan rettssystemet mangler kunnskap om kulturelle forhold og æresrelatert vold, og antyder samtidig at kulturen er årsaken til volden. Her blir argumentet om at majoriteten ikke kjenner til «de andres kultur» trukket fram som forklaring på de utfordringer etniske minoritetskvinner møter på i hjelpeapparatet. Hva denne «kulturelle konteksten» egentlig dreier seg om er igjen vanskelig å formulere, men jeg tolker det slik at såkalt «æresrelatert vold» er et aspekt ved kultur som blir trukket fram. Dette inntrykket av at deler av kompleksiteten forsvinner når aktører mangler kjennskap til «hverandres kulturer», trekker flere informanter fram som utfordrende for denne brukergruppen.

Av og til kan det føles som at kulturforskjellene ikke forstås helt korrekt. [...] Det er ikke alltid like lett å lese sånne kulturelle signaler tror jeg.

På spørsmål om hva informantene legger i begreper som «kulturforskjeller» eller «kulturelle signaler» er det flere som synes det er vanskelig å beskrive helt konkret. Flere trekker fram

utfordringer knyttet til språk og kommunikasjon, men synes det er vanskelig å sette ord på hva dette «kulturelle» egentlig dreier seg om. På den ene side kan det virke som at informantens sitater tilsvarer det Annfelt og Gullikstad (2013) kaller en kulturalisering som innebærer at «vi» definerer «dem». Samtidig er sitatene hentet fra intervjuer der informantene bruker sine egne erfaringer og opplevelser fra eget hjemland for å forklare hvorfor det såkalte kulturelle aspektet spiller en rolle. På den ene side er de også del av en etnisk minoritet og har derfor en annen posisjon enn eksempelvis majoritetspolitikeren. På den annen side har de som ansatt i hjelpeapparatet, og dermed del av en norsk institusjon, inntatt en annen posisjon enn det brukeren har.

Ifølge (Rugkåsa, 2008, s. 81) er det fortsatt majoritetssamfunnet som definerer minoriteters utfordringer og behov i det offentlige rom. Majoritetens symbolske makt gjør at minoriteter i stor grad må godta og tilpasse seg majoritetens premisser. Som nevnt tidligere blir kulturell annerledeshet gjentatte ganger trukket fram som enkel årsak til minoriteters utfordringer. Med utgangspunkt i Rugkåsa (2008, s. 81) sitt argument, kan det virke som at informantene her har internalisert en «oss» og «dem» tankegang, fordi de på denne måten blir en del av dette «oss». Kulturforklaringene kan dermed både dreie seg om å forklare kulturelle praksiser og verdier som årsak til vold i eget eller andres hjemland, men også belyse hvordan informanten selv har internalisert «norsk kultur» i motsetning til enkelte brukere. Hvis man tar del i den gruppen som definerer «de andre» vil man samtidig kunne ta del i det fellesskapet som har definisjonsmakt. Ved å definere andres kultur som annerledes enn den «norske kulturen» gjør informantene det tydelig at de selv hører til dette «oss». Det kan dermed virke som at enkelte informanter på denne måten definerer seg med majoriteten, til tross for egen minoritetstilhørighet.

På den ene side vil slike generaliserende forståelser av kultur kunne hindre de ansatte i å avdekke og forstå årsakene til brukernes utfordringer. Uten tilstrekkelig forståelse for brukernes komplekse situasjon kan de ansatte risikere å iverksette tiltak som ikke er hensiktsmessige, eller i verste fall ikke gi den beskyttelsen, omsorgen og forståelsen brukerne har behov for. På den annen side kan det være like selvfølgelig at disse informantene ønsker å trekke fram kulturelle aspekter for å vise at disse også er viktige faktorer som gjør brukernes situasjoner komplekse. Som medlemmer av en minoritet kan de påpeke slike aspekter, nettopp fordi de selv vet noe om hva disse innebærer. Selv om disse informantenes argumentasjon kan ligne på majoritetspolitikeres svartmaling av «andre kulturer», kommer disse fra helt ulike

kunnskapsgrunnlag. Informantenes beskrivelser av fremmed kultur blir ofte satt i sammenheng med noe de kjenner til, praksiser, tradisjoner eller normer de har opplevd i eget hjemland, i egen religion eller blant familiemedlemmer eller venner. De generaliserer ved å se likheter mellom egne erfaringer og det de opplever i arbeidet med brukere på krisesentrene. Det kan derfor argumenteres for at til tross for likhetstrekk i argumentasjon har disse ansatte en helt annen forståelse for brukerne enn det politikere, ledere og andre premissleverandører har. Likevel kan slik unyansert argumentasjon føre til mindre forståelse mellom ansatt og bruker, som igjen kan skape et dårligere hjelpetilbud for brukere med etnisk minoritetsbakgrunn.

6.2 «Da mangler man den kunnskapen, hvis man kan generalisere på den måten»

Flere samfunnsforskere har vært kritiske til hvordan kultur og «de andres» problematiske bakgrunn har tatt over for biologiske raser som grunnlag for legitimering av et hierarki mellom svarte og hvite (Bredal et al., 2020b; Narayan, 1997). Hanna Helseth (2015, s. 68) omtaler slike kulturelle forklaringene, som ofte innebærer å forklare komplekse fenomener ved å se på kun én faktor, som «kulturell rasisme». Denne «kulturelle rasismen» rammer ifølge Gullestad (2002, s. 149) «både mennesker som anses som synlig forskjellige, og mennesker som ikke anses som synlig forskjellige, men hvis kultur og religion anses for å være fremmed». Flere informanter kritiserer og tar tydelig avstand fra slik kulturell rasisme. Noen har opplevd tendenser til dette blant kollegaer på krisesentrene, mens andre er kritiske til en generell kulturell rasisme de opplever i samfunnet for øvrig.

Jeg føler jeg har hørt kollegaer fortelle historier hvor man beskriver en spesiell kultur eller hvor eksempelvis det har blitt sagt at «å ja, men kvinnene som kommer fra de og de landene er sånn og sånn». Jeg personlig tenker jo at det er veldig uprofesjonelt, og da tenker jeg at da mangler man den kunnskapen eller forståelsen, hvis man kan generalisere på den måten. Det er jo litt farlig tenker jeg.

På spørsmål om hvilke utfordringer eller hjelpebehov brukere med minoritetsbakgrunn har er det mange av informantene som nevner ulike aspekter. Mangel på nettverk, at voldsutøver også har utøvd sosial kontroll eller isolert den utsatte, språkutfordringer, og press fra familie eller andre i hjemlandet er utfordringer som blir trukket fram gjentatte ganger.

Fordi hvis de kommer fra et sted der de ikke har noe nettverk og de har vært kontrollert hjemme, så tar det litt tid før de kan stå på egne bein. Mens folk som har et stort nettverk synes jeg, de har det veldig mye lettere.

Spesielt mangelen på nettverk trekkes fram som en av de største utfordringene kvinnene har. Ifølge informantene gjør mangelen på nettverk at de voldsutsatte ikke har andre å henvende seg til, noe som gjør at de i større grad har behov for krisesentrenes hjelpetilbud. Samtidig gjør også et begrenset nettverk at kvinnene har behov for hjelp og støtte av krisesentrene i lenger tid enn de med større nettverk. Dette er argumenter som stemmer overens med funn beskrevet i flere rapporter utarbeidet av krisesentrene (Berntsen, 2007, s. 54; Botnedal & Nilsen, 2008). Noen av informantene er kritiske til kulturaliseringen, og trekker fram at det ofte innebærer retorikk der «vi» definerer «dem». En informant trekker fram et eksempel som samsvarer med det Annfelt og Gullikstad (2013) fant i sin studie av politiske dokumenter, nemlig at majoriteten er målestokk i offentlige utredninger, stortingsmeldinger og handlingsplaner.

Det er litt koblet til «oss» og «dem» retorikk. Mangel på kultursensitive tilnærminger i politikken og i handlingsplanen mot negativ sosial kontroll, i innledningen der er det veldig sånn «de må lære seg, de gjør sånn og sånn, når de kommer hit må de lære seg sånn og sånn».

Ifølge Rugkåsa (2018) handler kultursensitivitet om å tilegne seg kunnskap om andre kulturer og hvordan en på bakgrunn av denne kompetansen skal kommunisere og samhandle med andre som har annen kulturell bakgrunn enn en selv. Kultursensitivitet blir ofte forstått som motsetningen til det Hanna Helseth (2015, s. 68) omtaler som kulturell rasisme. Ifølge informanten fra sitatet over handler ikke kultursensitivitet nødvendigvis om å være sensitiv for andres kulturer, men om å reflektere over hvordan det er for andre å møte deg. I praksis betyr dette å stille spørsmål hvis man lurer på noe og ikke ta for gitt at man forstår andre. Informanten argumenterer for at en med hijab ofte blir tvunget til å reflektere over hvordan andre oppfatter henne på grunn av dette hodeplagget, men at i majoritetsbefolkningen er det ikke et krav til at man skal reflektere over selv å være blond i møte med en minoritetskvinne. Kritikken mot «oss» og «dem» retorikk handler dermed om å innse at «vi» ikke er en satt standard som «de andre» skal måles opp mot, men at alle må reflektere over hvordan vi selv samhandler med andre.

På den ene side kan det argumenteres for at det å bevisst unngå kulturforklaringer gir rom for nyanserte forståelser av brukernes utfordringer og behov. På den annen side kan det være slik at kultursensitivitet i praksis fortsatt handler om «de andres» kultur og hvorvidt en skal forholde seg til den eller ikke. Slik Rugkåsa (2018) beskriver risikerer man i så tilfelle å fokusere på sensitivitet for minoriteters kulturer, uten å være bevisst betydningen av majoritetens kultur og dens påvirkning på samhandling. Kultursensitivitet kan også skape et fokus på samhandling mellom individer som usynliggjør hvordan strukturelle forhold påvirker brukernes møte med hjelpeapparatet. På den annen side viser informanten her tydelig forståelse for viktigheten av å reflektere over egen kultur i samhandling med andre.

Noen informanter tok ikke eksplisitt avstand fra generaliserende beskrivelser, men forteller om ulike brukeres behov ved å vektlegge ulike sosialpolitiske aspekter ved innvandring. En informant forteller om ulike etniske minoritetsgrupper og hvordan disse siden 70-80-tallet har innvandret til Norge, og hvordan dette har gjenspeilet seg i hvem som har benyttet seg av krisesentrenes tilbud. Informanten legger her vekt på landbakgrunn og begrunner tilværelsen på krisesenteret ved å se på politikk, norske forhold, religion og andre faktorer som beskriver landene de er fra.

Samfunnet endrer seg [...] før var det innvandrere som kom for arbeidsinnvandring, for å få arbeid, nå er det færre og færre av dem, men de fleste er flyktninger som kommer fra krig. Innvandringen har endret seg veldig mye, så utfordringene for kvinnene i disse miljøene er sikkert veldig annerledes. Nå har man en del fra Afrikanske land, Somalia, Syria, Kurdistan, så jeg tror behovene er også blitt veldig annerledes og veldig mye mer sammensatt.

I tillegg til å være bevisste på å ikke benytte seg av stereotypiske generaliseringer og kulturforklaringer er mange av informantene opptatt av de ulike behovene brukerne har og hvordan de kan tilrettelegge for hvert individ. Disse informantene legger vekt på at beboerne kommer fra forskjellige land, noen er født og oppvokst i Norge, noen snakker norsk, andre ikke, noen har et stort nettverk, mens andre har nylig kommet til Norge. De trekker fram at mens noen har behov for sikkerhet har andre kanskje bare behov for hjelp til å komme i kontakt med de rette instansene. Individuell tilrettelegging er nettopp en av paragrafene i krisesenterlova (2009), og jeg fikk tidlig inntrykk av at nettopp denne paragrafen er viktig i arbeidet informantene gjør. På den ene side stilles det dermed tydelige krav til å kartlegge og tilpasse tilbudet til hvert enkelt individ, men paragrafen har også gitt informantene noe å vise til når de

har opplevd unyanserte kulturforklaringer eller generalisering på arbeidsplassen eller i kontakt med andre instanser.

Sitatene jeg har trukket fram i dette avsnittet belyser hvordan flere teoretiske perspektiver og forskningsfunn går igjen i informantenes argumentasjon og forståelse av brukernes situasjoner og behov. Både Annfelt og Gullikstad (2013) sine funn om majoriteten som målestokk i offentlige handlingsplaner, Rugkåsa (2018) sin beskrivelse og kritikk av kultursensitivitet, og Helseth (2015) sin kritikk av «kulturell rasisme» er i tråd med informantenes argumenter. Informantenes individuelle beskrivelser med vekt på brukernes bakgrunn, nettverk, grad av isolasjon, kompetanse og erfaringer, tyder på at mange av informantene i stor grad ser nyansene i de voldsutsattes situasjon. På den ene side er de opptatt av de ulike, individuelle utfordringene, men de beskriver også strukturelle faktorer som fattigdom, arbeidsløshet, marginalisering og innvandringspolitikk. Jeg vil argumentere for at en slik forståelse av brukernes situasjon fører til at de ansatte skaper forståelse for brukernes komplekse utfordringer, og dermed kan fatte konkrete tiltak som fungerer. Det å se brukernes individuelle behov i sammenheng med strukturelle faktorer vil være svært fordelaktig, sammenlignet med å kun forstå etniske minoritetskvinnens utfordringer som kulturelle.

6.3 «Individer lever også i kulturer»

Qureshi (2009) argumenterer for at fagpersoner ikke utelukkende burde fokusere på andres kultur, men snarere se sin egen kulturs betydning i samhandling med andre. For å kunne forstå andre kulturer er det ifølge Hagen og Qureshi (2005, s. 24) en forutsetning å være bevisst den kulturen man selv er en del av. Disse perspektivene er i tråd med måten enkelte informanter omtaler kulturelle aspekter ved vold i nære relasjoner. I likhet med Qureshi (2009) forstår disse informantene kultur som noe alle tar del i og påvirkes av, uavhengig av etnisk bakgrunn.

Man tar for gitt at, hvis man skal generalisere Norge og man snakker om norske borgere som individer, da glemmer man at de også tilhører en kultur, norsk kultur. Det er lettere å ikke se på kulturen bak individene i Norge enn når man ser på individer i et mer fellesskapsbasert samfunn, fordi da ser man hele kulturen fordi det individet ofte relaterer enda mer aktivt i forhold til storfamilien eller storsamfunnet.

Denne informanten skiller mellom det hen omtaler som individorienterte samfunn og fellesskapsbaserte samfunn. Denne forståelsen av ulike samfunnsformer er også brukt i

rapporter og tekster skrevet av og for krisesentrene (Smaadahl & Skjelbostad, 2005, s. 21), og baserer seg på en idealtypisk modell som skiller mellom individualistisk livssyn og kollektivistisk livssyn (Skytte & Jahr, 2019). I individualistiske samfunn står enkeltmennesket i fokus, og individet har en verdi i seg selv. Likheter, frihet, selvrealisering og individualisme er idealer i denne modellen. I kollektivistiske samfunn er familiens livsprosjekter viktigere enn individets behov. Gjensidig avhengighet blant slektninger, lydighet og oppfordring er her viktige idealer. Informanten mener at begge formene for samfunnssystemer bygger på kulturelle verdier som påvirker aktørene som er del av disse. Ifølge informanten er begge samfunnssystemene uansett gjennomsyret av patriarkalske strukturer som i stor grad er årsaken til vold mot kvinner.

Jeg vil si at det er kulturelle grunnlag for vold mot kvinner, men jeg vil si at det er i alle samfunn. Også i norske kulturer, men jeg ser en viss forskjell når det kommer til det jeg snakket om tidligere om individorienterte samfunn og kollektivsamfunn fordi jeg ser da at det er kulturelle forskjeller i hvordan patriarkatet utøver seg.

Med andre ord mener informanten at kultur i seg selv er noe alle tar del i, men at det er patriarkatet som skaper vold. De patriarkalske strukturene utspiller seg på ulike måter, men majoritetssamfunnet identifiserer disse i større grad når de kommer til syne i kollektivistiske samfunn som skiller seg fra det individfokuserte majoritetssamfunnet. Globalt er patriarkalske strukturer ansett som en påvirkende mekanisme for vold og overgrep mot kvinner og barn (Bredal et al., 2020b, s. 137). En annen informant trekker fram såkalt negativ sosial kontroll som eksempel på et fenomen som blir knyttet til visse nasjonaliteter eller religioner ofte omtalt som «fremmed kultur».

Når man ikke bruker «oss og dem»-språk så vil man jo kunne klare å se at det er en del likheter i mekanismene i den sosiale kontrollen og når den blir negativ så er ikke det bare forbeholdt muslimske familier eller minoritetsfamilier. Negativ sosial kontroll ser man jo mange steder.

Informanten mener at ved å skille mellom «oss» og «dem» hva gjelder ulike former for vold, risikerer man å ikke se de strukturelle likhetene i volden kvinner utsettes for. Dette argumentet er i tråd med Bredal (2007, s. 59) sitt argument om farene ved å skille mellom «den spesielle minoritetsvolden» og «den vanlige majoritetsvolden», slik det er blitt gjort i politikk og handlingsplaner. Ved å skille mellom ulike former for vold der noe rammer «oss» og noe

«dem» risikerer man å ikke se de strukturelle voldsmekanismene som rammer kvinner. Informanten trekker også fram et eksempel på hvordan såkalt æresrelatert vold ofte knyttes til islam, selv om det finnes utallige eksempler på andre trosretninger der negativ sosial kontroll og vold er en del av hverdagen.

Vi har diskutert mye hvorfor det ikke er flere beboere fra lukkede trossamfunn sånn som Smiths venner eller sånne ting, fordi at de også opplever å bo i familier eller samfunn med mye negativ sosial kontroll, skam, ære, skyld, vold og seksualisert vold. Det er mye likt da. Og at å rømme fra det innebærer å rømme fra hele slekta eller hele nettverket, at man kan bli utstøtt, ikke finnes for de lenger, stå på bar bakke, begynne på nytt, er unge, skal orientere seg i det norske samfunnet på nytt da. I Utgangspunktet kunne det tilbudet vi har [...] vært aktuell for unge fra lukkede trossamfunn. Hvis man spør om hva som er forskjellen mellom de to så synes jeg det er litt vanskelig å svare på. Det handler om biten rundt sikkerhet. Og at det skilles i politikken. På en måte tenker jeg at dette også handler om hvordan man definerer og kategoriserer politisk.

Denne informanten jobber særlig med unge kvinner som flykter fra tvang eller trusler om tvang relatert til valg av partner. Eller fra en tilværelse hvor de opplever omfattende sosial kontroll fra familien (Bye et al., 2016, s. 8). Informanten mener at sosial kontroll finner sted i alle deler av samfunnet, og trekker frem eksempler fra bygde-Norge og ulike religiøse grupperinger. Her beskriver også informanten strukturer som påvirker individer uavhengig av de kulturelle aspektene som trekkes fram av andre informanter. Informantens argument er i tråd med Bredal (2007, s. 59) sin kritikk av hvordan kulturforklaringer sjelden brukes når majoritetsmenn utsetter andre for vold. Majoritetsvolden blir omtalt som uforståelige, individuelle uttrykk for psykisk sykdom eller følelser som sjalusi. I motsetning til minoritetsvolden blir majoritetsvolden lagt fram som handlinger på tross av norsk kultur, ikke på grunn av norsk kultur.

Fenomenet der «minoritetsvold» i Norge blir forklart som kulturell i motsetning til «majoritetsvolden» er ikke bare gjeldende i norsk kontekst. Uma Narayan (1997, s. 84) påpeker det problematiske ved måtene "kultur" påberopes i forklaringer på former for vold mot kvinner fra «den tredje verden», mens den ikke på tilsvarende måte påberopes i forklaringer på former for vold som påvirker vanlige vestlige kvinner. Hun demonstrerer som eksempel hvordan medgiftsdrap i India blir presentert som forekomster av «død ved kultur», mens former for vold i nære relasjoner i eksempelvis USA, ofte ikke gjør det. Denne dekontekstualiseringen

finner sted når feministiske spørsmål fra tredje verden krysser over i vestlige nasjonale sammenhenger (Narayan, 1997, s. 84). Samtidig argumenterer Narayan (1997, s. 87) for at tendensen til å tilby kulturelle forklaringer også gjelder minoritetssamfunn innad i vestlige land. Hun trekker fram hvordan kulturforklaringer blir brukt om sosiale fenomen som tidlig foreldreskap og velferdsavhengighet blant afroamerikanere, samtidig som kultur ikke er en del av forklaringen når dette forekommer blant hvite.

Ved å fokusere på de kulturelle aspektene ved vold som finner sted i alle deler av det norske samfunnet, klarer de ansatte ved krisesentrene å formidle de komplekse nyansene ved volden kvinner med etnisk minoritetsbakgrunn blir utsatt for. Samtidig unngår de å generalisere eller behandle de utsattes situasjon som annerledes enn «majoritetsvolden». På denne måten vil de ikke bare klare å forstå komplekse deler av individers situasjon, men også kunne identifisere strukturelle kulturelle aspekter ved vold. Det å ta stilling til kultur er viktig, fordi det innebærer faktorer som tradisjoner, normer, verdier, diskriminering av kvinner, ære, marginalisering, eller sosioøkonomiske forhold. Men informantene beskriver tydelig hvordan dette gjelder all type vold, ikke bare den volden som minoritetsetniske kvinner blir utsatt for.

6.4 Konklusjon

I dette kapittelet har jeg belyst hvordan informantene vektlegger kulturelle aspekter ved vold på tre ulike måter og diskutert hvilke konsekvenser dette kan ha for brukerne av krisesentrene. Noen av informantene trekker fram kultur som forklaring på brukernes utfordringer, men synes det er vanskelig å beskrive hva som menes med «det kulturelle». Disse tar dermed del i en rådende diskurs om kulturforklaringer på etnisk minoritetsvold, noe som kritiseres i mye tidligere forskning. På den ene side kan denne forståelsen skape et mangelfullt tilbud for brukere på krisesentrene, dersom deres komplekse utfordringer blir isolert til å dreie seg om noe diffust kulturelt som definerer «de andre». På den annen side peker jeg på at informantene har andre erfaringer med og større forståelse for denne brukergruppen enn de aktørene som kritiseres i annen forskning. Informantene har kjennskap til brukernes situasjon både gjennom sitt arbeid, men også gjennom egen bakgrunn og ikke minst som del av en etnisk minoritet. På den ene side vil en forståelse av kultur som årsak til «minoritetsvold» være kritikkverdig fordi unyansert kritikk av en allerede stigmatisert minoritetsbefolkning, kan føre til et forsterket hierarki mellom «Vesten og resten». Samtidig er risikoen tilsvarende stor dersom man tier om kulturelt begrunnede praksiser som i hovedsak går utover kvinner, barn og seksuelle

minoriteter (Helseth, 2015, s. 63). Likevel vil jeg argumentere for at slike unyanserte kulturforklaringer vil kunne bidra til generaliserte forståelser av brukernes behov, og dermed et mangelfullt hjelpetilbud.

Flere informanter er derimot svært kritiske til generaliserte forklaringer basert på kultur eller landbakgrunn, og fokuserer på individuelle og strukturelle utfordringer som manglende nettverk, isolering, språkutfordringer, diskriminering, sosial kontroll og innvandringspolitiske forhold. Dette er faktorer som også blir trukket fram i tidligere forskning, som viktige aspekter ved voldsutsattes situasjon. Jeg vil påstå at en slik forståelse i større grad vil bidra til en bedre håndtering av brukernes utfordringer, både for de ansatte selv og for voldsutsatte kvinner med etnisk minoritetsbakgrunn. Ved å se individuelle behov i sammenheng med strukturelle faktorer vil de ansatte kunne fatte hensiktsmessige tiltak for brukerne.

Likevel vil jeg argumentere for at en slik forståelse ikke må bety å fullstendig se bort ifra de aspektene ved vold som kan knyttes til kulturelle fenomener, slik som verdier, normer og tradisjoner. Flere av informantene er opptatt av å være bevisst på kulturelle aspekter ved alle former for vold, blant majoritets- og minoritetsbefolkningen. De trekker frem at det er kulturelle grunnlag for vold i alle samfunn. Ved å fokusere på aspekter som ære, skam eller patriarkat uavhengig av religion, landbakgrunn eller klasse vil en kunne forstå årsaker til vold og hvordan det arter seg i alle deler av det norske samfunn. Jeg vil påstå at konsekvensene ved å tydeliggjøre de kulturelle aspektene ved alle former for vold, fordi vi alle er del av et dynamisk kulturelt fellesskap, vil føre til at kompleksiteten i voldsutsattes behov belyses uten at skillet mellom «oss» og «dem» blir reproduisert og forsterket.

7. Konklusjon

I denne oppgaven har jeg belyst hvilke erfaringer, holdninger og meninger et utvalg kritesenteransatte har om tilbudet til kvinnelige brukere med etnisk minoritetsbakgrunn. Forskningsspørsmålene som ble skissert i introduksjonskapittelet har blitt besvart ved å ta i bruk kvalitative intervjuer som metode for datainnsamling. Datamaterialet består av intervjuer med 9 ansatte ved ulike norske kritesentre. I analysen av datamaterialet har jeg trukket veksler på teoretiske perspektiver på feminisme og antirasisme, samt tidligere forskning på vold i nære relasjoner, og perspektiver på majoritet-minoritetsrelasjoner, kultur og mangfold. I dette kapittelet vil jeg begynne med å presentere studiens hovedfunn. Deretter vil jeg diskutere studiens implikasjoner for forståelsen av feminisme, minoritetsrelasjoner og kulturelle aspekter ved vold, i arbeidet mot vold i nære relasjoner.

7.1 Studiens hovedfunn

Under intervjuene kom det fram at noen av informantene hadde et tydelig feministisk ståsted med en sterk forståelse av patriarkatet som årsak til vold i nære relasjoner. Andre derimot var kritiske til det de opplevde som et manglende fokus på voldsutsatte menn. Uavhengig av grad av tilhørighet til feministiske verdier, argumenterer jeg for at disse informantene har en forståelse av feminisme som kampen for like rettigheter mellom kjønnene. Med andre ord er det kjønnsperspektivet som ligger til grunn for deres oppfatning av feministiske verdier. Disse informantene opplevde, om enn i ulik grad, feministiske verdier som en del av arbeidet på kritesenteret, uavhengig av om de var positivt innstilt eller ikke.

Andre informanter hadde derimot lite, eller ikke noe forhold til feminismen, og opplevde det som lite relevant for deres arbeid med en mangfoldig brukergruppe. Disse informantene oppfattet feminismebegrepet som uklart, lite aktuelt og mente feminisme ofte var gjenstand for kritikk. Jeg tolket det manglende feministiske engasjementet som en konsekvens av at kampen for kvinners rettigheter, i for liten grad har blitt oppfattet som kampen for alle kvinner. Til tross for at disse informantene jobber i en institusjon som er bygget på feministisk ideologi, tolker jeg det slik at i deres arbeid med etniske minoritetsbrukere blir ikke feministiske verdier forstått som relevante. De samme holdningene eksisterte delvis hos andre informanter som definerte feminismen som det jeg tolker å være interseksjonell feminisme. Disse informantene beskriver hvordan feminisme dreier seg om å se alle former for undertrykkelse, og ikke minst forstå hvordan samspillet mellom disse påvirker individer. Basert på informantenes forståelser

argumenterer jeg for at verdien av interseksjonell feminisme er svært viktig i informantenes arbeid med en mangfoldig brukergruppe. Et interseksjonalitetsperspektiv vil i større grad evne å romme alle de komplekse utfordringene informantene møter på i sitt arbeid på krisesentrene.

Mitt datamateriale tyder på at minoritetsmatching forekommer i stor grad på de sentrene der informantene jobber. På den ene side ser informantene mange fordeler med dette, eksempelvis god kommunikasjon, økt opplevelse av tillit og forståelse mellom bruker og ansatt. Informantene beskriver hvordan den felles opplevelsen av å være minoritet skaper forståelse, fordi man som minoritet har erfaring med hvordan du blir møtt av majoritetssamfunnet. Takket være denne forståelsen mellom bruker og ansatt, har flere av informantene oppdaget misforståelser og kommunikasjonsfeil mellom andre ansatte og brukere. På denne måten har informantene kunnet rette opp i situasjoner som potensielt kunne vært alvorlige for brukeren. Jeg drøfter også det faktum at minoritetsmatching, som handler om likhet basert på minoritetsbakgrunn eller etnisk opprinnelse, har likhetstrekk med grunnleggende verdier i krisesenterbevegelsen som søstersolidaritet og prinsippet om at «kvinner hjelper kvinner».

På den annen side viser tidligere forskning (Holm-Hansen et al., 2007; Prevatt-Goldstein, 2002) at flere aspekter ved minoritetsmatching kan ha potensielt negative konsekvenser for både bruker og ansatt. Først og fremst vil kobling av bruker og ansatt basert på bakgrunn fra majoritet eller minoritet, skape et skille på hvem som arbeider med hvem. Et slikt skille vil kunne hindre kommunikasjon og kunnskapsutveking mellom ansatte, og bidra til å forsterke inntrykket av at ulike former for vold rammer ulike grupper av mennesker. I tillegg vil minoritetsmatching kunne føre til at ansvaret for brukere med komplekse utfordringer, blir lagt på noen få ansatte. Ansvar for å bistå brukere som i tillegg til å være utsatt for vold, også møter på institusjonell diskriminering og rasisme, vil kunne være svært belastende når lagt på de få ansatte som selv har etnisk minoritetsbakgrunn. Jeg argumenterer for at fokuset heller må ligge på å ansette mennesker med etnisk minoritetsbakgrunn i alle ledd av hjelpeapparatet og voldsfeltet. De ansattes erfaringskompetanse og profesjonelle kunnskap må i tillegg komme til nytte for alle brukere på krisesentrene. I tillegg til at kompetanse om minoritetsetniske brukere må deles og videreutvikles på tvers av ansattgrupper og sentre.

I det siste analysekapittelet har jeg drøftet hvordan informantene vektlegger kulturelle aspekter ved brukernes situasjon på tre ulike måter. Den første måten dreier seg om å begrunne brukernes utfordringer med kulturell praksis knyttet til deres bakgrunn. På den ene side er slike

argumenter i tråd med det som har blitt kritisert for å være en rådende diskurs om kulturforklaringer på etnisk minoritetsvold. På den annen side kan det argumenteres for at informantene har andre belegg for dette perspektivet enn de som tidligere er blitt kritisert for slike forklaringer. Dette fordi informanten har erfaring fra arbeid med etniske minoritetsbrukere, men også fra egen bakgrunn, og de kulturelle verdier og tradisjoner som preger kulturell praksis. Likevel kan slik argumentasjon føre til at brukernes komplekse utfordringer blir isolert til å dreie seg om noe diffust kulturelt som kun definerer «de andre».

Den andre måten dreier seg om å fokusere på både individuelle og strukturelle utfordringer som preger brukernes situasjon. Eksempelvis trakk informantene fram manglende nettverk, isolasjon, språkutfordringer, diskriminering, sosial kontroll og innvandringspolitiske forhold. Ved å trekke fram disse aspektene argumenterer jeg for at informantene bidrar til en mer nyansert forståelse av minoritetsetniske brukeres utfordringer og hjelpebehov. Samtidig trekker jeg fram at det å fokusere på disse aspektene, ikke trenger å bety at kulturelle aspekter burde bagatelliseres. Den siste måten dreier seg nettopp om å være bevisst på hvordan kulturelle aspekter som verdier, normer og tradisjoner påvirker alle former for vold i nære relasjoner. En slik forståelse dreier seg om å ikke bare belyse kulturelle aspekter ved vold i «andre» kulturer, men også være bevisst den kulturen som preger det norske samfunn. Unyansert kritikk av kun enkelte «kulturer» for å være preget av vold er ikke legitimt, etter som vold i nære relasjoner er et samfunnsproblem både i Norge og i verden for øvrig. Dermed må vi kunne snakke om de kulturelle aspektene ved vold på en slik måte at kompleksiteten i voldsutsattes behov belyses, uten å bygge opp skillet mellom «oss» og «dem».

7.2 Studiens implikasjoner

Sitatet i oppgavens tittel er hentet fra intervjuet med en av informantene. Basert på det samlede datamaterialet og de teoretiske perspektivene som er belyst, vil jeg argumentere for at sitatet på mange måter rommer essensen av denne studien. Det handler om å sørge for et krisesentertilbud som oppleves inkluderende for alle kvinner som er utsatt for vold i nære relasjoner. Funnene i denne studien tyder på at et viktig ledd i arbeidet med å skape et slikt tilbud handler om de ansatte. I tillegg til at norske krisesentrene må arbeide for å ha en mangfoldig ansattgruppe med kompetanse og fokus på interseksjonell feminisme, minoritetsetniske brukeres møte med majoritetssamfunnet og kulturelle aspekter ved all vold i det norske samfunn.

Bredal et al. (2020a) trekker fram at det ensidige kjønnspektivet på vold har vært gjenstand for mye kritikk «innenfra» i kvinnebevegelsen. Aktivister og forskere, innenfor blant andre svart feminisme, urfolksfeminisme og postkolonial feminisme, har fremhevet at kvinner ikke bare er kvinner. Kvinner har også en klassemessig og etnisk tilhørighet, og en posisjon i rasialiserte hierarkier (Bredal et al., 2020a, s. 11). Funnene fra min analyse er langt på vei i tråd med disse beskrivelsene, da min påstand er at et interseksjonelt perspektiv på vold i nære relasjoner er nødvendig å benytte i arbeid med voldsutsatte kvinner med etnisk minoritetsbakgrunn. Selv om den feministiske ideologien har vært essensiell i den historiske kampen mot vold i nære relasjoner, krever den mangfoldige brukergruppen som krisesentrene jobber med, at flere dimensjoner enn kjønn blir lagt vekt på.

En viktig implikasjon ved denne studien er funnene som beskriver verdien av å ha en mangfoldig ansattgruppe på norske krisesentre. Funnene belyser områder av forskning på krisesenterbevegelsen og vold i nære relasjoner som i liten grad har vært belyst tidligere. Med andre ord kan denne studien bidra til å utvide kunnskapen vi har om viktigheten av mangfold i hjelpeapparatet for voldsutsatte. Det vil dermed være interessant å se hvorvidt man finner lignende mønstre i andre institusjoner på voldsfeltet. Det samme gjelder for argumentene mot å benytte unyanserte kulturforklaringer på den volden som rammer etniske minoritetskvinner. Disse funnene vil potensielt kunne overføres til andre kontekster der utfordringer i minoritetsbefolkningen blir belyst. De negative konsekvensene ved et kulturelt skille mellom «oss» og «dem», vil kunne være gjeldende også i andre institusjoner, politikkutforming og i den offentlige debatt for øvrig.

7.3 Videre forskning

I denne studien har jeg argumentert for verdien av et interseksjonelt perspektiv på vold i nære relasjoner for å forstå mer om hvordan ulike former for makt og marginalisering samvirker. I tråd med dette perspektivet vil jeg trekke fram behovet for mer forskning på hvordan norske institusjoner på voldsfeltet, men også innvandrings- og integreringssektoren, møter skeive med innvandrerbakgrunn. Ifølge Stubberud og Eggebø (2020, s. 108-109) kan det å tilhøre ulike minoriteter bidra til økt utsatthet for vold, og tidligere undersøkelser har vist at lesbiske, homofile og bifile er mer utsatt for vold enn andre. I en kvalitativ studie av voldsutsatthet blant skeive (lesbiske, homofile, bifile, transpersoner og interkjønnpersoner) med

innvandrerbakgrunn i Norge, finner Stubberud og Eggebø (2020, s. 108-109) at informantene hadde vært utsatt for vold innenfor rammene av innvandrings- og integreringsinstitusjonene. Volden innebar verbal trakassering, utfrysing og fysisk vold, der voldsutøverne i alle tilfeller var andre beboere. Samtidig beskrev informantene at ansatte og andre ansvarlige ikke nødvendigvis tok grep for å sørge for sikkerheten på mottaket eller i botilbudet. Konsekvensene av denne volden for de utsatte var både umiddelbare og langvarige (Stubberud & Eggebø, 2020, s. 118). I hvilken grad dette forekommer på krisesentre eller i andre deler av hjelpeapparatet for voldsutsatte er uvisst. Det ville dermed vært interessant å utarbeide videre forskning på ansatte i overnevnte institusjoner, for å belyse deres arbeid med og holdninger til skeive voldsutsatte med etnisk minoritetsbakgrunn.

Litteraturliste

- Ahnfelt, E. (1987). *Kvinnemishandling – fra privat problem til offentlig ansvar. En dagsorden-byggingsspross*. [Universitetet i Oslo]. Oslo.
- Andersson, M. (2018). *Kampen om vitenskapeligheten*. Scandinavian University Press (Universitetsforlaget).
- Annfelt, T. & Gullikstad, B. (2013). Kjønnsligestilling i inkluderings tjeneste? *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 37(3-04), 309-328. http://www.idunn.no/tfk/2013/03-04/kjoennsligestilling_i_inkluderings_tjeneste
- Berger, P. L. & Luckmann, T. (2000). *Den samfunnskapte virkelighet*. Fagbokforlaget.
- Berntsen, K. (2007). *Ny i Norge prosjektrapport*. Oslo Kriresenter.
- Bliksvær, T., Skogøy, B. E., Sloan, L., Bakar, N., Johnson, R. & Kosuta, M. (2019). *Kommunenes krisesentertilbud - En kunnskapsoversikt*. Nordlandsforskning.
- Botnedal, K. & Nilsen, L. (2008). *Kvinnerommet*. Kriresentersekretariatet.
- Bråten, B. (2007). Da kvinnemishandling ble politikk. I K. Storberget, B. Bråten, E. Rømning, K. Skjørten & A. Aas-Hansen (Red.), *Bjørnen sover: om vold i familien* (s. 18-29). Aschehoug.
- Bredal, A. (2007). Den "spesielle" volden, vold mot minoritetsjenter på sidelinjen. I K. Storberget, B. Bråten, E. Rømning, K. Skjørten & A. Aas-Hansen (Red.), *Bjørnen sover : om vold i familien* (s. 56-63). Aschehoug.
- Bredal, A. (2013). Vold i nære relasjoner: Minoritetskvinner mellom hypersynlighet og usynlighet. I B. Bråten & C. Thun (Red.), *Krysningspunkter : likestillingspolitikk i et flerkulturelt Norge*. Akademika.
- Bredal, A., Eggebø, H. & Eriksen, A. (2020a). Mangfoldsperspektiver i forskning på vold i nære relasjoner. I A. Bredal, H. Eggebø & A. Eriksen (Red.), *Vold i nære relasjoner i et mangfoldig Norge* (s. 9-30). Cappelen Damm Akademisk.
- Bredal, A., Eggebø, H. & Eriksen, A. (2020b). *Vold i nære relasjoner i et mangfoldig Norge*. Cappelen Damm Akademisk.
- Bufdir. (2018). *Kultursensitiv praksis*. Barne-, ungdoms, og familiedirektoratet. https://www.bufdir.no/barnevernsforeldre/Familievernets_oppfolging/Temaer_og_tilnarminger/Kultursensitiv/

- Bufdir. (2020a). *Krisesentertilbudet i norske kommuner; Økonomi og organisering*.
https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/krisesentertilbudet_i_norske_kommuner/okonomi_og_organisering/
- Bufdir. (2020b). Om beboerne.
- Bye, M. T., Eggebø, H. & Thunem, G. (2016). *Sikkerhets-og familiearbeid for unge utsatte for tvangsekteskap og æresrelatert vold*. Likestillingscenteret KUN.
- Cabral, R. R. & Smith, T. B. (2011). *Racial/ethnic matching of clients and therapists in mental health services: A meta-analytic review of preferences, perceptions, and outcomes* [doi:10.1037/a0025266]. American Psychological Association.
<https://psycnet.apa.org/fulltext/2011-19406-001.html#s13>
- Collins, P. H. (2000). *Black feminist thought : knowledge, consciousness, and the politics of empowerment* (2nd ed. utg.). Routledge.
- Crenshaw, K. (1991). Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color. *Stanford law review*, 43(6), 1241-1299.
<https://doi.org/10.2307/1229039>
- Dahl, S. L. (2012). Sensitive tema og hårsåre informantar som metodologiske utfordringar i kvalitativ forskning. *Sosiologisk tidsskrift*, 20(1), 7-26.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2928-2012-01-02> ER
- Dzamarija, M. T. (2008). Hva skal “innvandreren hete”? *Samfunnsspeilet*, 2008(4), 62-65.
- Eggebø, H. (2010). The Problem of Dependency: Immigration, Gender, and the Welfare State. *Soc Polit*, 17(3), 295-322. <https://doi.org/10.1093/sp/jxq013>
- Eriksen, T. H. (1993). Ethnicity and Nationalism. *Anthropological Perspectives*.
Anthropologie et sociétés, 19(3), 229. <https://doi.org/10.7202/015380ar>
- Figenschou, T. U. & Beyer, A. (2014). Elitene, minoritetene og mediene – Definisjonsmakt i norsk innvandringsdebatt. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 55(1), 24-51.
http://www.idunn.no/tfs/2014/01/elitene_minoritetene_og_mediene_-_definisjonsmakt_i_norsk
- FMSO, F. m. s. o. (2019). *Tilbud til flerkulturelle, Veileder*. https://fmso.no/wp-content/uploads/2019/05/Veileder-Flerkulturelle_PDF.pdf
- Gullestad, M. (2002). *Det norske sett med nye øyne : kritisk analyse av norsk innvandringsdebatt*. Universitetsforl.
- Gullikstad, B. (2013). Interseksjonalitet - et fruktbart begrep. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 37(1), 68-75.

- Hagen, G. & Qureshi, N. A. (2005). *Etnisitet i sosialt arbeid : arbeid med etniske minoriteter i barnevern og sosial sektor*. Pensumtjeneste.
- Hartz, R., Dankertsen, T., Skjelbostad, T. & Larsen, I.-L. W. (2008). Krise ved Kriresenteret. I K. Botnedal (Red.), *Kvinnerommet*. Kriresentersekretariatet.
- Helseth, H. (2015). Nancy Fraser og norsk flerkulturell feministisk debatt. *Agora*, 32(2-03), 62-84. http://www.idunn.no/agora/2015/02-03/nancy_fraser_og_norsk_flerkulturell_feministisk_debatt
- Holm-Hansen, J., Haaland, T. & Myrvold, T. (2007). *Flerkulturelt barnevern : en kunnskapsoversikt* (Bd. 2007:10). Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Holst, C. (2009). *Hva er feminisme* (Bd. 34). Universitetsforlaget.
- Holst, C. (2020). Fra Helga Hernes til #metoo. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 44(1), 68-73. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2020-01-06> ER
- hooks, b. (2000). Racism and feminsm, the issue og accountability. I L. Back & J. Solomos (Red.), *Theories of race* (s. 397-412). Rotledge.
- Isdal, P. (2018). *Meningen med volden* (2. utg. utg.). Kommuneforl.
- Istanbul-konvensjonen. (2011). *Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner* (11-05-2011 nr 22 Multilateral). Europarådet. <https://lovdata.no/dokument/TRAKTATEN/traktat/2011-05-11-22>
- James, E. L., Liamputtong, P. & Dickson-Swift, V. (2008a). Managing risks and ethics in research. I E. L. James, P. Liamputtong & V. Dickson-Swift (Red.), *Undertaking Sensitive Research in the Health and Social Sciences: Managing Boundaries, Emotions and Risks* (s. 95-114). Cambridge University Press. <https://doi.org/DOI:10.1017/CBO9780511545481.007>
- James, E. L., Liamputtong, P. & Dickson-Swift, V. (2008b). What is sensitive research? I E. L. James, P. Liamputtong & V. Dickson-Swift (Red.), *Undertaking Sensitive Research in the Health and Social Sciences: Managing Boundaries, Emotions and Risks* (s. 1-14). Cambridge University Press. <https://doi.org/DOI:10.1017/CBO9780511545481.002>
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? : nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.
- Jonassen, W. & Skogøy, E. (2010). «Et hjem for oss, et hjem for deg...» En studie om endring i brukersammensetning og bruk av krisesentrene. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. <https://www.nkvts.no/content/uploads/2015/08/ethjemforosssethjemfordeg1.pdf>

- krisesenterlova. (2009). *Lov om kommunale krisesentertilbod* (LOV-2009-06-19-44).
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-44>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (T. M. Anderssen & J. Rygge, Overs.; 3. utg. utg.). Gyldendal akademisk.
- Langvasbråten, T. (2008). A Scandinavian Model? Gender Equality Discourses on Multiculturalism. *Social politics*, 15(1), 32-52. <https://doi.org/10.1093/sp/jxn005>
- Likestillings- og diskrimineringsloven. (2018). *Lov om likestilling og forbud mot diskriminering*. Kulturdepartementet. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-51>
- Likestillings- og diskrimineringsombudet. *Likestilt rekruttering*. <https://www.ldo.no/jobbe-for-likestilling/i-arbeidslivet/likestilt-rekruttering/>
- Lindstad, M. & Fjeldstad, Ø. (2010). Pressen som norskhetens portvokter. I E. Eide, K. S. Orgeret & A. H. Simonsen (Red.), *Det utålmodige mennesket* (s. 113–130). Unipub.
- Lobe, B., Morgan, D. & Hoffman, K. A. (2020). Qualitative Data Collection in an Era of Social Distancing. *International journal of qualitative methods*, 19, 160940692093787. <https://doi.org/10.1177/1609406920937875>
- Lønnå, E. (2018). *Innvandrerne kvinnebevegelse i Norge*. Store norske Leksikon. https://snl.no/Innvandrerne_kvinnebevegelse_i_Norge
- Mohanty, C. T. (2003). *Feminism without borders : decolonizing theory, practicing solidarity*. Duke University Press.
- Narayan, U. (1997). *Dislocating cultures : identities, traditions, and Third-World feminism*. Routledge.
- Neumann, C. & Neumann, I. (2012). *Forskeren i forskningsprosessen : en metodebok om situering*. Cappelen Damm akademisk.
- Neumann, I. (2001). *Mening, materialitet, makt : en innføring i diskursanalyse*. Fagbokforlaget.
- NOU: 2003:31. (2003). *Retten til et liv uten vold: Menns vold mot kvinner i nære relasjoner*. Justis- og politidepartementet.
- Pateman, C. (1988). *The sexual contract*. Stanford University Press.
- Patrick, H. A. & Kumar, V. R. (2012). Managing Workplace Diversity: Issues and Challenges. *SAGE Open*, 2(2), 2158244012444615. <https://doi.org/10.1177/2158244012444615>
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods* (3rd ed. utg.). Sage Publications.

- Pizzey, E. (1979). *Skrig sagte så naboerne ikke hører det*. Rhodos.
- Prevatt-Goldstein, B. (2002). Catch 22—Black Workers' Role in Equal Opportunities for Black Service Users. *The British Journal of Social Work*, 32(6), 765-778.
<http://www.jstor.org.ezproxy.uio.no/stable/23716494>
- Qureshi, N. A. (2009). Kultursensitivitet i profesjonell yrkesutøvelse. I (s. 206-230). Gyldendal akademisk.
- Rugkåsa, M. (2008). Majoriteten som premissleverandør i "flerkulturelt" arbeid. I A. M. Otterstad (Red.), *Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold- fra utsikt til innsikt* (s. s. 78-95). Universitetsforlaget.
- Rugkåsa, M. (2018). Etniske minoriteter og sosialt arbeid. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 21(2), 180-185. <https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2018-02-06> ER
- Skjørten, K., Bakketeig, E., Bjørnholt, M. & Mossige, S. (2019). Vold i nære relasjoner – et felt i bevegelse. I *Vold i nære relasjoner* (s. 13-29).
<https://doi.org/10.18261/9788215032320-2019-0>
- Skogøy, E. (2008). *Arbeid med voldsutsatte kvinner med minoritetsbakgrunn*. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
https://www.nkvts.no/content/uploads/2015/08/veileder_voldsutsattekvinner_minoritetsbakgrunn.pdf
- Skytte, M. & Jahr, M.-C. (2019). *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid* (3. utgave. utg.). Gyldendal.
- Slattery, S. M. & Goodman, L. A. (2009). Secondary Traumatic Stress Among Domestic Violence Advocates: Workplace Risk and Protective Factors. *Violence Against Women*, 15(11), 1358-1379. <https://doi.org/10.1177/1077801209347469>
- Smaadahl, T. & Skjelbostad, T. (2005). *Hjelperens rolle- i arbeidet med voldsutsatte kvinner og deres barn*. Krisesentersekretariatet.
- Smette, I., Bredal, A. & Stefansen, K. (2019). Kapittel 8. Fra kamp til konsensus? Sivilsamfunnets rolle i framveksten av voldsfeltet. I *Vold i nære relasjoner* (s. 143-158). <https://doi.org/10.18261/9788215032320-2019-08> ER
- Språkrådet. (2018, 14.06.18). *Kjønnsnøytralt pronomen: han, hun, hen?*
<https://www.sprakradet.no/svardatabase/sporsmal-og-svar/kjonnsoytralt-pronomen-han-hun-hen/>
- Stubberud, E. & Eggebø, H. (2020). Voldsutsatthet blant skeive med innvandrerbakgrunn. I A. Bredal, H. Eggebø & A. Eriksen (Red.), *Vold i nære relasjoner i et mangfoldig Norge* (s. 107-126). Cappelen Damm Akademisk.

- Thagaard, T. (1998). *Systematikk og innlevelse*. Fagbokforlaget.
- Thun, C. (2012). "Norwegian Women Got Gender Equality Through Their Mothers' Milk, But Anti-racism Is Another Story"-An Analysis of Power and Resistance in Norwegian Feminist Discourse. *NORA : Nordic journal of women's studies*, 20(1), 37-56. <https://doi.org/10.1080/08038740.2011.596162>
- Tjora, A. H. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (2. utg. utg.). Gyldendal akademisk.
- Vetthus, I. S. (2016). *Krisesentrenes møte med en mangfoldig voldsproblematikk- de ansattes forståelser* [Universitetet i Oslo]. Oslo.
- World economic forum. (2021). *Global Gender Gap Report*.
http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2021.pdf

Alle kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt.

Antall ord: 29224

Vedlegg 1: Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Ansattes erfaringer fra arbeid med etniske minoritetsbrukere ved norske krisesentre?»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan krisesentrene i Norge håndterer en mangfoldig brukermasse. Dette skrivet inneholder informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg ønsker å se nærmere på hvordan Krisesentrene håndterer en mangfoldig brukermasse, der spesifikt etniske minoriteter vil være hovedfokuset. For å undersøke dette ønsker jeg å gjennomføre individuelle intervjuer med ansatte på krisesentre som selv har minoritetsbakgrunn. Prosjektet er en mastergradstudie ved Universitetet i Oslo, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo er ansvarlig for prosjektet. Prosjektet gjennomføres med hjelp av veileder Kjell Erling Kjellman fra Universitetet i Oslo og biveileder Anja Bredal, Forsker II ved Oslo Met.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi rekrutterer informanter som er ansatt ved et aktuelt Krisesenter. Din deltakelse er ønsket som følge av dette. Utvalget er gjort ved å ta kontakt med alle krisesentrene i Norge. De ansatte, som kjenner seg igjen i beskrivelsen av ønsket informant og som selv ønsker å delta i intervju, ble da bedt om å ta kontakt direkte med meg.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar i et individuelt intervju som vil ta omtrent 45 minutter. Intervjuet kan gjennomføres ved at vi møtes et sted som passer for deg, eller digitalt ved hjelp av videosamtale. Det vil bli gjort lydopptak slik at intervjuet kan transkriberes. I intervjuet vil jeg gjerne høre om dine arbeidserfaringer, spesielt i forbindelse med brukere med etnisk minoritetsbakgrunn.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er kun jeg, veileder og biveileder som vil ha tilgang til datamaterialet. Jeg vil sikre at uvedkommende ikke får tilgang til personopplysninger. Dette gjøres ved at navn og

kontaktopplysninger vil bli erstattet med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Datamaterialet lagres på sikre forskningsservere som Universitetet i Oslo er ansvarlige for. Masteroppgaven vil bli skrevet på en slik måte at du som informant ikke skal kunne gjenkjennes.

Taushetsplikt

Vi tar utgangspunkt i at du i ditt arbeid har taushetsplikt og kommer til å gjennomføre intervjuene slik at det ikke samles inn opplysninger som kan identifisere enkeltpersoner eller avsløre taushetsbelagt informasjon.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres innen prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er i juni 2021. Innen prosjektstutt vil datamaterialet og lydopptak slettes.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke. På oppdrag fra Institutt for Sosiologi og samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Kornelia Knutsen Tveit, mastergradsstudent ved Institutt for Sosiologi og samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo, kornelkt@student.sv.uio.no
- Prosjektets veileder: Kjell Erling Kjellman, Institutt for Sosiologi og samfunnsgeografi Universitetet i Oslo: k.e.kjellman@sosgeo.uio.no
- UiO sitt personvernombud: [Roger Markgraf-Bye, personvernombud@uio.no](mailto:Roger.Markgraf-Bye@uio.no)

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta:

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Intervjuguide

ARBEIDET

- Kan du fortelle litt om hvordan du havnet i den jobben du har nå?
- Kan du beskrive en vanlig dag på jobben for deg?
- Hva er dine viktigste arbeidsoppgaver?
- Hvilke arbeidsoppgaver trives du best med?
- Er det noe du synes er vanskelig med jobben?

BRUKERGRUPPER

- Hvor lenge har du vært ansatt?
- I den tiden du har vært ansatt på krisesenteret, har du sett noen endringer i hva slags type folk som er brukere på senteret?
- I tilfelle, hvilke?
- I tilfelle, hva tror du kan være årsaken?
- Hvilke konsekvenser har disse endringene hatt for ditt arbeid?
- Hvilke konsekvenser har disse endringene hatt for senteret? For kvinnene her?
- Hva mener du er den viktigste hjelpen kvinnene får på krisesenteret?
- Ser du noen spesielle behov for kvinner fra ulike brukergrupper?

ETNISKE MINORITETSKVINNERS UTFORDRINGER

- Kjenner du til at det har vært noen særlige utfordringer eller hjelpebehov blant kvinner med etnisk minoritetsbakgrunn?
- oppholdstillatelse, nettverk, traumehåndtering, psykisk helse,
- Hvordan synes du etniske minoritetskvinner blir behandlet av andre offentlige tjenester slik som NAV, politi, rettsvesenet osv.?
- Hva tenker du om de ulike sikkerhetstiltakene som blir iverksatt av politiet? Voldsalarm, besøksforbud, omvendt voldsalarm?

MANGFOLDIG SENTER

- På hvilken måte blir mangfoldet på sentrene håndtert i praksis?
- Har det vært noen utfordringer knyttet til dette mangfoldet, slik du ser det?
- Har du inntrykk av at de ansatte på Krisesenteret har hatt den kunnskapen som er nødvendig for å håndtere en mangfoldig brukergruppe?

- Har du inntrykk av at de ansatte har kunnskap om hvordan kommunisere om vold og overgrep i en flerkulturell kontekst?
- Hvor god kulturkompetanse vil du si at de ansatte har hatt?

BRUK AV TOLK

- Hvordan fungerer bruken av tolk på Krisesenteret?
- Har du opplevd noen utfordringer knyttet til bruken av tolk?
- Blir bare kvalifiserte tolker brukt, eller også familiemedlemmer/barn osv.?
- Kulturtolkning, blir dette benyttet? Hva er ditt inntrykk av slik praksis?

FEMINISME

- Hvordan vil du beskrive Krisesenterets grunnleggende verdier/ideologi?
- Hvordan vil du beskrive feminisme?
- Er du opptatt av denne tematikken?
- Vil du si at feministisk ideologi er en del av ditt arbeid, i så fall, på hvilken måte?

KRISESENTERLOVEN

- Hva er dine erfaringer med loven?
- Opplever du at loven påvirker ditt arbeid? På hvilken måte?
- Synes du paragrafen om «Individuell tilrettelegging av tilbudet» blir overholdt i praksis?

BAKGRUNN

- Har du tidligere erfaring fra Krisesenter?
- Hvilken stillingsbetegnelse/funksjon har du?
- Jobber du heltid eller deltid?
- Hvilke faglige kvalifikasjoner/realkompetanse har du?

ANNET

- Er det andre ting du ønsker å ta opp?
- Har du noen spørsmål?